guareschi

don camillo'nun küçük dünyası

Yeni mizah dizisi

2. BASIM

BİLGİ YAYINEVİ

GIOVANNI GUARESCHI

DON CAMILLO'NUN KÜÇÜK DÜNYASI

Türkçesi: Özcan Yalım

BİLGİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

NASIL GELDİM BU GÜNLERE

1 Mayıs 1908'de başlamış hayatım, olaylar arasında sürüp gitmekte...

Ben doğduğumda, annem dokuz yıldır ilkokul öğretmenliği yapıyormuş. 1949 yılının sonuna dek de sürdürdü bu işini. O zaman bölgenin papazı, bütün kasaba halkı adına, bir çalar saat armağan etti hizmetlerine karşılık. Elektriksiz, susuz, ama bol bol hamamböcekli, sivrisinekti okullarda elli yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, çalar saatinin tik tak'Iarını dinleyerek, hükümetin dilekçesine ilgi gösterip, kendisine bir emekli aylığı bağlamasını bekliyor şimdi annem.

Ben doğduğum sıralarda, babam biçerdöverden gramofona kadar, her türlü makineye meraklıymış. Benim burnumun altındakine benzer, koskocaman bıyıkları varmış. Şimdi de güzel bıyıkları var, ama artık hemen hemen hiç bir şeye meraklı değil. Gazete okumakla geçiriyor gününü. Benim yazdıklarımı da okuyor okumasına ya, yazma tarzımı da, düşünme tarzımı da beğenmiyor.

O eski günlerde, pırıl pırıl bir adammış babam. Otomobille bütün İtalya'yı dolaşmış; hem de halkın "kendi kendine yürüyen şeytan arabasını" görmek için bir kasabadan, öbür kasabaya gittiği günlerde... O parlak dönemden bana kalan tek hatıra, arkasında sıkılacak bir lastik yuvarlağı olan bir otomobil klaksonu. Yatağının başucuna vidalamıştı babam onu. ara sıra çalardı, özellikle yaz günlerinde...

Bir de erkek kardeşim var, ama iki hafta önce aramızda bir tartışma geçti. Onun için ondan söz etmesem daha iyi olacak.

Bunlardan başka, dört silindirli bir motosikletim, altı silindirli bir otomobilim, iki çocuklu bir karım var.

Ailem gemi mühendisi olmamı isliyordu, hukuk okudum bu yüzden. Böylece kısa bir sûre sonra, tanınmış bir afiş ressamı ve karikatürist olup çıktım. Okulda hiç kimse bana resim öğretmeğe kalkışmadığı için, elbette resim yapmanın özel bir çekiciliği olacaktı benim için. Reklam resimleri, karikatürlerden sonra, tahta oyma işleri, tiyatro dekorları da yaptım.

Bu arada, bir şeker fabrikasında kapıcılık, bir bisiklet park yerinde kâhyalık da yaptım. Müzikten hiç mi hiç anlamadığım için, bazı arkadaşlarıma mandolin dersi vermeye başladım. Nüfus sayırm memurluğundaki başarım dillere destan oldu. Bir yatılı okulda öğretmenlik yaparken, bir mahallî gazetede düzeltmenlik işini buldum. Mütevazı

aylığıma bir ek olsun diye, makallt olaylar hakkında öyküler yazmaya başladım. Pazar günleri boş olduğumdan, pazartesi günleri yayınlanan bir haftalık derginin yayın müdürlüğünü üstüme aldım. işimi elden geldiğince çabuk bitirebilmek için, yazıların dörtte üçünü kendim yazıyordum.

Güzel bir gün trene atlayıp Milano'ya gittim. Orda Bertoldo *adlı bir mizah dergisine girmeyi başardım. Yazı yazdırmıyorlardı bana bu dergide, ama resim yapmama izin vardı. Bu izinden yararlanarak, kara kâğıtlara beyaz çizgilerle resimler çiziştirip, dergide geniş, iç karartıcı alanlar yarattım. Saul Steinberg Milano' da mimarlık okurken, ilk resimlerini bu dergiye çizmişti; Amerika'ya dönünceye dek de, bu dergide çalıştı.*

Hiç de benim elimde olmayan nedenlerle harp patladı. I942'de, bir gün, kardeşim Rusya'da kaybolduğu ve ondan hiç bir haber alınamadığı için adamakıllı kafayı çekip sarhoş oldum. O gece Milano sokaklarında bağıra çağıra dolaşarak sayfalarca resmi kâğıt doldurmuş olduğumu, ertesi gün siyasi polis tarafından tutuklanınca öğrendim. Durumuma üzülen birçok kişi, sonunda kurtardılar beni. Ama polis ortada dolaşmamı istemediğinden, askere alındım. 9 Eylül 1943'ile, faşizmin yıkılışıyle birlikte, bu kez Kuzey İtalya'da Alessandria'da. Almanlar tarafından esir edildim. Onlar hesabına çalışmak istemediğimden, Polonya'daki bir toplama kampına gönderildim. Birçok Alman toplama kampını dolaştım. 1945'de bulunduğum kamp Ingilizlerin eline geçti, beş ay sonra İtalya'ya gönderildim.

Esirlikte geçen günlerim, hayatınım en yoğun çalışına dönemi olmuştur. Canlı kalabilmek için elimden gelen her şeyi yapmam gerekti.«Beni öldürseler bile ölmeyeceğim.» diye özetleyebileceğim bir programa kesinlikle kendimi vererek başarıya ulaştım. (İnsan kırk beş kiloluk bir kemik torbasına dönüşür; üstelik bit, tahtakurusu, pire, açlık ve hüzün de buna eklenirse canlı kalmak kolay değildir.)

İtalya'ya döndüğümde, birçok şeyleri, özellikle de İtalyanları değişmiş buldum. Bu değişiklik iyi yönde mi olmuş, yoksa kötü yönde mi diye öğrenmek için oldukça uzun bir süre çaba harcadım. Sonunda hiç değişmediklerini anlayınca, öylesine üzüldüm ki, evime kapandım.

Bundan kısa bir süre sonra, Candido *adında bir dergi kuruldu Milano’da. O zaman da, şimdiki gibi bağımsız olduğum halde, o dergide çalışmaya başlayınca, kendimi gırtlağıma kadar politikaya gömülmüş buldum. Şu da var ki, dergi pek değer veriyor çalışmalarıma. (Kimbilir, belki de şimdi yayın müdürü olduğum içindir bu.)*

Birkaç ay önce, İtalyan komünistlerinin lideri Bay Palmiro Togliatti, bir konuşmasında soğukkanlılığını yitirerek, «üç burun delikli adamm icat eden Milanolu gazetecinin «üç misli aptal» olduğunu söyledi. Bu üç katlı aptal benim; bu söz politika alanındaki gazetecilik çalışmalarımın en güze! değerlendirilmesi olmuştur bence. Üç burun delikli adam şimdi pek ünlüdür İtalya'da, onun yaratıcısı da benim. İtiraf edeyim ki, bir kalem vuruşuyle, bir komünistin kişiliğini canlandırabilme başarımdan gurur duyuyorum, iyi bir buluştu o. (Burnunun altına iki yerine üç delik kondurmuştum, tamamdı.)

Neden alçak gönüllü olayım? Seçimlerden önce yazıp çizdiğim başka şeyler de işe yaradı hep. İnanmayanlar gelip baksın; tavan arasında, beni yeren bir çuval dolusu yazı var gazetelerden kestiğim.

KÜÇÜK DÜNYA

Don Camillo’nun Küçük Dünyası *pek başarı kazandı İtalya'da. Bu öykülerin ilk dizisi olan bu kitap daha şimdiden yedi kez basıldı. Birçok kişi* Don Camillo'nun Küçük Dünyası *hakkında uzun uzun yazılar yazdılar, birçokları da, şu yada bu öykü hakkında mektuplar gönderdiler. Şimdi biraz kafam karıştı;* Don Camillo’nun Küçük Dünyası *üzerine kendim bir yargıya varmaya kalksam, mahcup olacağım. Bu öyküler, Po Irmağı boyunca uzanan Emilian ovasındaki Parma şehrinde, yani benim memleketimde geçer. Crada politika tutkusu insanı rahatsız edecek bir yoğunluktadır; auta gene de halk sevimli, konuksever, eli açıktır. Mizah duyguları oldukça gelişmiştir. Ya bütün yaz boyunca beyinlerine vuran o dehşetli güneşten; yada kış boyunca üstlerine çöken o yoğun sistendir bu.*

Bu öykülerin kişilerini gerçek hayattan aldım. Hatta kimi öyküler öylesine gerçektir ki, birçok kez ben öykümü yazdıktan sonra, olay gerçekten olmuş, gazeteler de yazmıştır.

Aslında, gerçek geride bırakır düşü. Bir gün, bir politika toplantısında, muhalefetin broşürlerini atan bir uçağa kızan Peppone adındaki bir komünist hakkında bir öykü yazmıştım. Peppone makineli tüfeğe sarılır, ama uçağa ateş etmeğe eli varmaz bir türlü. Bunu yazdığımda, kendi kendime, «Fazla hayalî oldu bu.» demiştim. Birkaç ay sonra Spilimberg'de komünistler ateş etmekle kalmayıp, düşürdüler bile uçağı.

Don Camillo'nun Küçük Dünyası *hakkında başka söyleyeceğim bir şey yok. Zavallı bir adamın böyle bir kitap yazdıktan sonra, bir de onu anlamasını ummamalısınız.*

Boyum 1.78. Olup olacağı sekiz kitap yazdım. «Böyle Kişiler» *adlı bir film de çevirdim, şimdi bütün İtalya'da oynatılıp duruyor. Birçok kişiler beğendi filmi, birçokları da beğenmedi. Bana sorarsanız, umurumda bile değil. Hayatta birçok şey umurumda olmamıştır zaten. Ama bütün suç bende değil, savaştadır. Savaş içimizdeki birçok şeyi yaktı, yıktı. Gereğinden fazla ölen, gereğinden fazla da yaşayan gördük. Boyumun 1.78 olmasına, saçlarımın dökiilmediğini de ekleyebilirsiniz.*

Don Camillo'nun küçük dünyası, Po Irmağı vadisinde bir yerdedir. Kuzey İtalya'daki bu uzun vadide, hangi köye baksanız onu bulabilirsiniz. Po irmugıyle Apenin Dağlan orasında kalan bölgede iklim hiç değişmez. Doğal görünüşün hep aynı olduğu bu ülkede, herhangi bir yolun bir noktasında durup; mısır, kenevir tarlatan arasındaki bir çiftliğe bakmaya görün, hemen bir öykü doğuverir.

Öykülerimi anlatacakken, bunları neden söylüyorum sizlere? Anlamanızı isliyorum çünkü; ırmakla dağların arasındaki bu küçük dünyada, başka hiç bir yerde rastlanmayacak işler olur. Irmağın derin, hiç kesilmeyen soluğu, hem canlılar, hem de cansızların havasına bir tazelik verir. Köpeklerin bite ruhları vardır burada. Bunu aklınızda tutacak olursanız, köy papazı Don Camillo'yla düşmanı komünist belediye başkam Peppone'yi kolayca anlayabilirsiniz. Köy kilisesinde, büyük bir haçın üstünden olup bitenleri seyredip, epeyce de konuşan Hazreti İsa şaşırtmaz sizi. Birbirine kin duymadan, yolunca yordamınca birbirinin kafasını kıran iki düşmanın, sonunda ana sorun üstünde anlaştıklarını görünce de şaşırıp kalmazsınız.

Öykülerime başlarken, son bir sözüm daha var: Don Camillo'ya karşı, tutumumdan alman bir papaz çıkarsa, buyursun, elinde bulunan en büyük mumunu kafamda parçalasın. Eğer Peppone yüzünden bana içerleyen bir komünist çıkarsa, o da buyursun, orağıyle çekicini sırtımda paralasın. Yok ama, Hazreti İsa’nın konulmalarına gücenen biri çıkarsa, işte o zaman elimden bir şey gelmez. Çünkü bu öykülerde konuşan Hazreti İsa değil, benim İsa'm, yani vicdanımın sesidir.

BİR İTİRAF

Don Camillo, «doğruya doğru, eğriye eğri» demeyi baş ilke sayardı kendisine. Böyle yaratılmıştı. Köyün genç kızlanyle bazı yaşlıca toprak sahipleri arasında yıllardır süregelen bir rezaleti ortaya çıkardığı günleri çok iyi hatırlar köy halkı. Bu keşfini izleyen pazar günü, oldukça ılımlı bir vaiz vermeğe başlamışken, bir de ne görsün: rezaletin baş suçlularından biri ön sırada oturmuyor mu! Hazreti İsa’nın, söyleyeceklerini duyup da o kutsal kulakları incinmesin diye, büyük mihraptaki çarmıhı bulup buluşturuverdiği bir örtüyle örtene dek, zor tuttu kendini. Sonra yumruklarını beline dayayarak, açtı ağzını yumdu gözünü. Vaizini öyle gür, öyle üst perdeden bir sesle tamamladı ki, küçük kilisenin kubbesi zangır zangır titredi.

Seçimler yaklaştığından köyün komünistleriue de laf dokundurmaktan geri kalmamıştı Don Camillo. Bundan sonra olanlara hiç şaşmamak gerekir: güzel bir akşam, papaz alaca karanlıkta evine dönerken, bir çitin arkasından çıkıveren yüzü örtülü bir adam. Don Camillo’nun gidonuna bir sepet yumurta astığı bir bisiklette bulunmasından yararlanarak, kocaman bir sopayla adamakıllı dövdü onu. Sonra yer yarılmış da içine girmiş gibi ortadan kayboldu.

Don Camillo kimseye söz etmedi bu olaydan.

Doğru papaz evine yollanıp, yumurtaları emin bir yere yerleştirdikten sonra; ne edeceğini bilemediği zamanlarda hep yaptığı gibi, kiliseye Hazreti İsa’yla görüşmeye gitti.

— Ne yapsam acaba efendimiz? -diye sordu.

— Biraz suyla karıştırılmış zeytinyağı sür sırtına, sonra da dilini tut... -diye karşılık verdi, büyük mihraptaki Hazreti İsa-. Kalbimizi kıranları

bağışlamalıyız.

— Çok doğru efendimiz. Ne var ki, kemiklerimi kıranlardan söz ediyoruz şimdi, kalbimi değil!

— Ne demek istiyorsun yani? Bedenimize açtıktan yaraların, ruhumuza açtıklarından daha çok acı verdiklerini anlatmaya çalışmıyorsundur inşallah.

— Sizi anlıyorum efendimiz, haklısınız. Ama şunu da unutmayın ki; bana, yani sizin papazınıza yapılan bir saldın, aynı zamanda size karşı da bir saldın sayılır. Kendimden çok sizin için üzülüyorum ben.

— Tannnm senden daha önde gelen bir temsilcisi değil miyim ben? Gene de beni çarmıha gerenleri bağışlamadım mı?

— Sizinle de tartışılmaz ki! -dedi Don Camillo-. Her zaman haklı çıkarsınız. Sizin dediğiniz olsun? Bağışlıyorum o adamı. Yalnız unutmayın ki, benim ses çıkarmamamdan yüreklenen bu canavar herifler günün birinde kafamı kırarlarsa, sorumlusu sîzsiniz. İncilden buna örnek olabilecek birkaç parça okuyabilirim size...

— İncili bana mı öğretmeye kalkışıyorsun Don Camillo! Bu olayda sorumluluğu üstüme alıyorum, peki. Üstelik söz aramızda, bu akşam biraz dayak yemen, pek de yararsız olmadı. Belki, benim evimde politika yapmamayı öğretmiştir sana.

Don Camillo bağışlamıştı suçluyu; gel gelelim kafasına takılan bir soru bir türlü rahat bırakmıyordu onu: kimdi acaba kendisini döven?

Aradan günler geçti. Don Camillo bir akşam, günah çıkarma hücresinde otururken, kafesin arkasında tanıdık bir yüz belirdi. Aşın solcuların lideri Peppone'ydi bu. Peppone'nin günah çıkarttırmaya gelmesi başlı başına bir olay sayılırdı. Buna pek sevinen Don Camillo, hemen söze girişti:

— Tanrının eli üstünde olsun; herkesten çok buna ihtiyacı olan din kardeşim! Son kez ne zaman günah çıkarttırmışım ?

— Bin dokuz yüz on sekizde.

— Bütün bu geçen yıllarda, kafanı dolduran o çılgınca fikirler yüzünden, nice günahlar işlemişsindir kimbilir...

Peppone içini çekerek karşılık verdi:

— Korkarım ki, pek az değil.

— Örneğin?

— Örneğin, iki ay önce sizi dövmüştüm.

— Bu çok önemli... -dedi Don Camillo-. Tanrının papazlarından birine saldırmakla, Tanrının kendisini de darıltmış oldun.

— Şimdi pişmanım ama. Hem de seni Tanrının papazlarından biri diye değil de, politika alanındaki düşmanım olarak dövdüm. Her neyse, zayıf bir anıma rasgeldi.

— Bu olayla, o lanetlenmiş partinizdeki çalışmalarının dışında itiraf edeceğin başka günahların davar mı ?

Peppone öbür günahlarım da saydı döktü. Don Camillo bunların hiç de önemli olmadığını görünce, yirmi kez *Babamı: Bizim*, yirmi kez de *Selâm Ey Meryem Ana* duasını okumasını söyleyerek bağışladı onu. Peppone mihrap parmaklığının önünde duaları okuyarak cczayı yerine getirirken. Don Camillo gidip çarmıhın altında diz çöktü.

— Efendimiz -dedi-, bağışlayın beni, ama ben sizin uğrunuza bu herifi döveceğim.

— Böyle bir şey yapmayacaksın! Sen de benim gibi bağışlayacaksın onu. Hiç de fena bir adam sayılmaz hem de.

— Bir kızıla güvenilmez efendimiz! İşleri güçleri hep yalan dolan. Şu surata bakın, sanki *Barabbas*[1] dirilmiş de ortaya çıkmış!

— Yüzler hep birbirinin aynıdır Don Camillo. Kötü olan senin yüreğin.

— Efendimiz, eğer bugüne kadarki hizmetlerimin gözünüzde bir değeri varsa, küçük bir iyilik yapın bana. Hiç değilse bırakın da, şu mumu sırtına indireyim. Bir mumdan ne çıkar ki?

— Hayır -dedi Hazreti İsa-, senin ellerin takdis etmek için yaratılmıştır, vurmak için değil.

Don Camillo derin derin içini çekti. Hazreti İsa’ yi selâmlayarak mihraptan uzaklaştı. Son bir kez haç çıkarmak için yüzünü mihraba

dönünce; diz çöktüğü yerde hâlâ dualara dalmış bulunan Peppone’nin tam arkasında buldu kendini. El bağlayıp, gözlerini çarmıha gerili İsa’ya dikti. İnler gibi bir sesle:

— Efendimiz -dedi-, ellerim takdis etmek için yaratılmıştır, peki ama ayaklarım?

— Bak, işte bu sözde gerçeğin payı yok diyemem. Ama seni uyarıyorum, birden fazla olmasın.

Tekme yıldırım gibi indi. Gözünü bile kırpmamıştı Peppone. Biraz sonra ayağa kalktı, içini çekerek.

— On dakikadan beri bunu bekliyordum... -dedi-. İçim daha rahat şimdi.

— Benim de... -dedi Don Camillo. Yüreği, mayıs sabahlan kadar aydınlık ve sakindi.

Hazreti İsa hiç bir şey söylemedi, ama onun da memnun olduğu besbelliydi.

BİR VAFTİZ TÖRENİ

Bir gün, Don Camillo bir merdivenin tepesine tünemiş, Saint .loseph’in başındaki nur halkasını parlatırken, birdenbire bir adamla iki kadın girdi kiliseye. Kadınların biri Peppone’nin karısıydı. Don Camillo onlara dönüp ne istediklerini sordu.

— Vaftiz edilecek biri var... -dedi adam.

Kadınlardan biri, kundağa sarılı bir bebek gösterdi. Don Camillo merdivenlerden inerken sordu:

— Kimin bu?

— Benim -dedi Peppone’nin karısı.

Don Camillo üsteledi:

— Kocandan mı?

Kızgın kızgın karşılık verdi kadın'

— Elbette ya! Yoksa senden mi olacaktı?

— Niye darıldın hemen? -dedi Don Camillo, kilise deposuna doğru giderken-. Sık sık duyuyorum, sizin parti serbest aşktan yanaymış.

Mihrabın önünden geçerken diz çöküp, kimseye sezdirmeden göz kırptı Hazreti îsa'ya. mutlu mutlu sırıtarak mırıldandı:

— Duydunuz değil mi? Ne laf ettim ama! Dinsizlerin ağzının payını verdim.

— Saçmalama Don Camillo!-dedi Hazreti İsa, kızgın kızgın-. Dinsizlerse, niçin geldiler çocuklarını vaftiz ettirmeye? Peppone'nin karısı kulak tozuna yumruğu indirseydi, haklıydı doğrusu.

— Hele bir kalkışsaydı; onların üçünü de enselerinden yakalar, sonra da..

— Eee, sonra da ne yapardın? -diye sordu Hazreti İsa sertçe.

— Hiç, hiç bir şey yapmazdım. Laf olsun diye söyledim... -dedi Don Camillo çabuk çabuk, inandırmaya çalışarak. Sonra doğruldu.

— Dikkatli davran Don Camillo... -dedi Hazreti İsa gene sert sert.

Don Camillo giyinip kuşandıktan sonra, vaftiz kurnasına yaklaştı. Peppone'nin karısına sordu:

— Çocuğun adını ne koyacaksınız?

— Lenin, Libero, Antonio.

— Öyleyse gidin de, Rusya'da vaftiz ettirin onu... -dedi Don Camillo, soğukkanlılıkla. Vaftiz kurnasının kapağını örttü.

Papazın kürek kadar iri elleri olduğundan, üç kişi ses çıkaramadan kiliseden ayrıldılar. Kilise deposuna sıvışmaya çalışan Don Camillo'yu Hazreti îsa' nın sesi durdurdu:

— Büyük bir günah işledin Don Camillo. Haydi koş da onları geri çevir, çocuklarım vaftiz et.

— Ama efendimiz -diye karşı çıktı Don Camillo-, unutmayınız ki, vaftiz çok kutsal bir şeydir, şakaya gelmez. Vaftiz...

Hazreti İsa sözünü kesti:

— Don Camillo, vaftizin ne olduğunu bana mı öğreteceksin? Onu icat eden ben değil miyim? Aşırı düşüncesizlik yüzünden suçlusun. O çocuk şimdi ölse de, cennete giremese; suç şenindir.

— İşi böyle acıklı duruma getirmeyelim efendimiz! Niçin ölsün çocuk, şimdi durup dururken? Söyleyin Allah aşkına, bir gül gibi pespembe, ak pak değil mi ?

— Değeri yok bunun! Ya bir kiremit düşse başına, yada birdenbire havale gelse ne olacak? Senin görevin, çocuğu vaftiz etmekti.

Don Camillo ellerini havaya kaldırarak karşı çıktı:

— Ama iyi düşünün efendimiz. Çocuğun cehenneme gideceğine emin olabilsek, bu işi yapmaya katlanalım. Babasına rağmen kolayca cennete girivereceğini bile bile, onu Lenin adiyle vaftiz etmemi nasıl isteyebilirsiniz benden? Cennetin itibarını da düşünmeliyim.

Hazreti İsa kızgın bir sesle bağırdı:

— Cennetin itibarını düşünmeyi bana bırak!, Bir adam, iyi insan olduktan sonra, adı Lenin'miş, Button'muş, vız gelir bana. Sen olsa olsa, büyüdükleri zaman çocuklarının başına dert açacak tuhaf adları takmalarının sakıncalı olduğunu anlatabilirsin onlara; hepsi o kadar.

— Peki efendim. Benim haklı çıktığım görülmüş şey mi hiç? Neyse, bir şeyler yapmaya çalışayım...

Tam o sırada birisi girdi kiliseye. Peppone'ydi bu, bebek de kucağındaydı. Kilisenin kapısını kapadı, sürgüledi.

— Oğlum benim seçtiğim adla vaftiz edilmeden çıkmayacağım bu kiliseden... -dedi.

Don Camillo Hazreti İsa'ya dönüp gülümseyerek fısıldadı:

— Şuna bakın! Bu heriflerin ne mal olduklarını anlıyor musunuz şimdi? İçiniz en kutsal dileklerle doluyken, nasıl davranıyorlar size!

— Kendini onun yerine koy... -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Onun davranışım uygun bulmasan da, anlayabilirsin İliç olmazsa.

Don Camillo başını salladı.

— Oğlum vaftiz edilmedikçe bu kiliseden çıkmayacağımı söylemiştim! -dedi Peppone.

Kundağa sarılı bebeği bir sıranın üstüne yatırıp, ceketini çıkardı. Kollarını sıvadıktan sonra, meydan okurcasına papaza doğru yaklaşmaya başladı.

— Efendimiz -dedi Don Camillo yalvanr gibi-, sorarım size! Bir papazınız sıradan bir adamın tehditlerine pabuç bırakmalı mı? Evet diyorsanız, baş eğmek zorundayım o zaman. Ama günün birinde bir buzağı getirir de, zorla vaftiz ettirirlerse, hiç yakınmayın. Örnek yaratmamn ne denli tehlikeli olduğunu bilmez değilsiniz.

. —Peki, öyleyse ona bunu anlatmaya çalışmalısın...

— Ya bana vurursa?

— O zaman sesini çıkarmazsın. Sen de benim gibi, dayanmaya, acı çekmeye alış.

Don Camillo ziyaretçisine döndü:

— Peki Peppone -dedi-, bebek vaftiz edilip öyle çıkacak kiliseden, ama o uğursuz adla değil.

Peppone kekeleyerek karşılık verdi:

— Don Camillo, dağlardayken mideme yediğim kurşunun yeri daha iyileşmedi, unutma. Eğer aşağılara vurursan, şu sıralardan birini yersin kafana...

— Üzülme Peppone, yalnız yukarılara vurarak da senin işini bitirebilirim !-diyen Don Camillo, bu sözünü doğrularcasma hemen sere bir yumruk indirdi Peppone’nin kulağına.

İkisi de iriyarı, güçlü kuvvetliydi, yumruklan havada ıslıklar çalıyordu. Yirmi dakikalık çetin ama sessiz bir dövüşten sonra, Don Camillo açık seçik bir ses duydu. Mihraptaki Hazreti İsa seslenmişti:

— Haydi Don Camillo! Çenesine bir sol şimdi!

Don Camillo sert bir yumruk çıkarınca, yere yıkıldı Peppone. On dakika kadar yattıktan sonra doğrulup ayağa kalktı çenesini ovuşturarak. Ceketini giyip, kırmızı eşarpını yeniden düğümledi. Sonra bebeği kucağına aldı. Don Camillo tören kılığıyle, bir kaya gibi dimdik, vaftiz kumasının başında bekliyordu. Peppone yavaş yavaş yaklaştı.

— Adını ne koyacağız? -diye sordu Don Camillo.

— Camillo, Libero, Antonio... -diye mırıldandı Peppone.

Don Camillo başını sallayarak, karşılık verdi:

— Hayır, Libero, Camillo, Lenin koyalım. Nasıl olsa Camillo'nun bulunduğu yerde, Lenin gibilerin adı geçmez. '

— Amin... -diye homurdandı Peppone, çenesini ovuşturarak.

Her şey olup bitlikten sonra; Don Camillo mihrabın önünden geçerken, Hazreti İsa gülümseyerek seslendi:

— Politika alanında benden usta olduğunu itiraf etmem gerek Don Camillo.

Don Camillo son derece ciddî, umursamazlıkla alnındaki kocaman bir şişi yoklayarak karşılık verdi:

— Boksta da öyleyimdir.

PEPPONE'NİN İZİNDE

Don Camillo köyle ilgili küçük bir vaiz verirken kendini kapıp koyvermiş, *«Belli kişilerce* oldukça sivri laflar dokundurmuştu. Bunun sonucunda, ertesi akşam kilise çanlarının iplerine sarılır sarılmaz, kızılca kıyamet koptu. Uğursuz herifin biri zangoçu bir bahaneyle uzaklaştırıp çanların tokmaklarına kestane fişekleri bağlamıştı. Gerçi kiliseye bir zarar vermedi bunlar, gel gelelim öyle bir gümbürtü sürüp gitti ki. Don Camillo'nun yüreği ağzına geldi.

Don Camillo hiç sesini çıkarmadı. Kalabalık bir cemaatın karşısında, tam bir soğukkanlılık içinde yaptı akşam ayinini. Peppone en ön sırada oturuyordu. Bütün yüzlerden taşan coşkunluk, bir azizi bile çileden çıkarmaya yeterdi. Ama Don Camillo kendini kolayca kaybeden acemi bir

papaz değildi, onu seyre gelenler hayal kırıklığına uğrayarak evlerine döndüler.

Kilisenin büyük kapısı kapanır kapanmaz, paltosunu kaptı; dışarıya doğru yollanırken, mihrabın önünde üstünkörü diz çöküverip Hazreti İsa'yı selâmladı.

— Bırak şunu Don Camillo... -dedi Hazreti İsa.

— Anlayamadım efendimiz.

— Bırak şunu dedim!

Don Camillo paltonun içinden kaim bir sopa çıkarıp mihrabın önüne koydu.

— Hiç de hoş bir manzara değil bu. Don Camillo.

— Ama efendimiz, meşe sopası bile değil bu. Hafif, yumuşak kavak ağacından!

— Git, yat haydi Don Camillo. Peppone'yi de akimdan çıkar.

Don Camillo kollarını iki yana açtı; içi yanarak yatmaya gitti. Ertesi akşam Peppone'nin karısının papaz evine geldiğini görünce, sanki iskemlesinin altına kestane fişeği koymuşlar gibi ayağa fırladı. Üzüntüsü yüzünden okunan kadın:

— Don Camillo... -diye söze girişti, ama papaz sözünü ağzına tıkadı.

— Yıkıl karşımdan, Allahsız yaratık!

— Don Camillo, o aptalca işe aldırma. Caslellino'da Peppone'yi öldürmeye kalkışan o sefil herifi serbest bırakmışlar!

Don Camillo ona kadar saydıktan sonra, bir puro yaktı. Kadına sordu:

— Eee, ne olmuş yani yoldaş? Ben af çıkarmadım ya! Sen hem niçin telâş ediyorsun?

Kadın bağırmaya başladı:

— Ederim, elbette! Haber verdiler çünkü Peppone'ye gelip de, o da çılgın gibi Castellino'ya doğru yola çıktı. Hem makineli tüfeğini de yanma alarak!

— Anlıyorum; demek evinizde gizli silâhlarınız varmış ha! Öyle mi?

— Politikayı bırak bir yana Don Camillo! Peppone elini kana bulayacak, anlamıyor musun?

Sen bana yardım etmezsen, kocamın işi bitiktir!

— Bu da ona çanlarıma kestane fişeği bağlamayı öğretir. -Kötü kötü güldü Don Camillo-. Onun hapishane köşelerinde öldüğünü görmek beni mutlu edecek. Şimdi defol evimden bakayım!

On dakika sonra. Don Camillo pedallara çılgın gibi basıyordu Castellinö yolunda. Eteklerini neredeyse boğazına dek sıvamıştı. Altında yardımcısının oğlundan aldığı bir yarış bisikleti vardı.

Koskocaman, pırıl pırıl bir ay parlıyordu gökyüzünde. Castellino'ya birkaç kilometre kala. Don Camillo, ay ışığının da yardımıyle Fossone çayının üstündeki küçük köprünün yan duvarında oturan bir adam gördü. Gece yolculuk edenlerin tedbiri elden bırakmamaları daha iyi olduğundan, yavaş gidiyordu Köprüye on metre kala durdu. Nasılsa cebine girmiş olan küçük bir nesneyi elinde tutuyordu.

— Bisikletle Castellino yönüne doğru giden iriyarı bir adam gördünüz mü? -diye sordu.

Adam soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Hayır, Don Camillo.

Don Camillo biraz daha yaklaştı.

— Castellino'ya gidip döndün mü?

— Hayır. İyice düşünüp taşındım. Değmezdi. O karım olacak alık mı zahmete soktu seni?

— Ne zahmeti. Küçük bir gezinti yapmış oldum!

Peppone gülmesini tutamayarak sordu:

— Yarış bisikletine binmiş bir papazın neye benzediğini düşündün mü hiç?

Don Camillo onun yanına oturdu.

— Bu dünyada böyle her türlü şeyi görmeye kcıı dini alıştırmalısın oğlum... -dedi.

Don Camillo bir saat sonra papaz evine dönünce, hemen olanları Hazreti İsa'ya anlatmaya gitti.

— Her şey emirlerinize uygun olarak yerine getirildi.

— Aferin Don Camillo. Yalnız, adamı ayaklarından yakalayıp hendeğe atmanı sana kim emretmişti, zahmet olmazsa, söyleyebilir misin?

Don Camillo kollarını iki yana açtı:

— Doğrusunu söylemek gerekirse, pek hatırlayamıyorum. Aslında, yarış bisikletine binmiş bir papaz görmekten hoşlanmadığı için, bu manzarayı seyretmekten onu kurtarmak istedim.

— Şimdi anlıyorum. Köye döndü mü bari?

— Az sonra burada olur. O sırılsıklam haliyle bisiklet ona engel olabilirdi. En iyisi, bisikleti ben alıp getireyim diye düşündüm.

Hazreti İsa son derece ciddî:

— Hiç kuşkusuz, büyük bir lütufta bulunmuşsun Don Camillo... -diye karşılık verdi.

Gün ağarmak üzereyken Peppone, papaz evinin kapısına gelip dayandı. İliklerine kadar ıslanmıştı.

Don Camillo sordu:

— Yağmur mu yağıyor?

Dişleri takırdayan Peppone:

— Hayır, sis basmış. Bisikletimi alabilir miyim?

— Elbette. Nah, şurada...

— Ona bağlı bir makineli tüfek olmadığından emin misin?

Don Camillo:

— Makineli tüfek mi? -diye gülümsedi- O da neymiş?

Peppone kapıdan çıkarken:

— Hayatımda bir hata işledim... -dedi-. Çanlarına kestane fişeği bağladım. Oysa, yarım ton dinamit bağlamak varmış.

— *Errare humanum esi...* -diye karşılık verdi Don Camillo-. İnsan beşer, bazen şaşar!

GECE OKULU

Boş kilisede, mihrapta yanan iki mumun solgun ışıklan altında. Don Camillo Hazreti İsa’yla mahallî seçimlerin sonuçlan hakkında çene çalıyordu.

— Sizin yaptıklannızı eleştirmeye kalkışmıyorum -dedi bir punduna getirip-, ama ben olsam, ne Peppone'yi belediye başkanlığına seçtirirdim, ne de içlerinde yalnız ikisi doğru dürüst okuma yazma bilen o adamları belediye meclisine...

Hazreti Isa gülümseyerek karşılık verdi:

— Kültür pek de önemli değil Don Camillo, fikirlere bakmak gerek. Parlak nutuklar, uygulanabilir fikirlere dayanmadıkça işe yaramaz. Bir yargıya varmadan önce, denemeliyiz o adamlan.

— Pek doğru -diye onayladı Don Camillo-, Ben duri’.T.u anlatıyordum. Se$_v$imi avukatın partisi kazansaydı, kilisenin çan kulesi onarılacaktı hiç kuşkusuz. Şimdi kule yıkılsa bile; o insanlar, içinde dans edilen, içki satılan, kumar oynanan, tiyatrosu olan muhteşem bir Halkevinin yapılışını seyrederek avunacak.

— Don Camillo gibi zehirli yılanları kapamak için bir de hapishane yaparlar oraya, değil mi?

Don Camillo başını eğdi:

— Beni yanlış anlıyorsunuz efendimiz. Bir puronun benim için ne demek olduğunu bilirsiniz. Bakın,bu benim son purom işte! Şimdi de ne yapacağımı görün.

Puroyu cebinden çıkarıp iri parmaklarının arasında parçaladı.

— Aferin Don Camillo, aferin sana! -dedi Hazreti İsa-. Kendine verdiğin bu cezayı onaylıyorum. Bununla birlikte, o puronun parçalarını

atsan daha iyi olur. Yoksa, onları cebine indirir, sonra da pipona doldurup içersin. Yapamayacağın bir iş değil bu!

— Ama nasıl olur efendimiz? Kilisede bulunuyoruz...

— Aldırma Don Camillo. Şu köşeye atıver gitsin...

Don Camillo baş eğdi, Hazreti İsa memnun memnun onu seyrediyordu. Tam o sırada, kilise deposu yönündeki küçük kapının vurulduğu duyuldu. Peppone'ydi gelen.

— İyi akşamlar Bay Başkan... -dedi Don Camillo saygıyla.

-'-Beni dinle -dedi Peppone-, bir Hıristiyan yaptığı bir işin doğruluğundan kuşkuya düşse de, gelip sana anlatsa; sen de bazı hataları olduğunu görsen, düzeltir misin bunları? Yoksa, bırakır mısın ne hali varsa görsün diye?

— Bir papazın dürüstlüğünden kuşkulanmaya nasıl cüret edebiliyorsun? Onun baş ödevi, pişman olmuş günahkârlara hatalarını _çık açık göstermek değil midir?

— Peki, peki, öyleyse... İtiraflarımı dinlemeye hazır mısın ?

— Hazırım.

Peppone ccbinden büyük bir kâğıt çıkarıp okumaya başladı:

— «Hemşerilerim! Partimizin varlığını ortaya koyan bu büyük zaferi kutladığımız şu anda...»

Don Camillo elini sallayarak susturdu, gidip mihrabın önünde diz çöktü sonra.

— Ey Hazreti İsa -diye mırıldandı-, artık yapacaklarımdan sorumlu değilim ben.

— Ben sorumluyum ama! -diye hemen karşılık verdi Hazreti İsa-Peppone seni faka bastırdı. Dürüst davranıp görevini yapmalısın.

— Ama efendimiz, beni onların partisi hesabına çalıştıracağınızın farkında değil misiniz? -diye direndi Don Camillo.

— Dil bilgisi, söz dizimi, yazım kurallanyle uğraşacaksın. Bunların hiç biri şeytanla yada particilikle ilgili değil.

Don Camillo gözlüklerini taktı, eline bir kalem aldı; Peppone’nin ertesi gün yapacağı konuşmayı düzeltmeye koyuldu. Sonunda Peppone dikkatle okudu.

— İyi -dedi- Yalnız anlayamadığım bir şey var. Ben «*Okulları çoğaltmak, Fossalto üzerindeki köprüyü yeniden yapmak amacımızdır.*» yazmışım. Sen bunun yerine <.<*Okulları çoğaltmak, kilise kulesini onarmak, Fossalto üzerindeki köprüyü yeniden yapmak amacımızdir.*» demişsin. Niçin?

— Söz dizimi meselesi bu, başka bir şey değil... -diye ciddî ciddî karşılık verdi Don Camillo.

İçini çekti Peppone.

— Ne mutlu Latince çalışmış olanlara, dilin inceliklerine aklı erenlere... -dedi-. Böylece ' kulenin senin kafana yıkılmasından da umudumuzu kesmiş oluyoruz.

Don Camillo kollarını iki yana açlı:

— Tanrının iradesi karşısında eğilmeliyiz!

Don Camillo, Peppone’yi kapıya kadar uğurladıktan sonra, Hazreti İsa’ya iyi geceler dilemeye gitti.

— Aferin Don Camillo... -dedi Hazreti tsa gülümseyerek- Sana karşı haksızlık etmişim. Son puronu parçaladığına üzgünüm. O cezayı haketmemiştin. Bununla birlikte, içtenlikle söyleyebilirim ki, şu Peppone de pis herifin tekiymiş. Bunca zahmetine karşılık, bir puro bile ikram etmedi sana!

— Haa, peki... -dedi Don Camillo, içini _ çekti. Cebinden bir puro çıkarıp iri parmaklarının arasında parçalamaya hazırlandı. Hazreti tsa gülümsedi.

— Hayır, hayır Don Camillo. Alnının teriyle kazandığın bu puroyu, git de rahat rahat tüttür.

— Ama efendimiz...

— Hayır Don Camillo. Pek de çalmış sayılmazsın onu. Peppone’nin cebinde iki puro vardı. Komünistin biridir Peppone. Her şeyi paylaşmadan yanadır. Birini ustalıkla çckivermekle, payını almış oldun sen de.

— Siz her şeyin en iyisini bilirsiniz... -diye karşılık verdi Don Camillo.

KAÇAK AV

Don Camillo kilise kulesindeki ünlü çatlağı her sabah ölçmeden yapamıyor, her kezinde de aynı sonuçla karşılaşıyordu. Çatlak daha fazla büyümüyorsa bile, küçüldüğü de yoktu. Bir gün tepesi attı, zangoçu belediyeye gönderdi.

— Git, belediye balkanına söyle de, gelsin görsün bu çatlağı. Durumun ciddî olduğunu da sözlerine ekle.

Zangoç gittiği gibi geri geldi.

— Peppone durumun ciddî olduğu hakkındaki sözlerinize inanıyormuş... -dedi-. Yok, ille de çatlağı göstermek istiyorsanız, kuleyi onun dairesine götürmeliymişsiniz. Saat beşe kadar orada olacakmış.

Don Camillo hiç aldırmadı. Ancak:

— Peppone yada yardakçılarından biri yarın sabah ayinine gelmeye kalkışsın hele, bak gör, o zaman beni, nasıl yuvalarını yapıyorum! Ne varki, onlar da bunu bildikleri için, hiç biri gelmez.

Ertesi sabah kilisede kızılın «k»sı bile yoktu. Ancak, ayinin başlamasına beş dakika kala. Tap rap ayak sesleri duyuldu dışarıdan. Kızıllar askeri bir düzen içinde kiliseye yaklaşıyorlardı. Yalnız köyün kızılları değildi bunlar. Tahta bacaklı eskici Bilo, ateşi yükseldiğinden tir tir titreyen Roido dei Prati de aralannda olmak üzere, çevredeki bütün kızıllar Peppone’nin arkasına sıralanmışlardı. Eski çağ savaşçıları gibi birbirlerine kenetlenmiş, yüzleri Potemkin zırhlısından daha korkunç içeri girip yerlerine oturdular.

Don Camillo İncil’deki yardım sever adamın öyküsünü anlatarak vaizini bitirirken, birkaç sözle yardıma çağırdı cemaatini:

— Çok tehlikeli bir çatlağın kilise kulesini tehdit ettiğini hepiniz biliyorsunuz. İşte bu yüzden, ey din kardeşlerim. Tanrının evine yardımınızı

bekliyorum. «Din kardeşlerim» derken, buraya Tanrıya yakın olmak için gelenleredir sözüm; yoksa, savaş güçlerini göstermeye gelenlere değil! Onların umurunda mı kulenin yıkılıp gitmesi.

Ayin bitince, kapıya yakın bir masaya yerleşti Don Camillo; kilisedekiler sırayla önünden geçmeye başladılar. Her kişi yapacağı bağışı verdikten sonra uzaklaşmayıp; kilisenin önündeki küçük alanda, neler olacağını görmek için bekleyen kalabalığa karışıyordu. İçeride yalnız kızıllar kalınca, Peppone ayağa kalktı. Büyük bir düzen içindeki taburunu arkasına takıp yürüdü. Masanın önüne gelerek sertçe durdular. Peppone kabararak bir adım ileriye çıktı.

— Daha dün özgürlüğe kavuşmamızı selâmlamıştı bu kulenin çanları... -dedi-. Yann da halk devriminin bir güneş gibi doğuşunu selâmlayacak!

Sözlerini bitirince, içleri para dolu, üç büyük kırmızı mendili masaya bıraktı. Topuklarının üstünde çark edip adamlarıyle birlikte uzaklaşmaya başladı. Ateşin etkisiyle tir tir titreyen Roldo dei Prati, ayaklarının üstünde zor durabildiği halde, başını dimdik tutuyordu. Topal Bilo yoldaşlarına ayak uydurmakla kalmayıp, üstelik tahta bacağını Don Camillo’ya meydan okurcasına yere vurarak masanın önünden geçti.

Don Camillo para dolu sepcıi. Hazreti İsa, görsün diye götürdü. Toplanan paranın kulenin onarımına yetip artacağını anlattı. Şaşkınlıkla gülümsedi Hazreti İsa:

— Bakıyorum da vaizin işe yaramış Don Camillo.

— Elbette efendimiz. Siz insanlığı anlayabilirsiniz gördüğünüz gibi, ama ben de İtalyanları tanırım.

Buraya kadar oldukça iyi davranmış sayılırdı Don Camillo. Ama bu noktada bir yanlış yaptı; Peppone’ye bir mektup göndererek, adamlarının askerlik alanındaki ustalığına hayran kaldığını, ancak yarım yada tam dönüşlere daha çok çalıştırmasını, halk devrimi günü gelip çatınca, bunun çok gerekli olacağını anlattı. Bu laflar Peppone'nin içine oturduğundan, bir misilleme yapmayı aklına koydu.

Don Camillo dürüst olmasına dürüst bir adamdı. Gel gelelim, yenemediği bir av tutkusu, ayrıca güzel bir çiftesiyle bolcana da fişeği

vardı. Üstelik Baron Stocco'nun özel avlanma alanı, köyden ancak beş kilometre uzaklıktaydı. İnsanı sürekli olarak kışkırtırdı burası. Yalnız av hayvanları değil, çevredeki kümes hayvanlan bile, bu tel kafesle çevrili alanda güvenlik içinde yaşandığını öğrenmişlerdi.

Eee, bir gece Don Camillo’yu, cüppesini bol bir pantolonun içine sokmuş, yüzünü eski bir fötr şapkanın altında yan yanya gizlemiş bir kılıkla Baronun avlanma alanında görmek, pek de şaşırtıcı durum sayılmazdı. İnsanoğlu zayıf yaradılışlıdır, özellikle avcı olanları...

Don Camillo iyi bir atıcı olduğundan, burnunun dibindeki güzel bir tavşanı vurup yere sermesini de gene şaşırtıcı bir olay saymamak gerekir. Ne varki, tavşanı av çantasına sokup sıvışmaya hazırlanırken, kaçak avlanan bir başkasıyle burun buruna geliverdi Don Camillo. Bu yabancının midesine bir tos vurup yere devirmekten başka umarı yoktu. Ancak böylece kaçak avlanırken yakalanmanın utancından kurtulabilirdi.

Ne yazık ki, aynı anda aynı şeyi yapmayı yabancı adam da düşünmüştü. Sertçe tokuştu kafalar. İkisi dc kendiierini yerde, yıldızlan seyreder buldular. Don Camillo kendini toparlamaya çalışarak:

— Böylesine kalın bir kafa ancak bizim sevgili belediye başkammızın olabilir... -diye homurdandı.

— Böylesine kalın bir kafa ancak bizim sevgili papazımızın olabilir... -diye karşılık verdi Peppone, kafasını kaşıyarak.

Bu yasak bölgede Peppone de kaçak avlanıyordu çünkü, onun av çantasında da güzel bir tavşan vardı. Gözleri parlayarak Don Camillo’ya baktı.

— Başkalarının malına el uzatmamayı vaızlarında söyleyip duran bir adamm, kaçak avlanmak için bir av koruma alanına dalmış olmasına bir türlü inanamıyorum... -dedi.

— Ben de, bir numaralı hemşerimiz, belediye başkanı yoldaşın, bu işi yapmasına inanamıyorum türlü...

Peppone, Don Camillo’nun sözünü kesti:

— Evet, hemşerinizim, ama bir yoldaşım aynı zamanda. Bütün malların eşitçe dağıtılmasıyle ilgili o kahrolası teorilerin Kişkırtmasıyle bu işe kalkışan ben, papaz Don Camillo'dan çok daha uygun davranıyor sayılırım kendi politik görüşlerime. Sen ki, kendi payına...

Bu ideolojik açıklama birden kesiliverdi. Biri yaklaşıyordu onlara doğru; hem de öyle sokulmuştu ki, bir kurşun yemeden ikisi de göze alamazdı kaçmayı. Gelen av bekçisiydi çünkü.

— Bir şeyler yapmalıyız! -diye fısıldadı Don Camillo-. Kim olduğumuzu bir anlarsa, çıkacak rezaleti sen düşün!

Peppone sakin sakin karşılık verdi:

— Bana göre hava hoş. Ben her zaman yaptıklarımın hesabını vermeye hazırım.

Ayak sesleri iyice yaklaşmıştı. Don Camillo iri bir ağaç gövdesinin dibine çömeldi. Peppone istifini bile bozmadan bekliyordu. Bekçi, tüfeği elinde, gelip karşısına dikilince selâm verdi:

— İyi akşamlar.

— Ne işiniz var burada? -diye sordu bekçi.

— Mantar topluyorum.

— Tüfekle mi toplamaktasın?

— Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

Bir av bekçisini zararsız duruma getirmenin yolları oldukça kolaydır. Tesadüfen arkasında duran biri, başına bir palto geçirip bir de yumruk indirirse, yeter de artar bile. Sonra da onun geçici sersemlemesinden yararlanıp, tel örgülere ulaşmak gerekir. Bir kez tırmanıp öte yana atladınız mı, oldu bitti işte!

Don Camillo'yla Peppone, Baron’un arazisinden en az bir bir buçuk kilometre uzakta, bir çalılığın arkasına çöktüler.

— Don Camillo! -dedi Peppone. içini çekerek-.

Ağır bir suç işledik. Bir görevliye el kaldırdık! Cinayet bu!

Don Camillo soğuk soğuk ter döküyordu, asıl bekçiye el kaldıran kendisiydi çünkü. Peppone gözlerini onun yüzüne dikerek sözlerini sürdürdü:

— Vicdanım sızlıyor. Bundan böyle rahat huzur yok bana. Ne yüzle bir papazın karşısına oturup, böylesine ağır bir günahı bağışlamasını isteyebilirim? Hıristiyan ahlâkının kutsal kurallarını unutup da, «Moskova Doktrinleri»ne kapıldığım gün, ne uğursuz bir günmüş meğer!

Don Camillo öyle küçük düşmüştü ki, içinden ağlamak geliyordu. Öte yandan, şu ikiyüzlüPeppone'nin kafasını kırmamak için kendini zor tutuyordu. Düşmanı da bunu farketmiş olmalı ki, hemen sus pus oldu. Bir süre geçtikten sonra birden bağırdı:

— Uğursuz şeytan! Ona nasıl da uyduk!

Çantasından tavşanı çıkarıp yere fırlattı.

— Uğursuz ya!-diye bağırdı Don Camillo.

Sonra o da kendi tavşanını çekip çıkartarak uzaklara, karların içine fırlatıp attı. Başını önüne eğerek uzaklaşmaya başladı. Yol ayrımına dek Peppone de izledi onu. oradan sağa saptı. Bir an duraklayıp Don Camillo'ya seslendi:

— Aklıma gelmişken sorayım; çevremizde bu günahı itiraf edcbileccğim dürüst bir papaz salık verebilir misin bana?

Don Camillo yumruklarını sıkıp yürüdü, gitti.

Ancak yeterince cesaretini topladığında, büyük mihrabın önünde kollarını iki yana açan Don Camillo:

— Kendimi kurtarmak için yapmadım bu işi efendimiz... -dedi-. Kaçak avlanmaya çıktığım anlaşılsaydı, kopacak rezaletin en çok kiliseye zararı dokunurdu. İşte tek neden bu.

Hazreti İsa ses çıkarmadı. Ne zaman böyle olsa. Don Camillo'nun ateşi yükselir, Hazreti İsa acıyıp da «Yeter!» deyinceye dek, ekmekle sudan başka ağzına hiç bir şey koymazdı.

Bu kez ekmek su perhizi yedinci günü bulduğu halde ses yoktu Hazreti İsa'dan. Don Camillo öyle zayıf düşmüştü ki, duvara dayanarak ancak

ayakta durabiliyordu. Açlıktan midesi gurulduyordu.

Derken, Peppone günah çıkarttırmaya geldi.

— Hem yasalara, hem de Hıristiyan ahlâkına karşı günah işledim... -dedi.

— Biliyorum... -diye karşılık verdi Don Camillo.

— Yalnız, sen gözden kaybolur olmaz geri dönüp tavşanların ikisini de aldığımı bilmiyorsun. Birinin kızartmasını, öbürünün de yahnisini yaptım.

— Senden bu beklenirdi zaten... -diye mırıldandı Don Camillo.

Hazreti İsa mihrabın önünden geçen Don Camillo' ya gülümsedi. Bu gülümsemenin nedeni, orucun epeyce uzamış olmasından çok. Don Camillo'nun, «Senden bu beklenirdi zaten.» derken, Pcppone'vi dövme isteği duymamasıydı. Dövme isteği bir yana, büyük bir utanç duymuştu papaz. Çünkü aynı gece, bir an için, kendisinin de aynı şeyi yapma hevesine kapıldığı gelmişti aklına.

— Zavallı Don Camillo... -diye fısıldadı Hazreti İsa.

Don Camillo, elinden geleni yaptığını, zaman zaman yanılırsa da, bilerek isteyerek olmadığını anlatmak istedi. Ancak, kollarını iki yana açmakla yetindi ama.

— Biliyorum, biliyorum Don Camillo... -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Haydi git de şimdi, Peppone'nin güzelce pişirip mutfağına bıraktığı tavşanı ye afiyetle.

GÖMÜ

Bir gün Smilzo geldi papaz evine. Dağlarda savaştıkları yıllarda Peppone'nin emir eri olan bu eski partizan, şimdi belediyenin getir götür işlerinde çalışmaktaydı. Gotik harflerle parti başlığı taşıyan, iyi bir kâğıda basılı, güzel bir mektup getirmişti.

«Yarın sabah saat onda, Özgürlük Meydanında yapılacak toplum çalışmalanyle ilgili toplantıya onur vermeniz rica olunur. Bölge sekreteri: Yoldaş Bottazzi, Belediye Başkanı, Giuseppe.»

Don Camillo sert sert Smilzo’ya baktı:

— Sen o Yoldaş Peppone Belediye Başkanı Giuseppe’ye söyle; kiliseye, kapitalistlere saldıran o her zamanki alıkça laflan dinlemeye hevesim yok! Artık ezberledim onları.

— Hayır -dedi Smilzo-, politik konuşmalar yapılmayacak bu kez. Bu toplantımız yurtseverlikle, toplum çahşmalanyle ilgili. Gelmeyecek olursan, demokrasiyi anlamıyorsun demektir.

— Öyleyse mesele yok, gelirim... -dedi Don Camillo başını yavaşça sallayarak.

— Çok güzel! Belediye Başkanı «Tören giysilerini giysin de gelsin, bütün takım taklavatını da getirsin.» dedi.

— Takım taklavat mı?

— Evet, bir kova kutsal suyla öbür ıvır

zıvır yani. Takdis edilecek bir şey varmış da.

Smilzo’nun, Don Camillo’yla böyle yürekli konuşmasının nedeni, ince yapılı, çıta gibi bir adam olmasındandı. Öyle zayıf, öyle çevikti ki, dağlarda savaşırken kurşunların arasından kılına bile zarar gelmeden sıyrılıp geçmeyi öğrenmişti. Onun için, Don Camillo’nun fırlattığı ağır kitap, az önce başının bulunduğu yere ulaştığında, o çoktan bisikletine atlamış, pedallara basıyordu var gücüyle.

Don Camillo kalkıp, kitabı yerden aldı. Kiliseye, Hazreti İsa’ya yakınmaya gitti. Mihrabın önüne varınca:

— Efendimiz -dedi-, ah bir bilsem, ne düzenler hazırlamakta bu adamlar yarma? Böylesine esrarlı bir şey duymamıştım. Bütün bu hazırlıkların anlamı ne? Eczaneyle Baghetti’nin evi arasındaki çayırlığa çaktıkları küçük kazıklar da neyin nesi? Nasıl bir şeytanlık düşünmekteler acaba?

— Oğlum, bir şeytanlık düşünseydiler, bunu açık açık yapmazlar; sonra da takdis etmen için seni çağırnıazlardı. Yanna dek dişini sık da bekle.

O akşam Don Camillo çevreye bir göz atmak için dolaşmaya çıktı. Çayırdaki küçük kazıklarla, süslemelerden başka bir şey göremedi.

Görünüşe göre ne olacağından kimsenin haberi yoktu.

Ertesi sabah arkasında iki yardımcısıyle kiliseden çıkarken dizleri titriyordu. Uygunsuz bir şeyler olacağı duygusuna kapılmıştı, bir hıyanet kokusu vardı havada.

Bir saat sonra geri döndüğünde perişandı, ateşi yükselmişti. Hazreti İsa mihraptan seslendi:

— Ne var, ne oldu gene?

Kekeleyerek karşılık verdi Don Camillo:

— İnsanın tüylerini diken diken edecek şeyler oldu. Çok müthişti. Bando, Garibaldi Marşı, Peppone’nin söylevi... sonra da Halkevinin temeli atıldı. Temele konulan ilk taşı takdis etmek zorunda kaldım. O rezil, benim de bir konuşma yapmamı rica etmez mi üstelik! İster istemez, duruma uygun düşecek birkaç laf ettim. Gerçi parti işi olmasına bal gibi parti işiydi ama, toplum çalışması kılığına sokmuş köpoğlu köpek!

Don Camillo kilisede bir aşağı, bir yukan dolaştıktan sonra, Hazreti İsa’nın gelip önünde durdu:

— İncir çekirdeğini doldurmaz şeyler... -dedi-. Toplantı salonu, okuma odası, kütüphane, spor salonu, dispanser, bir de tiyatro. İki katlı bir gökdelen! Yanında spor ve oyun alanları olacakmış. On milyon liret gibi az bir paraya çıkacakmış hepsi.

— Bugünlerde yapıların ne kadar pahalıya çıktığını göz önüne alacak olursak, bu para pek de çok sayılmaz.

Don Camillo bir sıraya çöküp, inler gibi bir sesle sordu:

— Bunu bana niçin yaptınız efendimiz?

— Don Camillo, saçmalıyorsun!

— Hayır, saçmalamıyorum efendimiz. On yıldır diz çöküp size yalvarmaktayım; bana, birazcık para bulun da gençler için bir kütüphane, bir toplantı salonu; çocuklar için dönme dolabı, salıncakları, belki Castellino’daki gibi küçük bir yüzme havuzu da olan bir oyun alanı yapayım diye... Her gördüğümde kafalarım kırmak isteğine kapıldığım toprak sahiplerine on yıldır yüz suyu döküyorum! Düzenlediğim piyangolar

iki yüzü aştı, en az iki bin kapı çalmışımdır şimdiye dek. Elde yok avuçta yok gene de! Sonra bu aforoz edilmiş şarlatan çıkıyor ortaya, göklerden on milyon liret düşöiveriyor cebine!

Hazreti İsa başını salladı:

— Göklerden düşmedi ki o paralar. Peppone yer altından bulup çıkardı. Benim bu işle ilgim yok Don Camillo. Bütünüyle kendi çabasının sonucu.

Don Camillo kollarını iki yana açtı:

— Bundan da anlaşılıyor ki, ben zavallı bir aptalım besbelli.

Öfkesinden kükreyerek, ayaklarını yere vura vura, bir aşağı bir yukarı yürümesini sürdürdü papaz evindeki çalışma odasında. Peppone’nin yol keserek, yada banka soyarak bu parayı elde etmediğine aklı yatmıştı. Peppone’nin, dağlardan köye indiği kurtuluş günlerini düşündü. Sanki halk ihtilâli ha patladı, ha patlayacak gibi görünüyordu o sıralar. Kendi kendine söylendi:

— Peppone orta sınıfın korkaklarını tehdit edip, para sızdırmış olmalı...

Sonra o günlerde o çevrede eli para tutan toprak sahipleri kalmadığı aklına geldi. Ayrıca hemen hemen Peppone’nin çetesiyle aynı zamanda, köye bir Ingiliz birliği de ulaşmıştı. İngilizler, Almanların soyup sovana çevirdiği toprak sahiplerinin evlerine yerleşmişti. Bu yüzden, Peppone yağmacılık yoluyle de elde etmiş olamazdı on milyonu.

Belki de Rusya’dan gelmişti para, kimbilir? Bu düşüncesine kahkahalarla güldü Don Camillo; Rusya’nın umurunda mıydı Peppone?

Kiliseye dönüp Hazreti İsa’ya yalvardı.

— Efendimiz, bu parayı Peppone’nin nereden bulduğunu söylemez misiniz bana?

Hazreti İsa gülümseyerek karşılık verdi:

— Don Camillo, ben özel polis hafiyesi miyim? Gerçeği kendi içinde araman yetecekken, niçin soruyorsun Tann'ya? Düşün taşın Don Camillo. Bu arada şehre insen iyi edersin, kafanı toparlamana yardımı olur.

Ertesi akşam şehir gezisinden dönüp mihrabın önünde diz çöken Don Camillo’nun yüzü allak bul* laktı.

— Canını sıkan bir şey mi oldu Don Camillo? -diye sordu Hazreti tsa.

Don Camillo soluk soluğa karşılık verdi:

— Aklımı oynatacağım. Sokakta bir ölüyle karşılaştım.

— Sakin ol Don Camillo, aklını başına topla hele. Genellikle, sokakta karşılaşılan ölüler, yaşıyordun

— Bu yaşıyor olamaz efendimiz! -diye bağırdı Don Camillo-. öldüğünü çok iyi biliyorum, mezarlığa ben götürmüştüm!

— öyleyse bir şey diyemem. Hayalet görmüş olmayasın.

Don Camillo omuz silkti.

— Hayır, değildi. Hayaletler, sinirli kadınların kafalarında bulunur ancak!

— Eee? Nedir peki?

— Bilmem ki... -diye mırıldandı papaz.

Don Camillo düşündü taşındı. Ölen adam, komşu köylerin birinde oturan, ince yapılı bir gençti. Savaştan önce, zaman zaman Don Camillo görürdü onu. Peppone’nin çetesiyle birlikte dağdan indiğinde, kafasından yaralıydı. Eski Alman, yeni İngiliz karargâhı olan eve yerleştirdi onu Peppone. Yaralının bitişiğindeki odayı da kendisine çalışma odası seçti. Don Camillo bugünkü gibi hatırlıyordu: ev üç sıra nöbetçiyle çevrildiğinden, sinek bile uçamazdı dışarıya. O çevrede savaş sürüp gittiği için, İngilizler (özellikle kendi canlarını korumak için) çok dikkatli davranıyorlardı.

Bütün bunlar günün erken saatlannda olmuştu. Aynı günün akşamı genç adam öldü. Peppone geceyansına doğru Don Camillo’yu çağırttı. Papaz eve vardığında, genç adamı tabutuna yerleştirilmiş buldu. İngilizler cesedin evde kalmasını istemedikleri için. Peppone’yle en güvendiği adamları, ertesi gün öğleyin İtalyan bayrağına sarılı tabutu dışarıya taşıdılar. Bir İngiliz birliği gönüllü olarak saygt duruşunda bulundu.

Don Camillo çok acıklı bir tören yapıldığını hatırlıyordu. Bütün köy, top arabasının taşıdığı tabutun arkasından yürümüştü. Görevli papaz kendisiydi. Ceset mezara indirilmeden önce yaptığı konuşmayla herkesi ağlatmıştı. Peppone ön sırada hıçkırıyordu.

Bütün bu olayları akimda geçirirken kendi kendine övündü:

— Ben de esaslı konuşurum ha, yeter ki camm istesin! -Sonra eski düşüncelerine döndü-. Bütün bunlara rağmen, bugün şehirde karşılaştığım genç adamın, mezarına indirdiğim kişi olduğuna yemin edebilirim. Şu dünyanın işine akıl ermez! -İçini çekti papaz.

Ertesi gün Don Camillo Peppone’yi görmeye gitti. İşliğinde, bir arabanın altında sırtüstü yatıyordu Peppone.

— Günaydın Başkan Yoldaş... -dedi Don Camillo-. İki gündür, sizin Halkevi projesini düşünüp duruyorum !

— Eee, ne düşünmektesin bakalım? -diye alayla sordu Peppone.

— Dehşetli bir şey! Karar verdim artık, işe girişiyorum. On yıldır, yüzme havuzu, bahçesi, oyun alanları, tiyatrosu falan olan bir yer tasarladığımı, sen de bilirsin. Gelecek pazar günü temel atanzsanıyorum. Törene Belediye başkanı olarak katılman çok mutlu eder beni.

— Seve seve katılırım. Senin kibarlığına karşı ben de kibarlık göstermeliyim.

— Yalnız, planlarını biraz küçüksen iyi olacak. Çok büyük tutmuşsun bana kalırsa.

Peppone şaşkın şaşkın baktı:

— Sen aklını mı kaçırdın Don Camillo?

— Hayır, herhalde kapağı iyice kapatılmamış olan bir tabutun başında yurtseverce bir konuşma yaptığım töreni yönetirken bile, bu kadar aklım başımda değildi. Dün cesedi gördüm çünkü, şehirde dolaşıyordu.

— Ne demek istiyorsun yani?-dedi Peppone, dişlerini gıcırdatarak.

— Hiiiç. tngilizlerin elde silâh, karşısında saygı duruşunda bulundukları tabutun içinde. Alman kumandanının evin mahzenlerine sakladığı şeyler

vardı yalnız, ölü adam da, capcanlı tavan arasına gizlenmişti.

— Haa! -diye haykırdı Peppone-. Gene mi o eski hikâye! Gene mi partizanlara çamur almaya kalkışıyorsun !

— Partizanları bu işe karıştırma. Bana ne partizanlardan!

Peppone’nin küfür, tehdit sağanağı altında uzaklaştı Don Camillo.

O gece gazete okuyarak Peppone’yi beklemeye koyuldu. Çok geçmeden Brusco’yla iki gözde adamını peşine takmış olarak Peppone çıkageldi. O iki adam, gömme töreninde tabutu taşıyanlardandı.

— Bize dil uzatmaktan vazgeç artık... -dedi Peppone- Tabut, Almanların yağmaladığı gümüş takımlar, fotoğraf makineleri, türlü araçlar, altınlar, falan filanla doluydu. Biz almasaydık, tngilizler götürecekti. Bunları evden çıkarmanın başka yolu yoktu, onun için bu oyunu oynadık. Paranın bir liretine bile el sürmedik; tanıklarım, makbuzlarım var. Hepsi tam on milyon liret tuttu, on milyonu da halk için harcanacak.

Brusco çabuk parlayan bir adamdı. Avaz avaz bağırmaya başladı:

— Tıpı tıpına gerçek bu! Hem haberin olsun, bazı kişilerle nasıl baş edileceğini iyi bilirim ben!

— Ben de iyi bilirim... -dedi Don Camillo kılı bile kıpırdamadan.

Okumakta olduğu gazeteyi bırakıverdi elinden. Sağ koltuk altında, bir zamanlar Peppone’nin olan ünlü makineli tüfek göründü.

Brusco sapsan kesildi. Kollarını iki yana açarak araya girdi Peppone:

— Don Camillo, çatışmamızın gereği yok!

— Fikrine katılıyorum -diye karşılık verdi Don Camillo-. Aslında, öbür söylediklerine de katılıyorum. On milyon liret elde edildi, on milyonu da halk için harcansın. Yedi milyon sizin Halkevi için, üç milyon da benim, halkın çocuklarına yaptıracağım Rekreasyon Merkezi için. *«Acı çeken küçük çocuklara açıktır kollarım.»* diyor Tanrı. Kendi payıma düşenden fazlasını istemiyorum ki sizden.

Dört adam kafa kafaya verip fısıldaştılar kısa bir süre. Peppone konuştu sonra:

— Elinde o uğursuz şey bulunmasaydı, teklifinin dünyanın en alçakça şantajı olduğunu söylerdim sana.

Ertesi pazar günü, bütün köy kuruluyle birlikte Peppone de bulundu Rekreasyon Merkezinin temel atma töreninde. Üstelik kısa bir konuşma yaptı. Bu arada bir fırsatını yakalayıp, Don Camillo'nun kulağına şunlan fısıldamaktan da geri kalmadı:

— Temele koyduğumuz bu taşı, senin boynuna bağlayıp Po Irmağına fırlatsak daha iyi olurdu.

O gece Don Camillo kiliseye geçip, Hazreti tsa'ya olup bitenleri anlattı.

— Eee, ne dersiniz bunlara? -diye sordu.

— Ne diyeyim? Aynı Peppone'nin dediklerini: elinde o uğursuz şey bulunmasaydı, teklifinin dünyanın en alçakça şantajı olduğunu söylerdim sana.

— Peppone'nin biraz önce verdiği üç milyonluk çekten başka bir şey yok ki elimde efendimizi

— İyi ya işte... -diye fısıldadı Hazreti İsa- O üç milyon liretle öyle güzel şeyler yapacaksın ki, seni azarlamak gelmiyor içimden.

Don Camillo Hazreti İsa'nın önünde diz çöküp selâm verdikten sonra yatmağa gitti. Çocuklarla dolu bir bahçe gördü düşünde. Bir tahterevalliyle, bir salıncak vardı bahçede. Peppone'nin en küçük oğlu Libero Camillo Lenin salıncağa kurulmuş, yavru kuşlar gibi cıvıldıyordu.

EL ELDEN ÜSTÜNDÜR

Şehirli bir kodaman köyü ziyaret edeceğinden, çevrenin bütün solcuları akm akın köye geliyordu. Töreni büyük meydanda yapmaya karar verdi Peppone. Kırmızılarla süslü geniş bir tahta kürsü koydurdu oraya, içinde ses yükseltici elektronik araçlar bulunan dört hoparlörlü kamyonlardan birini getirtti.

Böylece, pazar günü öğleden sonra, hem büyük meydan, hem de ona bitişik olan kilise meydanı tıklım tıklım doldu. Don Camillo tepesini attıracak bir şey görüp duymamak için, kapıları sun sıkı kapayıp kilise

deposuna çekildi. Orada uyuklar! ,n, Tanrının gazabı gibi gümbür gümbür bir ses yerinden sıçrattı onu:

— *YOLDAŞLAR!...*

Sanki duvarlar erimiş, yok olmuştu.

Doıı Camillo öfkesini dindirmek için mihrabın önüne gitti.

— O lanet hoparlörlerinden birini kiliseye yöneltmiş olmalılar... -dedi-. Konut dokunulmazlığını bozmaktan başka bir şey değil bu!

— Elden ne gelir Don Camillo! -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Teknik ilerliyor.

Deveden tepeden konuşulduktan sonra, konuşmacı sözü asıl noktaya getirdi. En aşırılardan biri olduğundan, gözünü bile kırpmadan veriştirmeye başladı:

— *Kanunlara uymalıyız, uyacağız da! Silâha sarılmak pahasına bile olsa! Bütün halk düşmanlarını kurşuna dizmek pahasına da olsa!*

Don Camillo sabırsız bir at gibi eşiniyordu.

— Efendimiz, bir kulak verin şuna!

— Duyuyorum Don Camillo. Gereğinden bile fazla duyuyorum hatta.

— Madem öyle de, neden bir yıldırım düşürmüyorsunuz şu güruhun ortasına?

— Kanuna uyalım Don Camillo. Yanlış yolda olanların kafasına birer kurşun sıkarak gerçeği öğretmekse senin yöntemin, benim çarmıha gerilmemin ne yararı oldu?

Don Camillo omuz silkti:

— Siz haklısınız elbette. Elimizi kolumuzu bağlayıp çarmıha gerilmemizi beklemekten başka bir şey yapamayız biz.

Hazreti tsa gülümsedi:

— önce konuşup sonra düşünreektense, önce düşün sonra konuş. O zaman ettiğin aptalca laflar yüzünden pişmanlık duymazsın.

Don Camillo başım önüne eğdi. Rüzgârın taşıyıp getirdiği hoparlörün sesi kiliseyi dolduruyor. Gotik pencerelerin mavi, sarı, kırmızı camlarım titretiyordu:

— *... çarmıhın gölgesine sığınanlara gelince; karmakarışık sözlerinin zehriyle, işçi kütlelerinin arasına ayrılık tohumları ekmeye çalışan bu...*

Don Camillo ağır bir bronz şamdanı kavrayıp bir gürz gibi havalarda savurarak, kilisenin kapısına doğru yürüdü.

— Dur Don Camillo! Meydan boşahneaya kadar, kiliseden dışanya adım atmayacaksın!

Don Camillo şamdanı yeerine koyarak karşılık verdi:

— Haa, öyle olsun efendiımiz. Baş eğiyorum emrinize... -Kilisenin içinde bir taşağı bir yukarı gidip geldikten sonra Hazreti İsa'mın önünde durdu-. Burada, kilisenin içinde istediğimi yapabilirim ama, değil mi?

— Elbette Don Camillo. Burası senin kendi evin. Bir pencereye tırmanıp, aşağıdaıki halka ateş açmaktan başka ne istersen yapmakta serbestsin.

Üç dakika sonra, kilise kmlesinin çan odasındaydı Don Camillo. Sevinç içi nefte zıplayıp sıçrayarak; o zamana dek duyulmamış mıfjthiş çan sesleriyle çınlatıyordu köyü.

Konuşmacı sesini kesmek zorunda kaldı; kürsüde, arkasında durmakta olan yetkililere dönerek öfkeyle bağırdı:

— Susturun şunu!

Peppone ciddî bir yüzle, başını sallayarak karşılık verdi:

— Çok doğru, susturmamız gerek. Ancak iki yolu var bunun. Ya kulenin «Uma bir mayın yerleştirip havaya uçurmah, yada ağır toplar getirip bombalamalıyız.

Saçma sapan laflar etmemesini söyledi konuşmacı. Hiç kuşkusuz, kulenin kapısından girip, merdivenleri tırmanmak zor değildi.

— İyi hoş anıa -dedi Peppone soğukkanlılığını yitirmeden-, sahanlıktan sahanlığa tahta merdivenler dayanarak çıkılıyor. Bakın yoldaş, çan odasının

penceresinden uzanan merdiven ayaklarını görüyor musunuz? Çanları çalan, yukan çıktıkça çekip almış merdivenleri. Üstelik, en üst sahanlığın merdiven deliğini kapadığı için dünyayla ilişiğini kesmiş.

— Kulenin pencerelerine ateş etmeyi deneyebiliriz... -dedi Smilzo.

— Elbette -diye doğruladı Peppone-, yalnız şu var ki, ilk atışta vurmamız gerek onu. Yoksa o da ateş etmeye başlarsa, derde girer başımız.

Çanlar bir an sustu, konuşmacı söze girişti yeniden; Don Camillo'nun uygun bulmadığı bir şey söyleyinceye dek işler yolunda gitti. Çan çalarak sözünü kesiyordu Don Camillo, konuşmacı böyle bir laf etmeye kalkıştıkça. Dokunaklı, yurtseverce bir konuşma yapmış oldu bu yüzden adam. Korkunç çanlar da onu selâmladı buna karşılık.

O gece Don Camillo'yla karşılaşan Peppone:

— Ayağını denk al Don Camillo! -dedi-. Bu yaptıkların yanına kalmaz.

Don Camillo soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Kötü bir şey yapmadım ki. Siz borunuzu öttürürken, biz de çanlarımızı çaldık. İşte demokrasi dedikleri budur yoldaş. Yalnız birimize izin verilseydi, o zaman diktatörlük olurdu.

Peppone ses çıkarmadı. Ama bir sabah uyanan Don Camillo bir de ne görsün! Bir atlıkarınca, bir salıncak, üç nişan atma yeri, bir döûme dolap, daha neler de neler! Bütün bunlar, kilise meydanım ana meydandan ayıran sınırın yarım metre ötesine kurulmuştu,

«LunaParkın sahipleri, Belediye Başkanıuun 'imzaladığı izin kâğıtlarını gösterince, Don Camillo ağzını bile açmadan papaz evine döndü. O gece kıyamet koptu meydanda. Laternalar, hoparlörler, tüfek patlamaları, bağrış çığrışlar, şarkılar, çanlar, ıslıklar, çığlıklar, böğürmeler!

Don Camillo, Hazreti İsa'ya bu durumdan yakındı:

— Tanrının evine karşı saygısızlık ediyorlar.

— Namussuzca yada rezilce bir şey yaptıkları var mı? -diye sordu Hazreti İsa.

— Hayır, atlıkarıncalar, salıncaklar, küçük motosikletler falan. Çocuk eğlenceleri işte.

— Eee, ne yapalım? Demokrasi var.

— Ya bu kulak tırmalayıcı gürültü?

— Kanunlara uygun olması şartıyle, gürültü de demokrasi gereğidir. Kilisenin dışına, belediye başkanı karışır oğlum.

Kiliseden otuz metre kadar önde bulunan papaz evinin bir yanı meydana bitişikti. Pencerelerinden birinin tam altına tuhaf bir alet dikmişlerdi. Onu görür görmez meraklandı Don Camillo. Hemen hemen bir metre uzunluğunda bir direğin ucuna, deriyle kaplı, mantar biçiminde bir başlık oturtmuşlardı. Onun arkasındaki ince, uzun bir direğe de, üstünde birden bine kadar sayıların sıralandığı bir kadran takılmıştı. Mantara bir yumruk indirilince, kadran yumruğun gücünü gösteriyordu. Don Camillo pancurların çatlaklarına gözünü uydurarak, oyunu seyredip eğlenmeye başladı.

Gece saat on bire kadar elde edilen en yüksek sayı yedi yüz elli olmuştu. Patates çuvalı büyüklüğünde yumrukları olan, Grettis'in çobanı Badile elde etmişti bunu. Birdenbire Peppone ortaya çıktı. Çevresini çömezleri sarmıştı. Herkes, «Haydi Peppone, göster kendini!» diye bağrışarak oraya koşmaya başladı.

Peppone ceketini çıkarıp kollarını sıvadı, makinenin karşısına dikildi. Sıkılmış yumruğuyle uzaklığı ayarladı. Herkes susmuştu. Don Camillo'nun bile güm güm atıyordu yüreği.

Peppone yumruğunu kaldırıp mantara vurdu.

— Dokuz yüz elli bir-diye haykırdı makinenin sahibi—. Şimdiye dek bir kişi yapabilmişti bu dereceyi, o da Cenovalı bir liman hamalıydı.

Halk coşmuş, bağırıyordu.

Peppone ceketini giydi, başını kaldırıp Don Camillo'nun arkasına gizlendiği kapalı pencereye baktı.

— Kim ilgileniyorsa dinlesin! -diye haykırdı-. Dokuz yüz ellilik bir yumruk şakaya gelmez!

Herkes papaz evinin penceresine bakıp güldü. Don Camillo ayaklan titreyerek gidip yattı. Ertesi gece yerini almıştı gene; pencereden dışarıyı gözetleyerek saatin on bir olmasını sabırsızlıkla bekledi. Peppone bir kez daha ortaya çıktı. Adamlan da çevresindeydi. Ceketini çıkanp kollarım sıvadıktan sonra mantara müthiş bir yumruk indirdi.

— Dokuz yüz elli bir! -diye haykırdı kalabalık.

Bir kez daha gözlerini Don Camillo’nun penceresine dikip gülüştüler. Peppone de yukarıya baktı, yüksek sesle: .

— Kim ilgileniyorsa dinlesin... -dedi-. Dokuz yüz elli birlik bir yumruk şakaya gelmez!

Ateşi yükselen Don Camillo yatağına yattı.

Ertesi gün Hazreti İsa’nın önünde diz çöktü, içini çekerek:

— Efendimiz -dedi-, uçurumun kıyısına dek sürüklendim!

— Metin ol, dayan Don Camillo!

O gece, darağacına gider gibi penceredeki gözetleme yerine gitti Don Camillo. Peppone’nin yiğitliğinin öyküsü bir yangın gibi köyden köye yayıldığından, bütün çevre halkı gösterisini seyretmeye gelmişti. Peppone görünür görünmez bir fısıltı dolaştı ağızlarda:

— Geliyor işte!

Peppone alaylı alaylı yukarıya bir göz atarak ceketini çıkardı, yumruğunu kaldırdı. Çıt çıkmıyordu meydanda.

— Dokuz yüz elli iki!

Sanki penceresine bir milyon gözün dikildiğini gören Don Camillo kendini kaybetti, odadan dışarıya fırladı. Peppone:

— Kim ilgi... -diye konuşmaya girişecekti ki, lafı ağzında kaldı. Don Camillo gelip karşısına dikilmişti. Önce sesler yükseldi kalabalıktan, sonra birdenbire herkes sustu.

Don Camillo göğsünü gerdi, sağlamca yere bastı ayaklarını; şapkasını bir yana fırlatıp haç çıkardıktan sonra, korkunç yumruğunu var gücüyle indirdi.

— Binnn! -diye haykırdı kalabalık.

— Kim ilgileniyorsa dinlesin... -dedi Don Camillo-. Binlik bir yumruk şakaya gelmez!

Peppone sarardıkça sarardı. Çömezleri, öfkeyle hayal kırıklığı arasında bocalayarak, kuşkulu kuşkulu ona bakıyorlardı. Sevinç içinde gülüşüyordu öbür seyirciler. Peppone bakışlarını Don Camillo'nun gözlerine dikerek ceketini çıkardı yeniden. Makinenin önüne yaklaşıp yumruğunu kaldırdı.

— Ey Hazreti İsal -dedi Don Camillo çabuk çabuk.

Peppone'nin yumruğu indi.

— Binnn! -diye haykırdı kalabalık. Peppone'nin destekçilerinin yüzü güldü.

— Bine gelip dayanan her vuruş dehşetli sayılır... -dedi Smilzo-, Bu işi burada bırakalım.

Don Camillo'yla Peppone ayrı ayrı yönlere doğru u/aklaşttlar kabararak.

Mihraptaki çarmıhın önünde diz çöken Don Camillo:

— Efendimiz -dedi-, şükürler olsun size. Korkudan ödüm patladı.

— Binlik bir vuruş yapamayacağından mı korktun?

— Hayır, o inatçı sersemin bine ulaşamayacağından korktum, kendimin değil. Vicdan azabı çekerdim yoksa.

— Bunu biliyordum, iyi oldu yardımına koştuğum... -dedi Hazreti İsa gülümseyerek-. Dahası da var; Peppone seni karşısında görünce, ya dokuz yüz elli ikiye ulaşamazsan diye öyle korktu ki, yüreğine iniyordu az kalsın.

Arada sırada kuşkucu bir havaya bürünmeyi seven Don Camillo:

— Olabilir! -diye karşılık verdi yalnız.

SUÇ VE CEZA

Don Camillo paskalya sabahı evden çıkarken, kapısının eşiğinde, kırmızı ipek kurdelelerle güzelce sarılmış dev bir yumurta buldu. Çukulatadan yapılmışa benzeyen bu korkunç yumurtayı yakından

inceleyince, çıkıntıları kesilip tatlı bir kahverengiye boyanmış yüz kiloluk bir bomba olduğunu anladı.

Savaş Don Camillo'nun köyüne uğramadan geçmemiş, uçaklar birkaç kez gelip bombalamışlardı çevreyi. Hep de alçaktan uçtukları için, bombaların bir kısmı patlamamış, toprağın üstünde yada yan yanya yere gömülmüş olarak kalmışlardı. Savaş bittikten sonra bir yerlerden gelen iki mühendis, yapılardan uzakta bulunan bombaları patlatmış; öbürlerinin tapalarını sökmüş, sonra da toplayıp götürmüşlerdi. Eski bir değirmene düşen bir bomba çatıyı yıkıp ana kirişle duvann arasına saplanıp kalmıştı. Yapıda kimse oturmadığı, hem de tapası sökülen bomba artık tehlikeli olmadığından, orada bırakmışlardı onu. Bilinmeyen ellerin paskalya yumurtasına dönüştürdüğü işte bu bombaydı.

Söz gelişi «bilinmeyen» diyoruz; çünkü hem yumurtaya eklenen bir karta *«Peskalyanız* Kutlu Olsun» yazılmıştı, hem de kızıl kurdele vardı ortada. İşlerini iyi ayarlamışlardı doğrusu. Don Camillo gözlerini yumurtadan ayırınca, meydanın tıklım tıklım dolu

olduğunu gördü. Alçak herifler. Don Camillo'nun allak bullak durumunu seyredip eğlenmek için sözleşmişierdi gizliden.

Canı sıkılan Don Camillo bir tekme salladı yumurtaya, ama yerinden bile kımıldatamadı.

— Oldukça ağıra benziyor! -diye bağırdı birisi.

— Bomba kaldırma birliğini çağırmak! -dedi başka bir ses.

— Takdis etsen, kendiliğinden yürüyüp gider belki! -diye seslendi bir üçüncüsü.

Don Camillo sarardı, dizleri titremeye başladı. Eğilip iri elleriyle iki ucundan kavradı bombayı. Ortalığa bir ölüm sessizliği çöktü. Kalabalık soluğunu tutarak gözlerini Don Camillo'ya dikti. Bakışlarında korkuya benzer bir anlam vardı.

— Efendimiz! -diye fısıldadı Don Camillo umutsuzca.

Soğuk kanlı bir ses duyuldu yüksek mihrap, tan:

— Haydi, hooop Don Camillo!

O iri gövdesinin kemikleri çatırdadı. Elindeki koskocaman demir kütlesiyle birlikte ağır ağır, heybetle doğruldu Don Camillo. Bir an dikilip halkı süzdükten sonra yürümeye başladı. Her adımı bir ton ağırlığındaymış gibi basıyordu yere. Kilise meydanım geçti. Tıpkı kader gibi, yavaş ve amansız adımlarla, büyük meydanı da aştı. Kalabalık şaşkınlık içinde, çıt çıkarmadan izliyordu onu. Meydanın öbür ucundaki parti merkezine ulaşınca durdu. Kalabalık da durdu onunla birlikte.

— Aman ya İsa! -diye fısıldadı Don Camillo umutsuzca.

Uzakta kalan büyük mihraptan oldukça endişeli bir ses karşılık verdi:

— Haydi, hoop Don Camillo!

Don Camillo bütün gücünü toplayıp, o büyük ağırlığı göğsüne dek yükseltti. Kalabalığın artık iyice korkmuş bakışları altında, ikinci bir çabayla, yavaş yavaş kaldırmaya başladı bombayı.

Kollan sonuna dek gerilip, bomba başının üstüne yükselince, bir an durdu. Fırlatıp attı sonra; parti merkezinin kapısının önüne düşmüştü bomba. Kalabalığa baktı Don Camillo:

— Alsın malım geriye, kim gönderdiyse! -dedi yüksek sesle-. Paskalya «e» ile değil «a» ile yazılır. Düzeltip de yeniden göndersin!

Kalabalık iki yana açıldı, kabara kabara papaz evine döndü Don Camillo.

Peppone yeniden göndermedi bombayı. İki yardımcıyla birlikte bir arabaya yükledi,köyün uzağındaki kullanılmayan bir taş ocağına götürüp attı. Bayır aşağı yuvarlanan bomba, bir ağaç gövdesine çarpıp, dimdik kaldı yarı yolda.

Üç gün sonra taş ocağına yolu düşen bir keçi, o ağaç gövdesinin dibinde gördüğü güzel otlan yemeye çalışırken, bombaya dokundu. Aşağıya doğru yuvarlanan bomba birkaç metre gidip bir taşa çarpınca dehşetli bir gümbürtüyle patladı. Köy epeyce uzakta olduğu halde, otuz kadar evin camlan kırıldı.

Hemen, soluk soluğa, papaz evine koştu Peppone. Don Camillo yukarıya çıkıyordu.

— Bir düşünsene -diye inledi Peppone-, bütün bir geceyi bombanın denge kanatçıklarını sökmek için çekiç sallayarak geçirdim.

— Sen de bir düşünsene... -diye sızlandı Don Camillo; ama meydanın o günkü dununu gözlerinin önüne gelince sözünü bitirecek gücü bulamadı.

— Ben yatmaya gidiyorum... -dedi Peppone derin derin soluyarak.

— Ben de öyle yapacaktım zaten... -dedi Don Camillo, o da derin derin soluyordu.

Büyük **mihraptaki çarmıha gerili Isa'yı yatak odasına götürdü.**

—Sizi rahatsız ettiysem bağışlayın beni Efendimiz... -diye mırıldandı ateşi gittikçe yükselen Don Camillo-. Hem bütün köy adına teşekkür ederim size.

— Bir şey değil Don Camillo, bir şey değil... -dedi" Hazreti İsa gülümseyerek.

Bu olaydan kısa bir süre sonra, bir sabah dışarıya çıkan Don Camillo, bir de ne görsün? Birisi yarım metre boyunda kırmızı harflerle *Don Hamalo* yazmamış mı papaz evinin bembeyaz duvarına! Hiç kuşkusuz Don Camillo'nun birkaç gün önceki kabadayılığına laf dokunduruyorlardı hamala benzeterek.

Eline bir kova beyaz badanayla büyük bir fırça alıp, yazının üstünü kapamaya çalıştı. Ne varki, yazı, kırmızı anilin boyasıyle yazılmış olduğundan, beyaz badana harflerin dahi beter sırıtmasından başka bir şeye yaramıyordu. Çaresiz, tek tek kazımaya girişti; yarım gün uğraştı böylece.

Olanları anlatmak için kiliseye gittiğinde, üstü başı bir değirmenci gibi bembeyazdı. Kafasının içindeyse karanlık düşünceler dolanıyordu.

— Ah şu işi yapanı bir bulabilsem! Eşek sudan gelinceye kadar sopa atacağım!

— Böyle acıklı konuşma Don Camillo... -dedi Hazreti İsa-. Çocukça bir şakaydı bu. Gerçek bir aşağılama sayılmaz ne de olsa.

Don Camillo direndi:

— Bir papaza hamal denilmesini uygun buluyor musunuz? Öyle bir takma ad ki bu, halk bir tutarsa, ölünceye dek kurtulamam.

Hazreti İsa gülümseyerek avutmaya çalıştı:

— Geniş omuzların var Don Camillo. Benimkiler hiç de böyle değilken, kimseyi dövmeye kalkışmadan taşıdım haçı.

Don Camillo Hazreti İsa'ya hak verdi. Gel gelelim, bunu yeterli bulmadığından, o gece yatağına gir-meyip uygun bir yerde pusuya yattı. Sabırla bekledi, bekledi... Sabaha karşı saal ikiye doğru biri belirdi kilise meydanında. Elindeki kovayı yere bırakıp, özenle işe girişti adam. Daha «D» harfini bile yazmasına kalmadan, kovayı başına geçiriverdi Don Camillo. Poposuna indirdiği dehşetli bir tekmeyle de yolcu etti adamı.

Anilin, Allahın belâsı bir boyadır. -Peppone'nin en değerli adamlarından biri olanGigotto, kırmızı boyayla vaftiz edilince, üç gün evine kapanıp aklına gelen her türlü bileşimle, yüzü..ü dıırmamaeasına ovduktan sonra çaresiz dışarıya çıkıp işine gitmek zorunda kaldı. Olay ağızdan ağıza yayılmıştı çoktan, herkes, «Merhaba Kızılderili!» diye selâmlıyordu Gigot-to'v/u. Takma ad takılmıştı bir kez artık. Don Caimillo da yangına körükle gitmekten geri kalmıyordu. Gel gelelim, bir gün doktoru ziyaretten dönünce.evinin kapı tokmağının kırmızı boyayla sıvandığını çok geç farketti. Ağzım bile açmadan, doğru tavernaya gidip Gigotto'yu aradı. Onu bulur bulmaz, bir fili bile kör edebilecek şiddette bir vuruşla kapı tokmağından eline bulaşan boyalan adamın yüzüne sıvadı. Olay birden politik bir yüze büründü. Kendi partisinden altı kişi Gigotto'yu destekleyince. Don Camillo eline geçirdiği bir sırayla kendini korumak zorunda kaldı.

Sıranın karşısında bozguna uğrayan altı kişi öfkelerinden kuduruyordu. Bir bağnş çığrıştır gidiyordu tavernada. O gece bilinmeyen biri papaz evinin kapısına bir donanma fişeği fırlatarak Don Camillo' ya serenat yaptı.

Halk gittikçe kaygılanıyordu. Biraz, biraz daha derken, iş kötüye varacaktı. Bu yüzden, güzel bir sabah, piskoposla görüşmek üzere acele şehre çağnldı Don Camillo.

Piskopos yaşlıydı, beli bükülmüştü. Don Camil-lo'nun yüzüne bakabilmek için iyice başını kaldırması gerekiyordu.

— Don Camillo -dedi-, görüyorum ki sağlığın pek iyi değil. Güzel bir dağ köyünde birkaç ay kalmalısın. Evet, evet; Puntarossa'daki papaz geçenlerde öldü, böylece bir taşla iki kuş vurmuş olacağız. Hem o kilise bölgesini düzene sokarsın, hem de sağlığına kavuşursun yeniden. Sonra gül gibi taptaze geri dönersin. Yerine Don Pietro adında genç bir papaz bakacak. Sana bir zaran dokunmaz. Eee, memnun oldun mu bundan Don Camillo?

— Hayır efendimiz. Ama dilediğiniz zaman yola çıkarım hemen.

— Aferin...-diyekarşılık verdi Piskopos- Kendi isteğine uymayan dileklerime tartışmasız boyun eğdiğin için, daha bir değer kazanıyor disiplinli davramşın.

— Efendimiz, bölgem halkı korktuğum için kaçtığımı ileri sürerse, üzülmez misiniz?

— Hayır -dedi yaşlı adam gülümseyerek-, yeryüzünde, Don Camillo'nun korktuğunu aklından geçirecek tek kişi bile yoktur. Yolun açık olsun Don Ca-millo; sıralara elini sürme yalnız, Hıristiyanlık tartışmasında işi yok onlann.

Haber çabucak yayılıverdi köye. Peppone özel bir toplantıda adamlarına,

— Don Camillo gidiyor... -diye açıkladı- Kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ köyüne atanmış. Yarın öğleden sonra saat üçte yola çıkıyor.

— Yaşasın! -diye haykırdı toplanlıdakiler hep birlikte-. Gebersin orada...

—İyi düşünecek olursak, en iyisi buydu... -dedi Peppone-. Kendisini hem kral, hem de papa gibi görmeye başlamıştı. Burada kalsaydı, esaslı bir sopa çekmek zorunda kalacaktık. Defolup gittiği için, o zahmetten de kurtulduk. .

— Sokak köpeği gibi, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp kös kös gitsin! -diye bağırdı Brusco-. Bütün köye iyice anlatın; saat üçle üç buçuk arasında kilise meydanında görülenlerin başı belâya girer!

Ayrılık saati gelip çattı, Don Camillo mihraptaki Hazreti İsa’ya Allaha ısmarladık demeye giıti.

— Ah sizi de beraber götürcbilseydim... -dedi içini çekerek.

— Üzülme -diye karşılık verdi Hazreti İsa-, seninle birlikte geliyor sayılırım.

— Sürgüne gönderilmeyi hakedecek kadar fena bir şey yaptım mı gerçekten? -diye sordu Don Camillo.

— Evet.

Gene içini çekti Don Camillo.

— Demek herkes bana karşı...

— Evet, herkes... -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Hatta Don Camillo bile yaptığını uygun bulmuyor.

— Çok doğru... -dedi Don Camillo-. Kendimi tokatlayabilirim.

— Ellerin rahat dursun Don Camillo. İyi yolculuklar.

Bir şehirde korku halkın ancak yansım etkileyebilir, ama bir köyde hepsini. Onun için ıpıssızdı yollar. Don Camillo trene binip bir ağaç kümesinin arkasından görünen kilise kulesine bakınca, içine derin bir acı çöktü.

— Bir köpek bile gelmedi beni uğurlamaya... -dedi içini çekerek-. Besbelli görevimi başaramamışım. Hem de beş para etmez bir adammışım demek ki.

Dilenci vapuru gibi, her istasyonda duran bir trendi bindiği. Don Camillo'nun köyünden beş altı kilometre uzaktaki dört evlik Boschetto’da bile durdu. Birdenbire kompartımanına dolanlar pencereye sürüklediler Don Camillo’yu. Kendisini alkışlayan, çiçek atan bir insan denizi buldu karşısında. Strada-lungalı bir çiftlik kâhyası durumu açıkladı:

— Peppone’nin adamları, sizi uğurlamaya kalkışacak olanlan döveceklerini söylemişlerdi. Başımız derde girmeden size güle güle diyebilmek için buraya geldik işte.

Don Camillo şaşırıp kalmıştı, kulakları vınlıyordu. Tren kalktığında kompartıman çiçekler, şişeler, çıkınlar, boy boy paketlerle tıklım tıklım dolmuştu. Ayaklan bağlı tavuklar, yukandaki bagaj raflannda hep birlikte gıdaklayarak yakmıyorlardı.

Gene de içine batan bir şey vardı Don Camillo’

nun:

—Ya ötekiler? -diye düşünüyordu- Böyle bir iş yaptıklarına göre kim bilir ne kadar nefret ediyorlardır benden! Beni köyden atmak bile yetmemiş onlara!

On beş dakika sonra tren kasabanın son köyü olan Boscoplanche’de durdu. Kendisine seslendiklerini duydu Don Camillo. Pencereye yaklaşınca Belediye başkam Peppone’yle bütün *cuntasını* gördü karşısında. Belediye başkam Peppone bir konuşma yaptı:

— Kasaba topraklarından ayrılmanızdan önce, halkımızın selâmlarını ve bir an önce iyileşerek dinsel görevinizin başına dönmenizi dilediklerini size ulaştırmayı uygun bulduk.

Sonra, tren yavaş yavaş kalkarken Peppone şapkasını çıkarıp yerlere kadar eğilerek selâm verdi. Don Camillo da şapkasını çıkardı, Risorgimento amtını andıran bir havaya bürünüp kımıldamadan durdu pencerede.

Kartpostal resimlerine benzeyen Puntarossa’daki kilise, dağın tam tepesine yapılmıştı. Don Camillo oraya ulaşınca çam kokulu havayı ciğerlerine doldurup memnun memnun söylendi:

— Birazcık dinlenme gerçekten iyi gelecek bana, çabucak dinsel görevimin başına dönebileceğim.

Bunları ciddi ciddi söylemişti. «Dinsel görev» lafı, onun için Çiçero'nun bütün söylevlerinden daha değerliydi çünkü.

YUVAYA DÖNÜŞ

Don Camillo’nun politik iyileşme döneminde yerine bakması için gönderilen papaz, genç, kibar bir adamdı. İşini iyi biliyordu. Pırıl pırıl, süslü cümlecikler kullanarak büyük bir incelikle konuşuyordu. Gerçi bu

bölgedeki görevinin geçici olduğunu biliyordu ama, gene de, yabancı çevrelerde rahatını sağlamayı gerekli gören her kişinin yapabileceği türden ufak tefek değişiklikler yapmıştı kilisede.

İyi bir karşılaştırma sayılmasa da, bu hemen hemen bir yolcunun otele inişini andırır. Orada yalnız bir gece kalacağım bile bile, masayı soldan sağa, iskemleyi sağdan sola taşımak ister yolcu. Her birimizin kendimize özgü özel bir güzellik ve renk anlayışımız vardır çünkü. Elimizde olduğu halde, istediğimiz düzeni yaratmak için çaba harcamazsak, bir rahatsızlık duygusuna kapılırız.

İşte bu yüzden, genç papazın gelişini izleyen ilk pazar günü, iki önemli yenilik olduğunu fark etti cemaat. Çiçeklerle süslü kocaman bir paskalya mumu taşıyan büyük şamdan, mihrabın solunda, ikinci basamakta dururdu hep. Bu şamdan mihrabın sajhtulaki küçük bir aziz resminin önüne geçirilmişti. Üstelik bu aziz resmi daha önce yoktu kilisede.

Hem yeni papaza saygılarını sunmak için, hem dc onu merak ettiklerinden; başta Peppone'yle ileri «elen

adamları olmak üzere, bütün köy kilisedeydi. Brusco bıyık altından gülümseyerek, Peppone'ye şamdanı gösterdi:

— Değişikliği fark ettin mi?

— Hımm! -diye homurdandı Peppone sinirli sinirli.

Papaz vaızına başlamak için mihrabın parmaklıklarına yaklaştığında, sinirleri yatışmamıştı daha.

Sonra dayanamaz oldu artık. Papaz konuşmasına başlamak üzereyken, arkadaşlarından ayrılıp kararlı adımlarla şamdana doğru yürüdü. Onu sımsıkı kavrayıp mihrabın sol yanına götürerek, ikinci basamaktaki eski yerine koydu. Dönüp sırasına oturduktan sonra, dizlerini iki yana açıp kollarını kavuşturarak gururlu bakışlarım genç papaza dikti. Peppone'nin politika alanındaki düşmanlan başta olmak üzere, bütün cemaat mırıldandı:

— Eline sağlık!

Ağzı bir karış açık, Peppone'nin yaptığını seyreden genç papazın beti benzi attı; kekeleyerek, güçbelâ bitirdi kısa vaizini. Ayini tamamlamak için

mihraba döndü.

Kiliseden çıkan papaz, Peppone’yle arkadaşlannı karşısında buldu. Kilise meydanı asık suratlı, sessiz insanlarla doluydu. Peppone sert bir sesle konuştu:

— Bana bakın Don... Don... neyse adınız, mihrabın sağındaki sütuna resmini astığınız kişi de kim oluyor?

— Santa Ritada Cascia... -diye kekeledi papazcık.

— Benden size söylemesi; bu köy Santa Rita da Cascia gibilerinden hoşlanmaz. Her şeyi eskisi gibi bıraksanız daha iyi edersiniz!

Genç papaz kollarım iki yana açtı.

— Sanıyorum ki yetkili olan benim bura...

Peppone sözünü kesti:

— Haa, demek böyle düşünüyorsunuz. Öyleyse daha açık konuşayım; bu köy, sizin gibi bir papazdan hoşlanmaz.

— Ne yaptığımı anlayamıyorum... -dedi genç papaz soluk soluğa.

— Öyleyse ben anlatayım size ne yaptığınızı. Yasalara aykırı davrandınız. Asıl papazın halkın isteklerine uygun olarak kurduğu düzeni bozmaya kalkıştınız.

Gericisi, ilericisi hep birlikte haykırdılar:

— Yaşa!

Küçük papaz gülümsemeye çalıştı.

— Bütün mesele buysa, her şeyi eski yerine koyarım, olur biter. Tamam mı şimdi?

Peppone şapkasını arkaya yıkıp, iri yumruklarını beline dayayarak gürledi:

— Hayır!

— Neden tamam değilmiş, sorabilir miyim?

Peppone’nin diplomatça konuşma yeteneği, ancak buraya kadar idare edebilmişti.

— Neden mi? -dedi- Nasıl tamam olabilirmiş ki? Çenene bir tane indirsem, en az on beş metre geriye uçarsın. Oysa asıl görevli olan papaz, bir santim bile kımıldamazdı yerinden!

Peppone sözü kısa kesti. Çünkü aslında Don Ca-millo’ya bir iane vurmaya kalkışsa, altı yumruk yerdi karşılığında kuşkusuz. Bundan hiç söz etmedi, konuşmasını dinleyenler ne demek istediğini apaçık anlamışlardı ama. Bir tek anlayamayan, gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmış küçük papazdı.

— özür dilerim ama, bana niçin vurmak istediniz?

Peppone’nin sabrı tükenmişti.

— Kimsenin sana vurmak istediği mistediği yok! Solcu partileri kötülemeye mi çalışıyorsun gene! Düşüncemizi anlatmak için, bir örnek verdim sözün gelişi. İşim gücüm yok da, senin gibi bir papaz bozuntusunu döveceğim! Hıh!

Kendisine «papaz bozuntusu» denildiğini duyan genç adam, bir metre altmış iki santimlik boyunun bütün heybetiyle dikildi. Yüzü morardı, boynundaki damarlar şişti. Düdük gibi bir sesle haykırdı:

— «Papaz bozuntusu» diyebilirsiniz bana ama, beni buraya kilise yetkilileri gönderdi! Onlar ayrılmamı uygun görünceye dek burada kalacağım! Kilisenin içinde sözünüz geçmez sizin! Santa Rita yerinde duracak; şamdana gelinceee, şimdi görürsünüz ne yapacağımı!

Kiliseye girdi; sıkıca kucakladığı şamdanı uğraşa didine mihrabın sağına taşıyarak yeni resmin öntine koydu.

— Buyurun işte! -dedi kabara kabara.

Kilisenin kapısından papazı izleyen Peppone,

— öyle olsun! -diye karşılık verdi. Sonra kilise meydanında sıralanmış bekleyen sessiz, asık suratlı kalabalığa dönerek haykırdı-: Söz halkındır!

— Yaşa! -diye bağırdı kalabalık.

Peppone sağı solu dirsekleyerek kalabalığı yarıp başa geçti. Halk bağrışıp sopalarım sallayarak arkasından yüıüyordu. Belediye binasına varınca bağrışlar şiddetlendi. Peppone de yumruğunu toplantı odasımn balkonuna doğru sallayarak haykırıyordu.

Brusco kulağına seslendi:

— Peppone, aklını mı kaçırdın? Ne bağırıp duruyorsun ? Belediye başkanı sensin, unuttun mu ?

— Allah kahretsin be! O yere batasıca domuzlar tepemi attırınca, hiç bir şey hatırlayamaz oluyorum!

Yukarıya koşup balkona çıktı. Gericiler de birlikte olmak üzere bütün halk alkışladı onu.

— Yoldaşlarım, hemşerilerim! -diye bağırdı Peppone-. Hür insanlar olarak şerefimize dokunan bu baskıya katlanmayacağız! Elimizden geldiğince, yasalara uyacağız elbette; ama kiliseyi topa tutmak pahasına da olsa, adalete kavuşacağız er geç! Bu arada bir önerim var; benim seçeceğim bir kurul, benimle birlikte, kilise yetkililerine gidip, halkın dileklerini demokrasiye uygun bir dille anlatsın.

Bu sözlerin mantığa, dil bilgisine uygun olup olmaması umurunda bile değildi halkın. Hep birlikte hasırdılar!

-—Yaşa! Yaşasın bclcdive başkanımız Peppone!

Peppone Kuruluyle birlikte Piskoposun karşısına çıkınca, bir süre tutuldu kaldı. Konuşmayı başarınca:

— Saygıdeğer efendimiz -dedi-, gönderdiğiniz papaz bizimki gibi önemli bir kilisenin geleneklerine uygun değil.

Peppone’nin yüzünü görebilmek için başını kaldırdı Piskopos:

— Söyleyin bakalım, ne yapıyor.

Peppone kollarını iki yana açarak karşılık verdi:

— Ne mi yapıyor? Allah için, sözünü etmeğe değer bir şey yaptığı yok... Aslında, hiçbir şey yaptığı yok yu! Bütün meselede burada zaten... Efendimiz, bir yarım adam o... anlıyorsunuz ya, bir papazcık. Bu adam

giyinip kuşandığında, affınıza sığmıyorum efendimiz, üst üste üç paltoyla bir cüppe asılmış elbise askısına benziyor!

Piskopos ciddileşip başını salladı:

— Siz bir papazın değerini metreyle, kiloyla mı ölçersiniz?

— Hayır saygıdeğer efendimiz... -diye karşılık verdi Peppone-. Yamyam değiliz biz! Gene de, nasıl söyleyeyim, şöyle gözümüzü doyurmalı biraz... Papazlar da doktorlar gibidir; kişisel yakınlaşmalar, duygusal etkiler çok önemlidir.

Yaşlı piskopos içini çekti:

— Evet, evet. Hepsini anlıyorum sevgili çocuklarım. Gel gelelim, kapı gibi bir papazınız olduğu halde, bana başvurup onu görevinden almamı isteyen siz değil miydiniz?

Peppone alnını kırıştırdı:

— Efendimiz -dedi-, o bir *casus belli* yada *su i ge-neris* meselesiydi. O adam çok yönlü bir saldırgandı çünkü. Kışkırtıcı, diktatörce tutumu çileden çıkarıyordu bizi.

— Biliyorum, biliyorum... -dedi piskopos-. Geçen geldiğinizde de, hepsini anlatmıştınız oğlum, ben de onu görevinden almıştım. Ancak böyle değersiz bir adamla uğraşmak zorunda kaldığımı iyice anladığım için...

Brusco sözünü kesti yaşlı adamın:

— Kusura bakmazsanız, bir dakikanızı rica edeceğim. Hiç bir zaman onun değersiz bir adam olduğunu söylemedik ki size!

— Peki, peki; «değersiz bir adam» değilse bile, hiç olmazsa değersiz bir papaz diyebiliriz...

Bu kez de Peppone kesti sözünü:

— özür dilerim ama, görevinde başarısızlığa uğradığını hiç bir zaman söylemedik! Bir insan olarak, önemli kusurları, çok yanlış davranışları söz konusuydu yalnız.

— İyi ya işte... -dedi yaşlı piskopos-. Neyleyelim ki, papaz kişiliğiyle insan kişiliğini birbirinden ayıramayız. Don Camillo adlı insanın orada

bulunması komşuları için tehlike yaratıyordu. Bu yüzden onu sürekli olarak şimdiki görevinde, Puntarossa'nın keçileriyle başbaşa bırakmayı düşünüyoruz. Evet, meslekte kalıp kalamayacağına daha karar vermediğimizden, kendisini şimdilik orada tutuyoruz.

Peppone kurul üyeleriyle kısa bir fiskostan sonra, piskoposa dönüp alçak sesle karşılık verdi. Sesini ancak duyulacak yükseklikte tutmakta güçlük çektiğinden, siyim siyim terliyordu, rengi sararmıştı.

— Saygıdeğer efendimiz, kilise yetkililerinin böyle bir karar vermek için özel nedenleri varsa; ona bir diyeceğimiz yok, kendileri bilirler. Ne varki, sizi uyarmayı kendime bir ödev bilirim. Papazımız görevi başına dönünceye dek, hiç kimse kiliseye adımını atmayacak!

Piskopos kollarını havaya kaldırdı:

— Ağzınızdan çıkanı kulağınız duyuyor mu, çocuklarım ! Baskı yapıyorsunuz bana!

— Hayır efendimiz -dedi Peppone-, kimseye baskı yapmak aklımızdan geçmedi. Sessiz sessiz evimizde oturacağız yalnız. Bizi kiliseye gitmeye zorlayan bir yasa yok. Bu kararı vermekle demokratik özgürlüğümüzden yararlanmış oluyoruz. Hemen hemen yirmi yıldır birlikte yaşadığımız bir papazın, bize

uygun olup olmadığına ancak biz karar verebiliriz.

Yaşlı piskopos içini çekti.

— Halkın sesi, hakkın sesidir. *Vox populi, vox Dei.* Suçluyu size geri vermemi istiyorsanız. Tanrının dediği olsun öyleyse. Ama bakın, onun küstahlığından yakınmaya kalkışmayın sonra, gelip de.

Peppone güldü:

— Aman efendimiz! Don Camillo gibi bir adamın kurusıkı atmasından ne çıkar? Havlayan köpek ısırmaz! Bundan önceki gelişimiz, şu kızıl derili kendini kaybedip de ona bir bomba atmasın diye, politik ve sosyal bir tedbir almak içindi. Köyden uzaklaşmasını onu korumak için istiyorduk.

— Kızıl derili sana benzer! -diye bağırdı Gigotto öfkeyle. Don Camillo'nun yüzünü kırmızı anilınle boyadığı, sırayı kafasına indirdiği

adamdı bu-. Onu bombalamak aklımın ucundan bile geçmez. Kapısının önüne bir donanma fişeğiydi attığım; böyle yapmakla, hiç kimsenin, hatta savın köy papazının bile kafama vurmasına izin vermeyeceğimi göstermek istedim.

Yaşlı piskopos önemsemez görünerek sordu:

— Yaa! Donanma fişeğini atan sizdiniz demek?

— Ne yapalım efendimiz -diye mırıldandı Gigotto-, halden anlarsınız, tnsan, kafasına tahta sırayı yiyince, çok daha kötü bir misillemede bulunabilir.

Adamına göre davranmayı iyi bilen yaşlı piskopos:

— Çok iyi anlıyorum sizi... -diye karşılık verdi.

On gün sonra köye döndü Don Camillo. İstasyondan çıkarken karşılaştığı Peppone hemen sordu:

— Nasılsın? Tatilin iyi geçti mi?

— Ne diyeyim, sıkıntılı bir yerdi orası. Neyse ki oyun kâğıtlarımı yanıma almıştım da, fal açarak oyalandım... -Cebinden bir deste oyun kâğıdı çıkardı-: Bak, burada işte, ama artık bir gereci kalmadı... -Kibarca gülümseyerek, bir dilim ekmekmiş gibi, desteyi kolayca yırtıp iki parçaya ayırıverdi. Sonra içini çck-ti-: Yaşlanıyoruz artık Bay Başkan!

— Senin de, seni buraya geri getirenin do Allah belâsını versin! -diye homurdandı Peppone şuralını asarak.

Don Camillo'nun mihraptaki Hazreıi İsa’ya anlatacağı, çok şey birikmişti. Epcyce dedikodu yaptıktan sonra, o değildenmiş gibi sordu:

— Yerime bakan papaz nasıl bir adamdı?

— iyi çocuktu. Bilgiliydi, iyi huyluydu. Kendisine iyilik yapan birini, burnunun dibinde bir deste oyun kâğıdı yırtarak kışkırtmazdı.

Don Camillo kollarını iki yana açarak karşılık verdi:

— Efendimiz! Zaten burada ona kimsenin iyilik yaptığını da sanmam. Hem öyle insanlar vardır ki, kendilerine ancak böyle teşekkür edilir. İddiaya girerim ki, şimdi Peppone adamlarını çevresine toplamış anlatıyordun

«Domuzun piçi! Bir deste oyun kâğıdını cart diye nasıl da yırtıverdi!» İyice keyiflenmiştir bunları söylerken de! Bahse girer misiniz böyle demediğine?

Hazreti İsa içini çekerek karşılık verdi:

— Hayır Don Camillo, çünkü şu anda lam bu sözleri söylemekte Peppone...

YENİLGİ

Hemen hemen bir yıldır sürüp giden kıran kırana savaşı. Don Camillo kazandı. Daha Peppone’nin halkevi bitmeden, rekreasyon merkezini tamamlamayı başardı.

Rekreasyon merkezi zamana uygun bir yer olmuştu: sosyal toplantılar, tiyatro çalışmaları, konferanslar gibi faaliyetler için bir salon; okuma, ayrıca yazma odası olan bir kitaplık; beden eğitimi, kış oyunları için kapalı bir yer vardı. Ayrıca, geniş bir alan spora ayrılarak tel kafesle çevrilmiş, jimnastik köşesiyle koşu pistinden başka, bir de yüzme havuzu yapılmıştı. Çocuk bahçesi olarak kullanılacak bölüme de kocaman bir tahteravalliyle salıncaklar falan konulmuştu. Gerçi' bunlann çoğu daha geliştirilmemişti ama, bir başlangıç için pek de küçümsenemezdi.

Açılış törenine canlı bir program hazırlamıştı Don Camillo; korodan şarkılar, atletizm yarışmaları, bir de futbol maçı, özellikle bu sonuncusu için dehşetli bir takım kurmuştu Don Camillo. Bu işe, öyle canla başla sarılmıştı ki, sekiz aylık çalıştırma döneminde Don Camillo’nun on bir oyuncuya attığı tekmeler, tümünün topa vurduğu tekme sayısından daha çoktu.

Bütün bunları duyan Peppone acı acı düşünmeye başladı. Don Camillo'nun halk için düzenlediği tö-

rende, halkın gerçek temsilcisi olan partinin, alttî kalmasına dayanamazdı. Don Camillo «köyün dahî bilgisiz tabakasına karşı yakınlık duygusunu» göstermek için, kendi Yenilmez takımının, onların Dinamo takımıyle bir maç yapmasına izin verdiğini bildirince, Peppone sapsan kesildi. Mahallî spor birliğinin on bir delikanlısını hemen topladı, bir duvarır önüne sıralayıp hazırola geçirdi.

— Papazın takımına karşı oynayacaksınız, anlaşıldı mı? Hele bu maçı bir kazanmayın, hepinizir suratını çarşamba pazarına çeviririm! Ezilmiş insanların şerefi için partimiz sizden bunu emrediyor!

Dehşete kapılıp ter dökmeye başlayan on bit adam, bir ağızdan karşılık verdi:

— Bi/ kazanacağız!

Bu sahne Don Camillo'ya yetiştirilir yetiştirilmez, Yenilmez takımını hemen toplayıp bir konuşma yaptı:

— Biz karşımızdakiler gibi kaba saba, yabanî insanlar değiliz. Aklı başında, okumuş beyefendiler gibi düşünebiliriz. Tanrının yardımıyle altı sıfır yeneceğiz onları. Sizi tehdit etmiyorum; uma unutmayın ki, kilisenin şerefi sizin elinizdedir. Daha doğrusu ayaklarınızda. Her biriniz, iyi bir yurttaş olarak, görevinizi yapmalısınız. Aranızdan kanını son damlasına kadar dökmeye hazır bulunmayan, Barabbas kılıklı biri çıkarsa; Peppone gibi işi büyütüp, «suratını çarşamba pazarına çeviririm» demiyorum ben. Olsa olsa, kaba etlerini pelteye çeviririm tekmeyle, hepsi o kadar!

Boyunlarına pırıl pırıl kırmızı eşarplar bağlamış Peppoııe'yle tayfası başta olmak üzere, bülün ■ *vıe halkı katıldı açılış törenine. Peppone *belediye başkanı* olarak bu olaydan duyduğu mutluluğu belirtirken; *halb temsil eden bir kişi* olarak da, kutladıkları bu törenin «kimi kötü niyetli kişilerin kulaktan kulağa fısıldadıkları gibi, namussuzca bir politik propaganda avnacı» yerine kullanılmayacağından emin bulunduğunu söyledi.

Koro şarkıları söylemekteyken, Peppone Ilrus-co’ya sesleuû.:

— Ciğerleri geliştirdiğine göre, şarkı söylemek de bir spordur.

Bnısco sevimli görünmeye çalışarak karşılık verdi:

— Yalnız ciğer güçlerini değil, kol kaslarını da geliştirecek bazı hareketler öğretilse de; şarkı söylerken bir yandan da onları yapsalar, Katolik gençlerin beden gelişmeleri üzerinde ne kadar etkili olur!

Basketbol oynanırken de, Peppone pinpongun hem atletik değerinin su götürmez olduğunu, hem de zarifliğini içtenlikle belirterek, bu oyunun

programa alınmamış bulunmasının şaşırtıcı bir eksiklik sayılacağını söyledi.

Bütün bu yorumlar bir buçuk kilometre öteden kolaylıkla işitilebilecek bir sesle yapıldığından. Don Camillo'nun boyun damarları oklava gibi kabarmıştı. Neyse ki, futbol sahasında onlara karşılık vermeyi umuyordu da; akıl almaz bir sabırla dişini sıkıp bekledi.

Maç saati gelip çatınca. Yenilmezler, göğüslerinde büyük bir «Y» harfi olan beyaz formalanyle sahaya çıktı. Dinamoluların kırmızı formalarının göğsüne de, orak-çekiç, yıldız ve gösterişli bir «D» harfi birleştirilerek işlenmişti.

Kalabalığın umurunda bile değildi formalar; kendi bildiklerince vede tempo tutarak alkışladılar takımlarını:

— Ya-ya-ya, şa-şa-şa-, Peppone Peppone çok yaşa!

— Ya-ya-ya, şa-şa-şa. Don Camillo Don Camillo çok yaşa!...

Peppone'yle Don Camillo göz göze geldiler, ağırbaşlılıkla az biraz eğilerek, birbirlerini selâmladılar.

Hakem tarafsızdı; hiç bir politik düşüncesi olmayan saatçi Binella'ydı bu. Oyun başladıktan on dakika sonra, beti benzi atan jandarma çavuşu, kendisi gibi sapsarı kesilmiş iki adamıyle birlikte Peppone'nin yanma sokuldu.

— Bay Başkan -dedi kekeleyerek-, şehre telefon edip yardımcı birlik istesek iyi olmaz mı?

— Bir tümen bile çağırsan vız gelir! Şu kasaplar sertliği bırakmazlarsa, birinci kat pencerelerine dek ceset yığılmasını kimse önleyemez! Majeste Kral kendisi bile teşrif etse, elinden bir şey gelmez, anlıyor musun?

Avaz avaz bağıran Peppone, öyle öfkelenmişti ki gözü dünyayı görmüyordu; ülkede cumhuriyetin kurulduğunu bile unutmuştu!

Çavuş birkaç adım ötede duran Don Camillo'ya döndü. Kekeleyerek:

— Sizce de... -diye söze girişirken Don Camillo sözünü kesti:

— Bence -diye haykırdı-, bizzat Amerika Birleşik Devletleri de araya girse, şu Allahın belâsı bol-şevikler, adamlarımın bacaklarını tekmeleyip

sakat bırakmaktan vazgeçmedikleri sürece, hepimizin bir kan gölünde yüzmemizi önleyemez!

Jandarma çavuşu, böylesine şenliklerin jandarma karakolunu ateşe vermekle sona erdiğini bile bile, kendini korumak için gidip karakola kapandı.

İlk golü Yenilmezliler attı. Öyle bir haykırdı ki halk, kilise kulesi zangırdadı. Peppone öfkesinden yüzü allak bullak, yumruklan sıkılı Don Camillo’ya saldırmaya hazırlandı. Don Camillo da yumruklarını sıkmış onu bekliyordu. Birbirlerine girmelerine kıl payı kalmıştı ki, Don Camillo bütün bakışların üzerlerine dikildiğini göz ucuyle sezinledi. Sıkılmış dişlerinin arasından homurdandı:

— Biz dövüşe başlarsak, meydan savaşı çıkacak!

— Peki, halkın hatırı için kendimi tutacağım!

— Tanrının hatırı için! -dedi Don Camillo.

Olay kapandı. Birinci yarı sona erince Peppone

Dinamoluları haşladı. «Faşistler!» diye bağırdı hırsından kalınlaşan sesiyle. Sonra santrfor Smilzo'yu yakasından kavrayıp.

— Ya sen. alçak hain, sen! -diye haykırdı-. Dağlarda savaşırken, senin o beş para etmez canını en az üç kez kurtarmıştım. İlk beş dakikada gol atmazsan, o canı kendi elimle senden geri alırım!

İkinci yarı başlamıştı. Smilzo topu ayağına geçirince, işe yumuldu. Kafasıylc, bacaklarıyle, dizleriyle vurdu, kırdı, uğraştı, didindi. Hatta duruma göre, topu ısırdı, ciğerlerini kustu, dalağı patladı! Ama dördüncü dakika dolarken, topu da filelere taktı.

Kendini yere alıp hareketsiz kaldı sonra. Don Camillo kendini tutamamaktan korkarak sahanın öbür ucuna çekildi. Adamakıllı dehşete düşen Yenilmez takımının kalecisini ateş basmıştı.

Dinamolular aşılmaz bir savunma hattı kurdular.

î kinci yarının bitmesine otuz saniye kala, hakem düdüğünü öttürerek Yenilmez aleyhine bir penaltı verdi. Altı yaşında bir çocuk bile kaçırmazdı bunu. Top havada süzülüp ağlara takıldı. Gool!

Maç bitmişti. Peppone’nin adamları yaralılarını toplayıp soyunma odalarına taşıdılar. Hiç bir politik görüşün yanlısı olmayan hakem de çekip gitti.

Don Camillo şaşkına dönmüştü. Kiliseye koşup mihrabın önünde diz çöktü.

— Efendimiz -dedi-, bana niçin yardım edemediniz? Maçı kaybettim işte.

— İyi ama, neden onlara değil de, sana yardım edecekmişim? Senin adamlarının da yirmi iki bacağı vardı, onların da. Bacaklar birbirine eşitti. Sonra bacaklardan bana ne ? Ruhlar ilgilendirir beni, ruhlar... *Da mihi animam, caeiera tolle.* Bedenleri yeryüzünde bırakırım ben. Aklın nerelerde Don Camillo?

— Biraz uğraşırsam belki bulabilirim Efendimiz... -dedi Don Camillo-. Adamlarımın bacaklarını gözetmenizi istememiştim ki sizden. Hem daha iyiydiler öbürlerinden. Şunu söylemek istemiştim size: namussuz bir herifin, takımıma karşı haksız bir penaltı vermesini niçin önlemediniz?

— Papaz bile ayin sırasında yanlışlıklar yapabilir Don Camillo. Başkalarının da, dürüst oldukları halde, yanılabileceklerini niçin kabul etmek istemiyorsun?

— Çoğu durumlarda yanlışlıklar kabul edilebilir; ama spor alanında hakemlik söz konusuysa, asla! Hele, top da öbür yandayken... Binella alçak herifin biriymiş...

Konuşmasını siirdüremedi. İmdat isteyen bir ses, giuikçe yaklaşıyordu. Bir adam, yüzü korkudan allak

bullak bitkin, soluk soluğa koşarak kiliseye daldı.

— Beni öldürmek istiyorlar -diye inledi-, kurtarın beni!

Kilise kapısına ulaşan arkasındaki kalabalık da, içeri girmek üzereydi. Don Camillo elli kilo ağırlığında bir şamdanı yakalayarak tehdit edercesine havada sallamaya başladı.

— Tanrı adına konuşuyorum, geri çekilin! Vururum yoksa! Unutmayın ki buraya sığman bir insan takdis edilir, kılma bile dokunulamaz!

Kalabalık durakladı.

— Kurt sürüsü müsünüz siz! Ayıptır, utanın be! -diye bağırdı Don Camillo-. İninize dönüp yalvarın yakarın da. Tanrı bağışlasın bu vahşîliğinizi.

Kalabalık ses çıkaramadan başlarını önlerine eğerek öylece kalakaldı. Geriye doğru bir kımıldama başladı sonra. Elindeki şamdanı sallayarak karşılarına dikilen Don Camillo bir devdi, Samson'a benziyordu tıpkı.

— Durmayın hadi, haç çıkann! -diye buyurdu.

Herkes haç çıkardı.

— Vahşetinizin yöneldiği kişiyle aranıza, kendi ellerinizle çizdiğiniz haç girdi şimdi. Her kim bu kutsal engeli aşmaya kalkışırsa kâfirdir! *Vade retrol*

Don Camillo geriledi, kapıyı kapayıp sürgüledi. Ama bunun gereği yoktu. Kaçak adam bir sıraya çökmüş, soluyup durmaktaydı.

— Sağ ol Don Camilio! -diye mırıldandı.

Don Camillo karşılık vermedi. Bir aşağı, bir yukarı yürüdükten sonra, adamın karşısında durdu.

— Binella! -dedi öfkeli öfkeli-. Burada, Tanrının huzurunda yalan söylemeye kalkışma bana! Penaltılık bir durum yoktu! Berabere bitmek üzere olan oyunda bir penalu icat etmen için, sana kaç para verdi o cehennemlik Peppone?

— İki bin beş yüz liret.

Don Camillo yumruğunu kurbanının burnuna dayayarak kükredi:

— Yaaa!

— Ama sonra... -diye inledi Binella.

— Yıkıl karşımdan! -dedi Don Camillo kapıyı göstererek.

Yalnız kalan Don Camillo, Hazreti İsa'ya döndü:

— O domuz herifin satılmışın biri olduğunu söylememiş miydim size? öfkelenmekte haksız mıy-mışım?

— Pek de haklı sayılmazsın Don Camillo! -diye karşılık verdi Hazreti İsa- önce sen iki bin lirete satın almaya çalıştın adamı. Peppone iki bin beş yüz teklif edince adam ne yapsın, rüşvetin büyüğünü cebe indiriverdi.

Don Camillo kollarını iki yana açtı:

— Efendimiz, işi bu açıdan ele alırsak, benim suçlu olduğum ortaya çıkıyor bu olayda!

— Değil mi ya, Don Camillo? Bir papaz olan sen ilk teklifi yapınca, bu işin zararsız olduğunu sa-rau adam, elbette büyük lokmayı yemek isteyecekti.

Don Camillo başını önüne eğdi.

— Yani o sefil dayak yeseydi, benim yüzümden yemiş olacaktı demeğe mi getiriyorsunuz?

— Bir dereceye kadar öyle sayılır, evet. Onu önce sen baştan çıkartmaya yeltendin. Neyse, Binella teklifini kabul edip de, senin takımın lehine hile yapsaydı.

günahın daha da büyük olurdu. O zaman Dinamolu-lar onu dövmek isteyeceklerdi, sen dc onları önleyemeyecektin.

Don Camillo biraz düşündükten sonra:

— Gerçekten, onların kazanması daha iyi oldu... -dedi.

— Çok doğru. Don Camillo.

— Sağ olun öyleyse efendimiz -dedi Don Camillo-. benim yenilmeme izin verdiniz. Bu yenilgiyi dürüst davranmamamın bir cezası diye kabul ediyorum. Gerçekten pişmanım, inanın... Övünmek gibi olmasın ama, benimki gibi ikinci ligde haydi haydi oynayabilecek bir takım, ister inanın ister inanmayın, birkaç bin Dinamo takımını silindir gibi ezip geçebilir. Eee, şimdi böyle bir takımı yenilmiş görmek... insanın içini kan ağlatmaya, öç almak için Tanrıya yalvartmaya yetmez mi?

— Don Camillo! -diye uyardı Hazreti İsa gülümseyerek.

Don Camillo içini çekti.

— Belki de anlayamazsınız beni. Spor başka, bambaşka bir şeydir efendimiz. İnsan ya meraklısı olur onun, yada hiç ilgilenmez onunla. Bilmem anlatabiliyor ınuyum ne demek istediğimi?

— Hem de çok iyi anlatabiliyorsun, zavallı Don Camillo. Ben de çok iyi anlıyorum seni... Söyle bakalım şimdi, ne zaman alacaksın öcünü?

Yüreği sevinçle çarpan Don Camillo ayağa fırladı.

-Altı sıfır! -diye bağırdı-. Altı sıfır yeneceğiz onları! Topu göremeyecekler bile! Şu günah çıkarma hücrcsini görüyor musunuz?

Havaya attığı şapkasını, tam yere inerken şimşek gibi bir voleyle, günah çıkarma hücresinin küçük penceresinden sokuverdi içeri.

— Goool! -dedi Hazreti İsa gülümseyerek.

ÖÇ

Smilzo binmiş olduğu yarış bisikletinin selesini altından kaydırarak arka tekerleğin üstüne oturup. Amerikan usulü durdurmuş oldu onu.

Don Camillo papaz evinin önündeki bir sıraya oturmuş gazete okuyordu. Başını kaldırıp sakin sakin sordu:

— Sıalin mi verdi bu pantolonu sana? Böyle kıyasıya giyiyorsun...

Smilzo bir mektup uzattı, eliyle kasketine dokunup bisikletine atladı. Tam papaz evinin köşesini dönerken yavaşlayıp,

— Hayır, papa verdi!... -diye bağırdıktan sonra, pedallara basıp şimşek hızıyle uzaklaştı.

Bu mektubu bekliyordu Don Camillo. Halkevi-nin açılışına çağırıyorlardı onu, tören programı da ilişikteydi. Konuşmalar, raporlar, bando, serinletici içkiler ve öğleden sonra da en önemli olay yer alıyordu:

Bölgemizin ağır sikici boks şampiyonu Bagotti Mirco yoldaşla, federasyonun ağır sikici şampiyonu Gorlini Anleo yoldaş arasında büyük maç.

Don Camillo durumu mihraptaki İsa’yla tartışmaya gitti.

— L'.lendimiz! -diye söze girişti programı okuduktan sonra-. Alçaklık denmez de ne denir buna!

Peppone pis herifin biri olmasaydı, bu yumruk kavgasının yerine Yenilmez'le Dinamo arasında bir intikam maçı düzenlerdi! Böylece de ben...

— Böylece de sen, ona söylemek istediklerinin bir kelimesini bile söylemeyi aklından çıkar... -diyerek sözünü kesti Hazreti Isa- Peppone'nin değişik bir şeyler yapmaya çalışması akla uygundur. İkincisi, Peppone'nin açılış törenini bir yenilgiyle gölgelemek istememesi de gene akla uygun bir şey. Şampiyonun yenileceğini düşünsek bile, o kadar kötü bir durum ortaya çıkmaz: İki yoldaş döğüşüyor ne de olsa. Aile çevresi içinde kalır her şey. Ama takımı seninkine yenilirse partisinin itibarı sarsılabilir. Don Camillo, şunu kabul etmen gerekir ki, Peppone senin takımınla bir intikam maçı düzenleyemezdi.

— Gene de, ben onun takımıyle bir maç düzenlemiş, üstelik bu maçı kaybetmiştim!

— Yalnız şu var ki, bir partiyi temsil etmiyorsun sen... -dedi Hazreti îsa yumuşak bir sesle-. Senin oyuncuların, kilisenin renklerini değil, bölge kilisesinin yönetiminde kurulan iyi bir futbol takımının itibarını savunuyorlardı. Pazar günkü yenilginin Katolik imanının yenilgisi olduğunu sanmıyorsun, değil mi?

Don Camillo gülmeye başladı:

— Efendimiz! Böyle düşünmekle suçlarsanız beni, haksızlık etmiş olursunuz. Peppone bir sporcu olarak pis herifin biri demek istemiştim. Gülmemi tutamadığım için bağışlayın beni efendimiz, Peppone' nin ünlü şampiyonu aklıma geliyor da... Adam öyle bir dayak yiyecek ki, üçüncü raundun sonunda adını bile hatırlayamaz olacak.

— Evet, bağışlıyorum seni Don Camillo. Gel ge-içlim, birbirini yumruklayan iki adamı seyretmekten zevk almanı bağışlamam biraz daha güç olacak sanırım.

Don Camillo kollarını yukarıya kaldırdı:

— Şimdiye dek hiç böyle bir iş yapmadım efendimiz. İnsan kütlelerinin kafalarında kök salmış olan şiddet mezhebini beslemekten başka bir yaran bulunmayan bu gibi vahşet gösterilerini seyrederek onları desteklemiş görünmeyeceğim asla.

— Aferin Don Camillo... -dedi Hazreti İsa-. Bir insanın kaslarım geliştirmesi için komşusuyle dövüşmesi gerekmez ki. Eline içi doldurulmuş bir çift eldiven geçirip bir talaş çuvalına, yada asılmış bir topa vurması yeter de artar bile.

— Çok doğru... -diyen Don Camillo çarçabuk haç çıkanp hemen sıvışmaya yeltendi.

Hazreti İsa arkasından seslendi:

— Merakımı giderir misin Don Camillo? Çatı katında, bir ucunu tavana, öbür ucunu da yere bağladığın o meşin yuvarlağın adı ne?

Don Camillo bir an duraklayıp mmldandı:

— *Punching ball* diyorlar, yanılmıyorsam.

1

Barabbas, Romalı vali Pilatus’un karşısına Hazreti İsa'yla birlikte çıkarılan hayduttur. Yahudilerin etkisiyle Barabbas bağışlanır, Hazreti İsa çarmıha gerilir, (çev.)

— O da ne demekmiş ki?

— Hiç İngilizce bilmiyorum efendimiz... —diyip sıvıştı Don Camillo.

Açılış törenine katılan Don Camillo'ya, Halkevini bizzat Peppone gezdirdi. Her şeyin son derece modern olduğu su götürmezdi. Keyfinden kabına sığamayan Peppone sordu:

— Eee, ne diyorsun bakalım?

— Güzeli -dedi Don Camillo, içtenlikle gülümseyerek- Gerçeği söylemek gerekirse, Brusco gibi basit bir kalfanın böyle bir plan çizdiğine inanmak güç.

Bu iş için şehrin en iyi mimarına Tanrı bilir kaç para ödemiş olan Peppone,

— Gerçekten doğru... -diye mırıldanmakla yetindi.

— Pencereleri dikey yerine yatay yapmak güzel bir buluş... -dedi Don Camillo-. Böylece pek göze çarpmadan daha basık odalar yapılabilir. Çok güzel. Burası depo mu?

— Hayır, toplantı salonu.

— Haa! Silâh ve cephane deposuyle, tehlikeli düşmanlarınızı kapatacağınız hücreleri bodruma mı yaptırdınız?

— Hayır -diye karşılık verdi Peppone-, tehlikeli düşmanlarımız yok bizim, hepsi de zararsız insancıklar; varsın meydanda dolaşsınlar ne çıkar. Silâh ve cephane deposu gerekince de sizinkini kullanabiliriz.

— Bayıldım bu düşüncene...-dedi Don Camillo incelikle-. Bana güvenip bıraktığın makineli tüfeğe ne kadar iyi baktığımı sen kendin de fark etmişsin sayın başkan.

Pos bıyıklı, küçük gözlü, pipolu bir adamın kocaman resminin önünde durdular. Don Camillo saygıyla sordu:

— ölmüş önderlerinizden biri mi bu ?

— Hayır, yaşayanlardan. Buraya gelince seni çan kulesinin paratonerine oturtacak olan kişidir o! -diye karşılık verdi, artık dayanma gücü tükenmek

üzere olan Peppone.

— Kendi halinde bir köy papazı için fazla yüksek bir yer orası. Küçük toplumlarda, en yüksek yer hep belediye başkanına verilir. Bundan böyle emrine hazır tutarım arlık orayı.

Peppone konuyu değiştirmek için duruma uygun bir soru bulup sordu:

— Sayın din görevlimiz bugünkü bok's maçını şereflendirecekler mi?

— Sağ ol. Benim yerimi, bu maçın gizli güzelliklerini. büyük eğitici önemini benden daha iyi değerlendirebilecek nitelikleri olan birine versen daha iyi edersin. Ama şampiyonunuza kutsal yağ gerekirse, her an için emrinizde bulunmak üzere evimde olacağım. Sen bana Smilzo'yu gönder, iki dakikada yetişirim.

öğleden sonra iki saat Hazreti İsa'yla çene çaldıktan sonra, gitmek için izin isledi Don Camillo:

— Uyku bastırdı, biraz kestireyim. Bardaktan boşanırcasına yağan bu yağmur için teşekkür ederim. Ürünler için çok gerekliydi.

— Üstelik, birçok kişinin Peppone'nin törenine gelmesini önleyeceğini umuyorsun... -dedi Hazreti İsa- Haksız mıyım?

Don Camillo başını sallayarak doğruladı.

Bütün şiddetine rağmen, Peppone'nin şenliklerine zararı dokunmadı yağmurun. Hem çevreden, hem de yakın köylerden akın akın gelen halk spor salonunu tıklım tıklım doldurmuştu. «Federasyon Şampiyonu» ünvanı önemliydi, Bagotti ise hiç kuşkusuz kendi bölgesinde tanınmış bir boksördü. Ayrıca maç, şehirle köy arasında bir karşılaşma anlamını da taşıdığından ilgi çekmişti.

Ringin hemen aşağısında, ön sırada bulunan peppone gururla kalabalığı inceliyordu. Ona göre, en kötüsünden, Bagotti sayı hesabiyle yenilse bile; bu koşullar altında sonuç, bir zafer sayılırdı gene de.

Saat dördü çalarken, tavanı başlarına indirebilecek bir alkış, çığlık tufanı içinde gong vurdu. Kalabalık heyecandan yerinde duramıyordu artık.

Federasyon şampiyonunun Bagotti'den daha iyi bir stili olduğu hemen göze çarpmıştı. Ancak Bagotti daha çabuktu ondan. Birinci raund bitinceye

dek soluksuz kaldı seyirciler. Şakır şakır terleyen Peppone dinamit yutmuşa benziyordu.

Gongla birlikte saldırıya geçen Bagotti, ikinci raundu iyi götürüyordu. Ancak birdenbire yere yığılıverdi. Hakem saymaya başladı.

— Olmaz! -diye bağırarak ayağa fırladı Peppone-. Belden aşağıya vurdu!

Federasyon şampiyonu alaycı alaycı gülümsedi Peppone'ye. Başını sallayarak eldiveniyle çenesini gösterdi.

— Hayır! -diye haykırdı Peppone, sesi kalabalığın gürültüsü içinde boğuluyordu-. Hepiniz gördünüz! Önce aşağıya vurdu, Bagotti acıdan iki büklüm olunca çenesine bir sol indirdi! Fauldu bu!

Federasyon şampiyonu omuzlarını silkip, eğlenerek güldü. Bu arada ona kadar saymayı bitiren hakem, onun elini kaldırarak maçı kazandığını ilân etti. Çok acıklıydı durum.

Şapkasını fırlatıp atan Peppone bir sıçrayışta ringe çıktı, yumruklarım sıkarak şampiyonun üstüne yürüdü.

— Sana gününü göstereceğim! -diye bağırıyordu.

Çılgına dönen seyirciler:

— Haydi Peppone! Tepele onu! -diye haykırmaya başladılar.

Federasyon şampiyonu gardım alır almaz, Peppone bir tank gibi üstüne saldırıp sert yumruklar sallamaya girişti. Gel gelelim kafasını kullanamayacak kadar öfkeli olduğundan, şampiyon bu saldırıyı kolayca savuşturup tam çenesini bulan bir yumruk indirdi. Peppone kımıldamadan durduğu, üstelik yüzünü korumadığı için, talaş dolu bir çuvala vurmak gibi bir şey olmuştu bu. Bedeninin bütün ağırlığıyle vurmuştu şampiyon.

Peppone kütük gibi yere devrildi. Seyirciler dehşete kapılmış, soğuk bir sessizlik sarmıştı salonu. Ama şampiyon yerde yüzükoyun yatan dev adapıa acıyan bir gülümseyişle bakarken, dehşetli bir haykırış koptu seyircilerden. Bir adam çıkmıştı ringe. Islak yağmurluğuyle şapkasını bile çıkarmayan adam, bir köşedeki taburenin üstünde duran eldivenleri eline geçirdi. Bağlamak gereğini bile duymadan, şampiyonun karşısına geçti; müthiş bir

yumruk salladı. Şampiyon bunu savuşturdu ama, karşılık da veremedi. Yağmurluktu adam gardım almıştı çünkü. Yavaş yavaş dönmekten başka bir hareket yapmayan adamın çevresinde dans etmeye başladı şampiyon, bir açığını yakalar yakalamaz dehşetli bir yumruk salladı. Kımıldayamayacak gibi görünen adam, soluyle bu yumruğu karşılayıp, şimşek gibi bir sağ çaktı. Şampiyon daha yere düşmeden kendinden geçmişti. Sanki ringin ortasında uyuyakalmış gibi yere yığıldı.

Seyirciler çılgına döndü.

Haberi zangoç gelirdi papaz evine. Don Camillo ona kapıyı açmak için yatağından (kalkmak zorunda kaldı. Aklını kaçırmış gibi görünüyordu zangoç; olup bitenleri A'dan Z'ye kadar anlatmasına izin vermezse, çat diye çatlamasından korkulurdu. Don Camillo durumu Hazreti İsa'ya bildirmek için aşağıya indi sonra.

— Eee? -dedi Hazreti İsa-. Nasıl geçmiş?

— Utanılacak bir dalaşma işte... Akıl almaz bir kargaşalık, edepsizlik!

— Hani şu sizin hakemi linç etmeye kalkışmaları gibi bir olay mı? -diye sordu Hazreti İsa, pek ilgilenmemiş görünerek.

Don Camillo güldü:

— Hakem nerede, bu nerede! İkinci raundda Peppone'nin boksörü patates çuvalı gibi yere serilmiş. Bunun üzerine, Peppone kendisi ringe fırlayıp şampiyona saldırmış. Öküz kadar güçlü olduğu halde, kalın kafalılığı yüzünden, bir Afrika yerlisi yada Rus gibi, hesapsızca üstüne gittiğinden, şampiyon çenesine bir yumruk indirip yeri öptürmüş elbette.

— Onlar için ikinci yenilgi olmuş demek?

— İki onların ama bir de federasyonun... -diye Itıkır lıkır güldü Don Camillo-. Bu kadarla kalmamış çünkü. Peppone yere serilir serilmez başka bir adam ringe fırlayıp şampiyonla tutuşmuş. Çevre köylerinin birinden olmalı. Sakallı, bıyıklı bir adammış. Gardım alıp şampiyona bir yumruk sallamış.

— Herhalde şrmpiyon bu yumruğu savuşturup, bir vuruşta sakallı .damı yere indirmiştir. Böylece bir numara daha eklemiştir vahşet gösterisine.

— Hayır! Bileği bükülmez, demir gibi bir adammış bu. Şampiyon d..ns ederek çevresinde dönüp bir açığını yakalamaya çalışmış, bulur bulmaz da güm diye indirmiş yumruğunu? Ben dc hemen sol gösterip sağt patlattım çenesine, ringten ayrıldım!

— Senin ne ilgin var ki bu işle?

— Anlayamadım.

— «Ben de hemen sol gösterip sağı patlattım çenesine.» dedin de.

— Nasıl oldu da böyle bir şey söyledim, aklım almıyor.

Hazreti İsa başını salladı:

— Yoksa şampiyonu yere seren adam sen miydin?

— Nasıl olur? Ne sakalım var benim, ne de bıyığım...

— Seyircilerde. «Papaz, iki adamın yumruk kavgasını seyretmeyi seviyor.» kuşkusunu uyandırmamak için sakal bıyık takmış olamaz mısın?

Don Camillo omuzlarını silkti.

— Her şey olabilir efendimiz. Ancak şunu da aklınızdan çıkarmayın, papazlar da etle kemikten yapılmıştır.

Hazreti İsa içini çekli.

— Onu aklımızdan çıkarmıyoruz elbette. Ne varki. bir şey daha aklımızdan çıkmamalı: etle kemikten yapılmış papazlar, bir dc beyinleri olduğunu hiç unutmamalılar. Böylece. etle kemikten yapılmış papaz bir boks maçına katılmak için kılığını değiştirmeye kalkıştığında. beyni olan papaz bu vahşet gösterisini önleyebilir.

Don Camillo başını salladı.

Çok doğru. Ama papazların et. kemik, beyinden başka bir şeyden daha yapılmış olduklarını da aklınızdan çıkarmamalısınız. Bir belediye balkanının, büyük mü büyük bir günah işlemiş, yani belden aşağıya vurarak maç kazanmış olan bir şehirli domuz tarafından, kendi halkı önünde yere serildiğini görünce; etle kemikten yapılmış papazla beyni olan papazı, işte o şeydir gırtlaklarından yakalayıp ringe çıkaran!

Hazreti İsa başını salladı.

— Papazların bir de yüreği olduğunu aklımdan çıkarmamamı salık veriyorsun bana, değil mi?

— Yapmayın Allah aşkına efendimiz -dedi Don Camillo-, nasıl cüret edebilirim, size bir şey salık vermeye? Sakallı adamı kimsenin tanıyamadığını anlatmaya çalışıyordum yalnız.

— Ben de tanıyamamıştım zaten... -dedi Hazreti İsa içini çekerek- Ancak şu «punching ball» ne demek oluyor, bir fikrin var mı acaba?

— İngilizce bilgim yeterince ilerlemiş değil efendimiz.

— Bunu olsun bilmemeye katlanacağız, ne yapalım... -dedi Hazreti İsa gülümseyerek- Aslına bakarsan, kültürün yararından çok zararı dokunur insana çoğu zaman. İyi uykular federasyon şampiyonu.

GECEYARISI ÇAN KONSERİ

Don Camillo, bir süredir birisinin kendisini gözlediğinden kuşkulanıyordu. Sokakta yada kırda yürürken birdenbire arkasına dönüyorduysa da, kimseyi göremiyordu. Ama bir çitin yada çalılığın ardına baksa, bir çift gözle karşılaşacağına inanıyordu.

Birkaç gece papaz evinden çıkarken, yalnız bir gürültü duymakla kalmamış, bir de gölge ilişmişti gözüne. Mihraptaki İsa'ya akıl danıştı.

— Aldırma... -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Gözlerden kimseye bir kötülük gelmez.

— O gözlerin yalnız mı. yoksa dokuz milimetre çapında bir üçüncüsüyle birlikte mi olduklarını öğrenmek sizce yararlı değil midir efendimiz? -içini çekti Don Camillo-. Pek de önemsiz bir ayrıntı sayılmaz bu.

— Temiz bir vicdanı hiç bir şey yenilgiye uğratamaz Don Camillo.

Biliyorum efendimiz... .-dedi Don Camillo, içini çekerek- Gel gelelim, insanlar vicdana değil de iki omzun arasına ateş ediyorlar. Bütün mesele bu...

Bununla birlikte, bu konu üzerinde pek de durmadı Don Camillo. Kısa bir süre sonra, bir gece geç vakit papaz evinde yalnız başına oturmuş kitap okurken, hiç beklemediği bir anda gözleri üzerinde hissetti gene.

Gerçekten iki değil üç göz vardı karşısında. Yavaş yavaş başını doğrulturken önce revolverin kar* gözünü, sonra da Biondo'nun gözlerini gördü.

Soğukkanlılığını yitirmeden sordu:

— Ellerimi yukarıya kaldırayım mı?

— Sana bir kötülük yapmak istemiyorum... -dedi Biondo, revolveri ceketinin cebine sokarak- Birdenbire karşına çıkmamdan ürküp bağırmaya başlarsın diye korkmuştum da.

— Anlıyorum ama -diye karşılık verdi Don Camillo-, dosdoğru gelip kapıyı çalarak bunu önlemek biç aklına gelmedi mi?

Biondo karşılık vermedi, gidip pencerenin önüne dayandı. Sonra birden dönüp Don Camillo'nun küçük masasının yanına oturdu. Saçları karmakarışıktı, gözlerinin çevresinde mor halkalar vardı, almnı ter kaplamıştı. Kenetlenmiş dişlerinin arasından homurdandı:

— Don Camillo, kanalın oradaki evde bir adam vardı ya... Bendim onu öldüren.

Don Camillo bir puro yakıp, sakin sakin sordu.

— Kanalın oradaki ev mi ? Eski bir hikâye bu. Politik bir olaydı hem de, genel affın kapsamma girmişti. Niçin kendini üzüyorsun? Kanun karşısında suçlu değilsin.

Biondo omuz silkti, öfkeyle,

" Cehennemin dibine gitsin genel af! -diye bağırdı-, Her gece ışığı söndürür söndürmez, adamı baş ucumda hissediyorum. Bir anlam veremiyorum bu işe.

Don Camillo masmavi dumanlan havaya üfledi, gülümseyerek karşılık verdi:

— Bir anlamı yok zaten Biondo. Beni dinlersen: ışığı açık bırak yatarken.

Biondo ayağa fırladı.

— O alık Peppone’ylc istediğin kadar alay edebilirsin... -diye bağırdı- Benimle edemezsin ama!

Don Camillo başını salladı.

— Peppone hiç de alık bir adam değil, bu bir. İkincisi de, senin derdine bir çare bulamam ben.

— Gerekiyorsa mum alayım, adak adamam gerekiyorsa adayayım! -diye bağırdı Biondo-. Yeter ki suçum bağışlansın. Zaten kanun önünde de suçlu değilim!

— Haklısın oğlum... -dedi Don Camillo iyilikle-. Gel gelelim, şimdiye dek hiç kimse vicdan için bir genel af çıkaramadı. Bu yüzden, ancak eski yolla, bu işin içinden çıkabiliriz. Günahın bağışlanması için, önce pişman olmak, sonra da bağışlanmayı hakedecek. şekilde davranmak gerekir. Uzun bir iş senin anlayacağın.

Biondo alaylı alaylı gülümsedi:

— Pişman olmak mı? O adamı temizlediğim için pişman mı olacakmışım? Öylelerinin hepsini birden öldürmediğime üzülüyorum yalnız!

— Orasına aklım ermez. Vicdanın sana, doğru davrandığını söylüyorsa, için rahat etsin... -diyen Don Camillo, bir kitap açarak Biondo'nun önüne koydu- Politika alanını dışarıda bırakmayan, çok açık kurallarımız vardır bizim. Birinci emir: öldürmeyeceksin. Yedinu emir: çalmayacaksın.

Şaşkınlıkla sordu Biondo:

— Çalmak da nereden çıktı şimdi?

— Hiiç -dedi Don Camillo-, adamı politika maskesi altında, parasını çalmak için öldürdüğünü söyledin gibi bişey kalmış aklımda.

Biondo tabancasını çekip Don Camillo’nun yüzüne doğrultarak haykırdı:

— Hiç de öyle söylemedim! öyle söylemedim ama, işin doğrusu da o! Gerçeği bir Tanrının kuluna çıtlatmaya kalkışırsan, delik deşik ederim seni!

Don Camillo adamı yatıştırmaya çalıştı:

— Böyle şeyleri Tanrıya bile söylemeyiz biz. Zaten o da, her şeyi bizden iyi bilir.

Biondo biraz yatışmış gibiydi. Elini açıp tabancasına baktı.

— Görüyor musun şu işi! -dedi gülerek-. Güven tetiği kapalıymış... -Özenle mandalı açtı-: Don Camillo -dedi tuhaf bir sesle-, o herifi yatağımın yanı başında görmekten bıktım usandım. İki yol var önümüzde: ya günahımı çıkarırsın, yada seni vururum...

Sapsan kesilen Don Camillo gözlerine dik dik baktı. Adamın tabancayı tutan eli belli belirsiz titriyordu.

— Efendimiz -diye geçirdi kafasından-, bu kudurmuş köpek ateş edecek. Bu koşullar altında günah çıkarmanın bir değeri yok. Ne yapsam ki?

— Korkuyorsan, çıkar günahını adamın... -diye karşılık verdi Hazreti İsa.

Don Camillo kollarım göğsünde kavuşturdu.

— Hayır Biondo... -dedi.

Kararlı görünüyordu Biondo.

— Çıkar günahımı Don Camillo, ateş cdeceğim yoksa.

— Hayır.

Biondo tetiği çekti; tetik düştüğü halde tabanca patlamadı.

Ne varki, Don Camillo'nun yumruğu hiç bir zaman ateş almazlık etmediğinden hedefini buldu.

Sonra çan kulesinin merdivenlerini bir koşuda tırmandı papaz, dehşet içinde yirmi dakika çan çaldı. İki kişiden başka bütün çevre halkı Don Camillo’ nun aklını kaçırdığını sandılar. Bu iki kişiden biri, mihrabın üstünde gülümseyerek başını sallayan Hazreti İsa; diğeri de tarlalardan

geçerek ırmağa doğru çılgın gibi koşan Biondo’ydu. Irmak kıyısına varıp da tam kendisini karanlık sulara atacaktı ki. çan seslerini duydu.

Daha önce hiç duymadığı bu sesi duyan Biondo geri döndü. Gerçek mucize işte bu olmalıydı. Bir tabancanın patlamaması mekanik bir olaydı. Gel gelelim, bir papazın gecenin on birinde sevinç çanları çalmaya başlaması, akıl alacak iş değildi doğrusu.

İNSANLAR VE HAYVANLAR

La Grande, yüz ineği, modern bir süthanesi, meyva bahçeleriyle başka birçok şeyleri olan uçsuz bucaksız bir çiftlikti. Badia'da bir başına yaşayan ihtiyar Pasolti'ydi bütün bunların sahibi. Çiftlikte çalışan işçi ordusu güıiün birinde ayaklandı, Peppone’nin arkasına takılıp Badia’ya gittiler. İhtiyar Pasotti bir pencereden onlarla konuştu:

— Allah kahretsin sizi! -diye bağırdı başını uzatarak- Bu pis memlekette dürüst insanlara rahat huzur yok mu?

— Dürüst insanlara sözümüz yok ama... -diye karşılık verdi Peppone-. İşçilerine haklarını vermekten kaçınan vurguncılara rahat huzur tanımıyoruz!

— Ben ancak yasaların tanıdığı hakları veririm... -dedi Pasotti-. Hiç bir zaman yasa dışı davranmam.

O zaman Peppone, istedikleri ayrıcalıklar tanınmadıkça La Grande’deki işçilerin iş miş yapmayacaklarını söyleyip şunları ekledi:

— Artık yüz ineğine kendin yem verirsin!

—Peki... -dedi Pasotti.

Pencereyi kapayarak yarım kalan uykusuna döndü.

İşte böyle başladı La Grande’de grev. Peppone kendi düzenlemişti bu grevi. Bir alay gözlemci, bekçi, grev gözcüsü koymuş; yolları engellerle kapamıştı.

İnek ahırlarının kapılan çivilenmiş, mühürlenmişti.

Birinci gün inekler sütleri sağılmadığından böğürüyorlardı. İkinci gün hem sütleri sağılmadığı için hem de açlıktan böğürdüler. Üçüncü gün bir de susuzluk eklenince bunlara, ineklerin böğürmeleri kilometrelerce uzaktan duyulur oldu. Derken Pasotti'nin yaşlı uşağı, Badia'nın arka kapısından çıkıp grev gözcüleriyle konuştu. Bir dezenfekte ilâcı almak için köy eczanesine gitmekte olduğunu anlattı.

— Patron, bütün inekler ölüp de kokuşunca, koleraya tutulmak istemiyor... -dedi.

Elli yılı aşkın bir süredir Pasotti'nin yanında çalışan, onun inanılmayacak kadar inatçı bir adam olduğunu bilen yaşlı işçiler, başlarını sallamaya başladılar bu laflan duyunca. Peppone, adamlarının da desteğiyle, hemen araya girdi. Her kim ahırlara yaklaşırsa, vatan haini sayılacağını söyledi.

Dördüncü gün akşama doğru. La Grande'nin yaşlı çobanı Giacomo papaz evine geldi.

— Buzağılamak üzere olan bir inek var... -dedi-, öyle de böğürüyor ki insanın yüreği parçalanıyor. Eğer yardımına gidilmezse hiç kuşkusuz ölüp gidecek. Gel gelelim, ahırlara yaklaşmaya kalkışanın kemiklerini kırarlar.

Don Camillo gidip mihrap parmaklıklarını kavradı:

— Efendimiz -dedi çarmıha gerili İsa'ya-, engel olun bana, yoksa bir «Roma'ya yürüyüş» de ben yapacağım !

Hazreti İsa yumuşak bir sesle karşılık verdi:

— Sakin ol Don Camillo. Keskin sirke küpüne zarar. Bu insanlan yatıştırmaya çalışmalısın ki, aklın sesini duyabilsinler. Onları şiddet hareketlerine kışkırtmaktan kaçınmalısın.

Don Camillo içini çekti.

— Doğru, çok doğru. Birisinin onlara aklın sesini duyurması gerek. Ne yazık ki, biz onlara vaiz verip akıl yoluna çağırmak çabasındayken, desenize ölüp ölüp gidecek zavallı inekler.

Hazreti İsa gülümsedi.

— Şiddete baş vurarak, yüz hayvanı kurtarıp bir adamı öldürdüğümüzü düşünelim. Öte yandan ikna yoluyle o adamı kurtardığımızı ama hayvanların toptan öldüğünü de bunun karşısına koyalım. Hangisini seçersin: Şiddet yolunu mu, ikna yolunu mu?

«Roma'ya yürüyüş» fikrini değiştirmeye pek de istekli olmayan öfkeli Don Camillo, başım salladı.

— Efendimiz, tartışma konusunu karıştırıyorsunuz. Yalnız yüz hayvanın ölmesi değildir sorun, millî servet söz konusu. O yüz hayvanın ölmesi yalnızca Pasotti'nin kişisel yıkımı olmayacak; iyi yada kötü, her birimiz için de bir kayıp sayılacak. Hem de birçok tepkiler yaratabilir bu olay. Fikir ayrılıklarını şiddetlendirerek, çıkacak çatışmalarda bir değil, yirmi kişinin ölmesine sebep olabilir.

Hazreti İsa'nın düşünceleri değişmemişti.

— Bugün ikna yoluyle bir adamın Öldürülmesine engel olabiliyorsan, yarın da aynı yolla yirmi adamın öldürülmesini önleyebilirsin. İmanını mı yitirdin yoksa Don Camillo?

Don Camillo huzursuz olduğundan, kırlarda dolaşmaya çıktı. Bir süre yürüdükten sonra, bir de baktı ki. La Grande'deki yüz ineğin böğürmeleri gittikçe iaha çok kulaklarını tırmalayarak duyuluyor; aynı zamanda, yollan kapayan engellerin arkasındaki grev gözcülerinin sesleri de yakından geliyordu. On dakika sonra Don Camillo, La Grande'yi çeviren tel örgülerin altından geçen ve neyse ki o anda kullanılmayan büyük beton sulama kanalının içinde sürüne sürüne ilerliyordu.

— Eh, şimdi biri beklemeli beni bu kanalın öbür ucunda, tel örgünün arkasında... -diye düşündü Don Camillo-. Kafama bir tane indirdi mi tamamdır işim.

Kimseler yoktu öbür yanda. Don Camillo sulama kanalını izleyerek rahatça çiftliğe sokulmuştu ki, birdenbire bir ses duyuldu orada:

— Dur!

Don Camillo bir sıçrayışta bir ağacın arkasına sığındı. Kanalın karşı yakasındaki başka bir ağaç gövdesinin arkasından bir kez daha duyuldu ses:

— Dur! Ateş ederim yoksa!

Bir rastlantılar gecesiydi bu gece. Şansa bakın ki. Don Camillo'nun elinde de çelikten yapılmış bir alet vardı. Bunun kımıldayan bir parçasını şakırdatarak karşılık verdi:

— Ayağım denk al Peppone, ben de ateş ederim yoksa!

— Ah! -dedi Peppone-. Bu işe de burnunu sokacağın aklıma gelmeliydi.

— Tann adına bir ateşkes anlaşması yapalım -dedi Don Camillo-, hangimiz bozarsa bunu, cehennemlik olsun. Üçe kadar sayacağım şimdi, ben üç der demez ikimiz de hendeğin içine atlayacağız.

— Bu kadar kuşkucu olmasaydın papaz olmazdın zaten... -dedi Peppone.

Don Camillo'nun üç dediğini duyar duymaz.

kendisini aşağıya fırlattı. Hendeğin dibinde yan yana oturuyor buldular birbirlerini.

Ahırlardan öyle dehşetli böğürmeler geliyordu ki, her işitenin buz gibi ölüm terleri dökmesine yeterdi.

— Bu müzik hoşuna gidiyor sanırsam... -diye mırıldandı Don Camillo-. Ne yazık ki ineklerin hepsi ölünce sesler kesilecek. Direnmeyi sürdürdüğün için boyun bir karış büyüdü, değil mi? İşçilere neden yaktırmıyorsun ambarlan içindeki ürünlerle birlikte? Bir İsviçre oteline kapağı atıp bankada kendisini bekleyen birkaç milyonunu orada yemek zorunda kalacak diye ne kadar kızıp köpürüyordur yoksul Pasotti; bir düşünsene!

Peppone hırsla homurdandı:

— İsviçre'ye varabilecek mi bakalım?

— Öyle ya! -dedi Don Camillo-. «öldürmeyeceksin!» diyen beşinci emri bir yana atmanın zamanıdır artık! Tanrının huzuruna çıkınca da dobra dobra konuşur insan: «Yeter artık yaptıklarınız sevgili Allah Baba. Karışmam yoksa, Peppone bir genel grev ilân ederse görürsünüz, herkes kollarını kavuşturup oturur!» Bak aklıma ne geldi Peppone; kanatlı meleklere. kollarını nasıl kavuşturacağını hiç düşünmüş müydün?

Doğurmayı bekleyen ineğin yürek parçalayıcı böğürmelerinden hiç de aşağı kalmayan bir sesle kükredi Peppone:

— Sen papaz değil, *Ghepeû* şefisin!

—*Gestapo* demek istedin sanırsam... -diye düzeltti Don Camillo-. *Ghepeû* sizinkilerin gizli örgütü.

— Bir haydut gibi, elindeki makineli tüfeği şakırdatarak. başkalarının toprağına giriyorsun geceleyin!

Don Camillo tatlılıkla sordu:

— Sen kendine baksana!

— Ben halkın hizmetindeyim!

— Ben de Tanrının hizmetindeyim!

Peppone yerdeki bir taşı tekmeledi.

— Bir papazla tartışmanın hiç bir yaran yok! Daha iki laf etmeye kalmadan politikayı sokarlar işin içine!

— Peppone... -diye yumuşak bir sesle söze başladı Don Camillo, ama Peppone sözünü kesti:

— Millî servetmiş. Talanmış filanmış gibi saçmalıklardan söz etmeye kalkışırsan vallahi billahi vururum seni!

Don Camillo başını salladı.

— Bir kızılla tartışmanın bir yararı yok! iki laf etmeye kalmadan hemen politikayı sokarlar işin içine!

Buzağılamak üzere olan inek acı acı böğürdü.

— Kim var orada? -diye bir ses duyuldu çukurun çok yakınından.

Brusco. II Magro. İl Bigio göründüler.

— Gidin değirmen yolunda dolaşın! -diye buyurdu Peppone.

— Baş üstüne... -diye karşılık verdi Brusco-Kiminle konuşu>ordun orada?

Peppone korkunç bir sesle kükredi:

— Senin cehennemlik ruhunla!

— Buzağılayacak olan inek dehşetli böğürüyor... -diye mırıldandı Brusco.

— Papaza anlat git de! -diye homurdandı Peppone-. Bırak gebersin hem! Ben halkın yararına çalışıyorum şimdi, ineklerin değil!

— Kızma şef... -diye kekeleyen Brusco, adamlarıyla birlikle çarçabuk uzaklaştı.

— Çok güzel, Peppone! -diye fısıldadı Don Camillo-. Artık halkın yararına çalışmaya başlayabiliriz.

— Niyetin nedir?

Don Camillo ağır ağır çiftlik yönüne doğru yürümeye başladı. Peppone arkasından seslenerek, durmazsa, iki omuzunun arasına kurşunu yiyeceğini söyledi.

— Peppone katır gibi inatçıdır... -dedi Don Camillo, soğukkanlılığını yitirmeden-. Ama, Tanrının emirlerini uygulayan zavallı papazları arkadan vurmaz.

Bunun üzerine Peppone, dini imam, Tanrıyı da katarak öyle okkalı bir küfür savurdu ki. Don Camillo hışımla geriye döndü:

— Huysuz atlar gibi davranmayı bırakmazsan, federal şampiyonun çenesine indirdiğim yumruğun eşini" yersin ha!

— Sen söylemeden de biliyordum zaten, o yumruğu başkası atamazdı. Bırakalım şimdi, bambaşka bir işti o.

Don Camillo yeniden yürümeğe koyuldu. Peppone homurdanarak, ateş açmakla tehdit ederek arkasından gidiyordu. Ahıra yaklaştıklarında, bir ses durmalarını söyledi.

— Allah belânızı versin be! -dedi Peppone-. Ben kendim buradayım şimdi. Siz gidin dc süthaneye göz kulak olun, haydi!

Don Camillo ahırın mühürlü kapısına gö/. ucuylc bakmaya bile tenezzül etmeden, üst kattaki samanlığın merdivenlerini çıkıp yavaşça seslendi:

— Giacomo!

Daha önce gelip de ineğin durumunu anlatmış olan yaşlı çoban, samanların arasından çıktı. Don Camillo bir elektrik feneri çıkarıp yaktı, bir saman balyasını kaldırıp, zemindeki kapağı buldu.

— İn aşağıya... -dedi yaşlı adama.

Giacomo delikten aşağıya sıyrıldı, uzunca bir süre kaldığı yerden geri dönmedi. Yeniden çıkıp gelince,

— Tamam, inek buzağıladı... -dedi-. Bu işi bin kez gördüm belki, veterinerlerden daha iyi becerebilirim.

— Haydi, evine dön artık... -diyen Don Camillo, yerdeki kapağı tekrar açarak bir saman balyasını aşağıya attı.

Bir kıyıya gizlenmiş bekleyen Peppone sordu:

— Ne yapıyorsun şimdi de?

— Gel hele, önce şu balyalan âşağıya atmama yardım et de, sonra söylerim ne yaptığımı.

Peppone homur homur homurdanarak saman balyalarını aşağıya fırlatmaya başladı. Don Camillo balyaların arkasından aşağıya atlayınca da, onu izledi.

Don Camillo balyalardan birini ahırın sağ yanındaki yemliklere götürüp bağlarını kopardı. Peppone' ye dönüp:

— Sen de soldaki yemlikleri doldur... - dedi.

— Öldürsen bile yaptıramazsın bunu bana! -diye bağıran Peppone, bir saman balyasını yüklenerek sol yana taşıdı.

öyle çalışıp uğraştılar ki, bir öküz sürüsünün bir günde göreceği işi gördüler. Sıra, hayvanların sulanmasına gelmişti. Yalakların duvarların dibine yerleştirildiği modern bir ahırda bulunduklarından, yüz ineği sulamaya götürüp getirmek, çatlayacak kadar fazia su içmemeleri için boynuzlarına asılarak engel olmak, az buz işlerden değildi hani.

Her şey yapılıp bittiğinde, ahırın içi hâlâ göz gözü görmeyecek kadar karanlıktı. Çünkü dışarıdan pencerelerin kepenkleri sımsıkı kapatılmıştı. Don Camillo saatına bakarak:

— Öğleden sonra saat üç... -dedi-. Dışarıya çıkabilmek için akşamı beklememiz gerek!

Peppone öfkesinden yumruklanın ısırıyordu; ne varki. sabretmekten başka çare yoktu. Akşam bastırdığında Peppone’yle Don Camillo bir gaz lambasının ışığında iskambil oynamaktaydılar.

— Öyle acıktım ki. bir piskoposu bütünüyle yutabilirim! -dedi Peppone vahşî bir sesle.

Kendisi de bir kardinali yiyebilecek kadaracıktığı halde. Don Camillo, sakin sakin karşılık verdi:

— Sindirimi biraz güç olur, bay başkan. Hem acıktığını söylemeden önce, bu hayvancıklar kadar oruç tutman gerekir.

Ahırdan çıkmadan önce, yemlikleri samanla doldurdular yeniden. Peppone bunun halka ihanet sayılacağında direndiyse de. Don Camillo oralı bile olmadı.

Bütün gece bir ölüm sessizliği vardı ahırda. İhtiyar Pasotti ineklerin böğürmelerini işitmeyince, artık bağırıp yakınacak güçlerinin bile kalmadığını anladı. Sabahleyin Peppone’yle pazarlığa oturdu, üç aşağı bes yukarı anlaşıp greve son verdiler. İşler yoluna girdi.

Öğleden sonra Peppone papaz evine geldi. Don Camillo tatlı tatlı konuşmaya başladı:

— Eee, siz devrimciler yaşlı papazınızın öğütlerini her zaman dinlemelisiniz. Gerçekten dinlemelisiniz sevgili çocuklarım.

Böylesine utanmazca bir küstahlık karşısında dili tutulan Peppone, kollarını kavuşturmuş bekliyordu ayakta. Sonra birden patladı:

— Benim makineli tüfekten ne haber, papaz efendi!

— Senin makineli tüfek mi? -diye sordu Don Camillo gülümseyerek-. Bir şey anladıysam arap olayım. Kendi elinde değil miydi?

— Evet, ahırdan çıkarken bendeydi evet. Gel gelelim bitkin durumda olmamdan yararlanıp, çalmışsın!

— Haaa, şimdi sen söyleyince aklıma geldi, haklısın galiba...-diye karşılık verdi Don Camillo, inandırıcı bir içtenlikle-, Peppone, bağışla beni, besbelli yaşlanmışım ki onu nereye koyduğumu bir türlü hatırlayamadım.

— Papaz efendi! -diye bağırdı Peppone öfkeyle-. Benden yürüttüğün ikinci tüfektir bu!

— Aldırma oğlum. Hiç üzülme. Kolayca bulursun bir makineli daha. Hatta kimbilir kaç tane vardır şimdi evinde.

— Sen de, ne yapıp edip dürüst bir insanı zorla dinden imandan çıkaran papazlardan birisin!

— Dürüst bir insan olsaydın, şimdi bana teşekkür ederdin; senin için, halk için yaptıklarıma karşılık.

Peppone şapkasını alıp başına geçirdi, dönüp kapının eşiğine varınca seslendi:

— İki değil, istersen iki yüz bin makineli tüfek çal benden, ne çıkar! Günü gelince yetmiş beşlik bu top olur elimde, elbette bu kötülük yuvasına yapacağımı bilirim!

Don Camillo soğukkanlılığını yitirmeden karşılık verdi:

— Ben de her zaman onu susturabilecek seksen birlik bir havan topu bulabilirim.

Kilisenin açık kapısının önünden geçerken mihraba gözü ilişen Peppone kızgın kızgın şapkasını çıkarıp, sonra kimse görmesin diye çabucak kafasına geçirdi yeniden.

Oysa Hazreti tsa onu görmüştü bile. Don Camillo kiliseye gelince sevinçle anlattı:

— Peppone şimdi gitti, benim önümden geçerken de şapkasını çıkardı.

— Dikkatli olun efendimiz... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Unutmayın ki, sizi de öptükten sonra, otuz parça gümüşe satmıştı birisi. O size şapkasını çıkaran kişi, daha üç dakika önce, günü gelince bir yelmiş beşlikle Tanrının evini topa tutacağını söylemişti.

— Sen ne karşılık verdin ?

— Ben de onun karargâhına ateş etmek için her zaman bir seksen birlik havan topu bulabileceğimi söyledim.

— Anladım Don Camillo. Ama elinde zaten böyle bir havan topu var, değil mi?

Don Camillo kollarını iki yana açtı.

— Efendimiz, insanın bir türlü atmaya kıyamadığı ufak tefek şeyler vardır. Hatıraları için saklarız. Hepimiz az çok duygularımıza bağlıyızdır. Hem sonra, başkalarının elinde olacağına, benim evimde bulunması çok daha iyi değil mi o nesnenin?

Hazreti İsa gülümsedi:

— İyi davrandığı sürece, her zaman haklıdır Don Camillo.

— Hiç korkmayın -dedi Don Camillo-, evrenin cn iyi danışmanı öğüt veriyor bana.

Hazreti İsa verecek karşılık bulamadı bu söze.

TÖREN ALAYI

Her yıl köyün takdis zamanı gelince, mihraptaki çarmıha gerili tsa bir tören alayıyle ırmağa kadar taşınırdı. Böylece, taşıp azmadan, yolunca yordammca akıp gitsin diye, ırmak da takdis edilmiş olurdu.

O kez de her şey alışılagelmiş düzen içinde geçecek gibi görünüyor, Don Camillo tören programında yapacağı son düzeltmeleri düşünüyordu ki, Brusco çıkageldi papaz evine.

— Bölge sekreteri, bütün grubumuzun bayrakIarıyla birlikte geçit alayına katılacağını bildirmek için gönderdi beni... -dedi.

— Sekreter Peppone’ye teşekkürlerimi ilet... -dedi Don Camillo-. Bütün grubunuzun törene katılmasından sonsuz bir mutluluk duyacağım. Ancak bir iyilik edip, bayraklarını evde bıraksınlar. Politik bayrakların din alaylarında yeri yoktur, göze görünmemeleri gerekir. Böyle emir aldım yukarıdan.

Brusco gittikten biraz sonra Peppone geldi. Yüzü kıpkırmızıydı, gözleri yuvalarından dışarı uğramıştı. Kapıyı tıklatmaya bile gerek duymadan daldığı papaz evinde avaz avaz haykırmaya başladı:

— Biz de herkes kadar Hıristiyamz! Bizim başkalarından ne farkımız var?

Don Camillo soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Nc farkınız olacak? Birisinin evine girdiğinizde şapkanızı çıkarmıyorsunuz.

Peppone hemen şapkasını başından çıkardı.

— Şimdi tam öbür Hıristiyanlar gibi oldunuz... -dedi Don Camillo.

— Öyleyse bayraklarımızla niçin katılamazmışız alaya?-diye bağırdı Peppone-. Hırsızların, katillerin bayrağı mı o?

Don Camillo purosunu yakarak sakin sakin karşılık verdi:

— Hayır, Peppone yoldaş. Bir parti bayrağı olduğu için kabul edemiyoruz. Dinle ilgili bir tören bu, politikayla değil.

— Demek «Katolik Eylemi» grubunun bayrakları da katılamayacak!

— Niçin katılamasın? Belki benim bölge sekreteri bulunmamın da gösterebileceği gibi, «Katolik Eylemi» bir politik parti değil ki... Senin de, yoldaşlarının da üye olmanızı yürekten salık veririm.

Peppone sırıttı.

— O karanlık ruhunu kurtarmak istiyorsan, sen bizim partiye üye yazılsan, daha iyi olur!

Don Camillo kollarım havaya kaldırdı, gülümseyerek karşılık verdi:

— Bu işi burada keselim de, eski yerlerimizde gene dost olarak kalalım.

— Hiç bir zaman dost olmadık ki biz... -dedi Peppone.

— Birlikte dağda savaşırken de mi?

— Hayır! O strateji gereği bir birleşmeydi. Zafere ulaşmak uğruna, papazlarla bile birlik olmamız hoş görülebilir.

— Peki, peki... -dedi Don Camillo soğukkanlılıkla- Benden sana söylemesi, tören alayına katılmak istiyorsanız, bayraklarınızı evde bırakmalısınız.

Peppone dişlerini gıcırdattı.

— Kendini Duçe gibi görüyorsan, bil ki çok yanılmaktasın papaz efendi! Ya bizim bayrağımız da geçer, yada alay malay olmaz!

Don Camiüo’yu etkilemedi bu sözler. Kendi kendine, «Kızgınlığı geçer nasıl olsa.» diye düşündü. Gerçekten, takdisin yapılacağı pazar gününden önceki üç gün bu tartışma hiç söz konusu olmadı. Gel gelelim, pazar günü, ayinden bir saat önce, korkmuş insanlar papaz evini doldurmaya başladı. O sabah erkenden, Peppone’nin yardakçıları ev ev dolaşıp, geçit törenine katılacak olanların ölümü göze almalarını fısıldamışlardı.

— Bana böyle bir şey söyleyen olmadı... -dedi Don Camillo-. Bu yüzden beni hiç ilgilendirmez.

Alayın ayinden hemen sonra yola çıkması gerekiyordu. Don Camillo kilise deposunda tören giysilerini giyerken, cemaatinden bazı kişiler gelip sordular:

— Ne yapacağız?

—Alay yola çıkacak... -dedi Don Camillo sakin sakin.

— Ama o haydutlar gözlerini bile kırpmadan bomba savurabilirler... -diye karşı çıktı adamlar-. Cemaatini böyle bir tehlikeye atamazsın. Bize kalırsa, töreni erteleyip, şehirdeki yetkililere bildirmeliyiz durumu. Halkı korumaya yelecek sayıda polis gelir gelmez, töreni yapabiliriz.

— Anlıyorum -dedi Don Camillo-, o zaman dinimiz uğruna canlarını verenlere de çok yanlış davrandıklarını anlatmamız gerekir. Yasak olduğu dönemde Hıristiyanlığı yaymaya çalışacaklarına, kendilerini koruyacak yeterli sayıda polis bulunacağı günleri beklemeliymişler.

Sonra kapıyı gösterdi ziyaretçilerine, adamlar mırıldanıp homurdanarak çıkıp gittiler.

Çok geçmeden, bir grup yaşlı kadınla erkek geldi kiliseye:

— Bizde katılıyoruz alaya Don Camillo! -dediler.

— Doğruca evinize döneceksiniz, anlaşıldı mı! -diye karşılık verdi Don Camillo- Tanrı biliyor dindarca niyetlerinizi. Yaşlılarla çocukların evde oturmaları gereken günlerden biridir bugün.

Kilisenin önünde oyalanan birkaç kişi daha vardı; ama uzaklardan (Brusco’nun gözdağı vermek için, havaya ateş ettiği) makineli tüfeğin sesi duyulunca, bu en yürekliler bile dağılıverdiler. Dışarıya çıkan Don Camillo meydanı bomboş buldu.

Mihraptan seslendi Hazreti İsa:

— Gidiyor muyuz Don Camillo? Gün ışığında ne güzel görünüyordur şimdi ırmak. Gerçekten çok memnunum o manzarayı seyredeceğime.

— Tamam, gidiyoruz... -dedi Don Camillo-. Yalnız, korkarım ki alay bir tek benden ibaret olacak bu kez. Bununla yetinirseniz...

— Don Camillo varsa, birbaşma yeterlidir o... -dedi Hazreti İsa gülümseyerek.

Don Camillo haçı taşımasına yardımcı olacak kayışları çabucak kuşandı, mihraptan aldığı koskocaman haçın ucunu, kayıştaki yuvaya yerleştirdikten sonra, i~ini çekerek:

— Hiç olmazsa, birazcık daha hafif yapabilirlermiş bu haçı... -dedi.

— Bana mı söylüyorsun bunu! -dedi Hazreti İsa gülümseyerek-. Ben taşımadım mı bu haçı ta tepenin başına dek? Üstelik seninki gibi geniş omuzlarım da yoktu.

Biraz sonra. Don Camillo koskocaman çarmıhla birlikte kilisenin kapısında göründü. Ciddî bir anlam okunuyordu yüzünde.

Köy ıpıssızdı. Evlerine kapanan halk kepenklerin yarıklarından gözlüyorlardı dışarıyı. Don Camillo kendi kendine.

— Veba salgınına tutulmuş köylerde, büyük, kara bir haç taşıyarak dolaşan rahiplere benzedim şimdi... -dedi: sessizlik içinde daha da gür duyulan bariton sesiyle bir İlâhi söylemeye girişti.

Meydanı geçip, bomboş, sessiz olan ana yolda yürümeye başladı. Ara sokakların birinden çıkan küçük bir köpek Don Camillo’nun arkasına takıldı sessizce.

— Hoşt! -diye homurdandı Don Camillo.

— Bırak, dokunma... -diye fısıldadı Hazreti İsa haçın üstünden. Peppone, «Alaya bir köpek bile katılmadı.» diyemez artık!

Ana yol. sonunda kıvrılarak ırmağa giden dar bir geçide ulaşıyordu. Don Camillo köşeyi döner dönmez umulmadık bir engel çıktı karşısına. Ayakları iki yana açılmış iki yüz adam kollarını kavuşturmuş, sessizce bekliyorlardı. En önlerinde de, elleri beline dayalı Peppone vardı.

Don Camillo, «Ah, bir tank olsaydım şimdi» diye geçirdi içinden. Ne varki, tank değil Don Camillo olduğundan Peppone’ye bir metre kalıncaya dek yaklaşıp, sonra durmak zorunda kaldı. Koskocaman çarmıhı yerinden çıkarıp havaya kaldırarak, bir gürz gibi sallamaya başladı elinde.

— Efendimiz -dedi-, sıkı durun, vuracağım!

Ama vurması gerekmedi. Göz açıp kapayıncaya kadar, durumu kavrayan adamlar iki yana kaçışmışlar, sanki sihirli bir el Don Camillo’nun önünde yolu açıvermişti.

Yalnız Peppone, elleri belinde, ayakları iki yana açılmış, kımıldamadan duruyordu yolun ortasında. Don Camillo haçı yuvasına yerleştirip, dosdoğru üstüne yürüyünce Peppone bir kıyıya çekildi. Haçı göstererek:

— Onun hatırı için çekiliyorum, anladın mı! -dedi-. Yoksa sen vız gelirdin!

Don Camillo yüzüne bile bakmadan karşılık verdi:

— Çıkar öyleyse şapkanı başından!

Peppone şapkasını çıkardı. Don Camillo yolun iki kıyısına sıralanmış olan Peppone’nin adamlarının arasından vekarla yürüyüp geçti.

Don Camillo, ırmak setine varınca durdu, yüksek sesle,

— Ya Hazreti İsa -dedi-, köyün birkaç dürüst insanı, kendilerine bir Nuh’un gemisi yapabilip güvenle suyun üstünde kalabilecek olsalar; sizden, bir sel gönderip bu seti parçalayarak bütün çevreye su bastırmanızı isterdim. Ne yazık ki, bu dürüst insanlar da, kokuşmuş komşuları gibi tuğla evlerde yaşıyorlar. Allahsız Belediye başkanı Peppone'yle onun haydut sürüsünün

günahları yüzünden, iyi insanların da ceza çekmesi adaletsizlik sayılacağından, bu çevreyi sulardan koruyup, bolluk vermenizi diliyorum.

Tam arkasından Peppone'nin sesi duyuldu:

— Amin!

— Amin! -dedi haçı izlemiş olan Peppone'nin adamları da.

Don Camillo geri dönmek üzere yola koyuldu. Kilisenin kapısına vardığında, Hazreti tsa uzakta kalan ırmağı son bir kez takdis etsin diye arkasına dönünce, bir de ne görsün! Kimler yoktu ki karşısında: küçük köpek, Peppone, Peppone'nin adamları, bütün köy halkı; hatta bir dinsiz olan köyün eczacısı bile oradaydı... Eczacı, Allah Babayı kullarına böylesine sevdiren Don Camillo gibi bir papazın var olabileceğini o güne dek aklından bile geçirmemişti.

TOPLANTI

Peppone, köşe başlarına yapıştırılan bir ilânda. Liberal Partinin şehirden çağırdığı bir yabancının, meydanda yapılacak bir toplantıda konuşacağım okuyunca, havaya sıçradı.

— Burada, kızılların kalesinde ha! -diye homurdandı- Böyle bir kışkırtmaya göz mü yumacağız sanıyorlar? Onlara burada kimin sözü geçtiğini göstermek gerek!

Hemen adamlarını bir araya topladı. Bu şaşılacak olay enine boyuna incelendi, tartışıldı. Bir an bile gecikmeden Liberal Parti merkezini ateşe vermek teklifi onaylanmadığı gibi toplantıyı yasaklamak fikri de tutulmadı.

— Şu demokrasinin cilvesine bakın hele! -dedi Peppone-. Ne idüğü bilinmeyen alçağın biri, elini kolunu sallaya sallaya gelip köy meydanında konuşacak! Kendinde bu hakkı buluyor.

Yasalara, törelere uygun davranmaya karar verdiler sonunda: bir tuzağa düşmemek, her şeyi gözetim altında tutmak için bütün parti üyelerini kapsayan bir genel seferberlik ilân edilip, türlü birlikler düzenlenecekti. Stratejik noktalar işgal edilecek, kendi karargâhları korunacaktı. Komşu bölgelerde de, gerekirse destek sağlamak üzere yedekte bekleyecek birlikler kurulacaktı.

— Burada bir açık hava toplantısı düzenlemeleri dc gösteriyor ki, bizden üstün olduklarına güvenleri tamdır... -dedi Peppone-, Ne varki, bizi hazırlıksız yakalayamayacaklar hiç değilse.

Daha cumartesi sabahından, köye gelen ana yol boyunca, gözcüler yerleştirilmişti. Bütün gün bir kediden başka gelip geçen olmadı yoldan. Geceleyin Smilzo şüpheli bir bisikletliyi yakaladıysa da. sarhoşun leki çıktı o da. Toplantı pazar günü öğleden sonra yapılacaktı; ama saat üçe yaklaştığında, in cin top oynuyordu meydanda.

— Üç elli beş treniyle geliyor olmalılar... -dedi Peppone.

Adamlarının büyük bir bölümünü tren istasyonunun çevresine yerleştirdi. Tren istasyona girince, ufak tefek zayıf bir adam, elinde küçük bir valizle aşağıya indi. Görünürde başka kimse yoktu.

— Besbelli bir şeyden kuşkulandılar da, olağanüstü bir durumla başedecek kadar güçlü olmadıklarını anladılar... -dedi Peppone.

O sırada. Peppone'nin yanma yaklaşan ufak tefek adam, şapkasını çıkararak, kibarca, Liberal Parti merkezini göstermelerini diledi.

Peppone adama şaşkın şaşkın baktı.

— Liberal Partinin merkezi mi ?

— Evet -dedi adam-, yirmi dakika sonra kısa bir konuşma yapmam gerekiyor da. Geç kalmayı hiç sevmem.

Herkes Peppone'ye dikmişti gözünü, Peppone başını kaşıdı.

— Köy bir buçuk kilometre ötede olduğundan, buradan göstermek biraz zor... -dedi.

Ufaklık kaygılanmıştı:

— Bir taşıt bulabilir miyim? -diye sordu.

— Kamyonum dışarıda -dedi Peppone-, benimle gelmek ister miydiniz?

Ufak tefek adam teşekkür etti. Dışarıya çıktıklarında, kamyonun somurtkan suratlar, kızıl eşarplar, komünist rozetleriyle dolu olduğunu gören adamcağız Peppone'nin yüzüne baktı.

— Ben onların başkanıyım -dedi Peppone-; öne geçin de, benim yanıma oturun.

Köyün yan yoluna geldiklerinde, kamyonu durdurup adamı inceledi Peppone. Zayıf, temiz yüzlü, orta yaşlı efendiden bir adamdı bu.

— Demek sen bir liberalsin? -dedi Peppone.

— Evet, liberalim... -diye karşılık verdi adam.

— Elli komünistin arasında bir başına olman tüylerini ürpertmiyor mu?

— Hayır... -dedi adam sakin sakin.

Kamyonun arkasındaki adamlardan korkutucu

bir homurtu yükseldi.

— O valizin içinde ne var? -diye sordu Peppone. Adam gülmeye başladı, küçük valizini açarak

içindekileri gösterdi:

— Pijama, terlik, diş fırçası.

Peppone şapkasını geriye itip, elini kalçasına vurdu.

— Aklını kaçırmış olmalısın sen! -diye bağırdı-. Niçin korkmadığını sorabilir miyim?

— Siz elli kişisiniz, bense bir kişiyim de onun için... -dedi ufak tefek adam soğukkanlılıkla.

— Ne çıkar peki böyle olmakla? Bir düşünsene, şimdi seni tek elimle yakalayıp şu çukurun içine atabilirim!

Ufak tefek adam soğukkanlılığını yitirmeden karşılık verdi:

— Hayır, bunu aklımdan bile geçirmiyorum.

— Öyleyse ya delinin birisin sen, yada sersemin teki! Yada buraya bizim gözümüzü boyamaya gelmişsin!

Ufaklık gene güldü:

— Hiç biri değil, çok daha basit. Sıradan, dürüst bir adamım ben.

Peppone oturduğu yerden fırlayarak bağırmaya başladı:

— Hayır, iyi yürekli beyefendi, hayır! Sıradan dürüst bir adam olsaydın, halkın düşmanı olmazdın! Kilisenin esiri de olmazdın! Hele Kapitalizmin aleti hiç olmazdın!

— Kimsenin ne düşmanıyım ben, ne de esiri. Fikirleri sizinkinden farklı olan bir adamım yalnızca.

Peppone, motoru çalıştırıp, gaza bastı. Kamyon ileri fırlarken adama sordu:

— Buraya gelmeden önce vasiyetnameni hazırlamışındır inşallah?

Adam kılı bile kıpırdamadan karşılık verdi:

— Hayır. Benim bütün servetim çalışmamdan ibarettir. Onu da kimseye bırakamam.

Köye girerken kamyonu durduran Peppone, kendilerini motosikletle izleyerek posta görevi yapan Smilzo’ya bir şeyler fısıldadıktan sonra, ara sokaklardan dolaşarak kapı ve pencereleri sımsıkı kapalı Liberal Parti merkezine vardılar.

—Kimseler yok... -dedi Peppone üzgün bir tavırla.

— Hepsi meydanda beldiyordur elbette... -dedi ufaklık-. Geç kaldım çünkü.

— Öyle olmalı... -diye karşılık verdi Peppone. Brusco’ya göz kırparak.

Meydana varınca Peppone’yle adamları kamyondan inip, ufaklığın çevresini aldılar. Kalabalığın içinde yol açarak kürsüye götürdüler. Adamcağız, kürsüye çıkınca dörtbir yanının kızıl eşarplı iki bin adamla çevrildiğini gördü. Buraya dek kendisiyle birlikte gelmiş olan Peppone'ye dönerek.

— Affedersiniz -dedi-, yoksa yanlış bir toplantıya mı geldim?

— Hayır, bu bölgede topu topu yirmi üç liberal vardır. Onlar da bu kalabalığın arasında göze mi çarpar? Doğrusunu istersen ben senin yerinde olsaydım, burada bir toplantı yapmayı aklımın ucundan bile geçirmezdim.

— Öyle görünüyor ki biz liberaller, komünistlerin demokratik disiplinlerine sizden daha çok güveniyoruz... -diye karşılık verdi ufaklık.

Peppone bir an şaşkınlığa düşer gibi olduysa da, kendini çabucak toparlayıp mikrofona geçli:

— Yoldaşlar! -diye bağırdı- Size bu beyefendiyi takdim ederim! Şimdi öyle bir konuşma yapacak ki, hepiniz koşup Liberal Partiye yazılacaksınız!

Bu alaylı sözler kahkahalarla karşılandı, sesler dinince ufak tefek adam konuşmaya başladt:

Baştanınızın inceliğine teşekkür ederken, hemen şunu belirtmeyi de kendime bir ödev sayıyorum: söylediği durum benim isteğime uymuyor. Çünkü, konuşmamın sonunda hepiniz koşup Liberal Partiye yazılırsanız, ben de buna karşılık. Komünist Partiye üye olmak zorunda kalırım. Bu da inandığım ilkelere aykırıdır.

Konuşmasını daha fazla sürdüremedi, çünkü tanı o anda, havada uçan bir domates suratında patladı.

Kalabalık gülüşmeye başladı. Bembeyaz kesilen Peppone mikrofonu kaparak bağırdı:

— Kim gülerse domuzun tekidir!

Sesler birden kesildi. Yerinden kımıldayamayan ufak tefek adam, eliyle yüzünü temizlemeye çalışıyordu. Her zaman içgüdülerine yenilen Peppone, hiç düşünmeden olağanüstü davranışlarda bulunabilirdi. Hemen mendilini çıkardıysa da cebinden, gene yerine koydu. Boynundaki büyük, kızıl eşarpı çözüp adamcağıza uzattı:

— Dağlarda savaşırken takardım bunu... -dedi-. Alın da yüzünüzü silin!

Komşu evin birinci kat pencerelerinin birinden gök gürültüsü gibi bir ses duyuldu:

— Yaşşa Peppone!

— Kilisenin onayına ihtiyacım yok... -dedi Peppone gururla.

Don Camillo duygularına kapılmasına kızarak, pişmanlık içinde sesini kesti.

Ufak tefek adam başım salladı, eğilip, mikrofona sokuldu:

— Günümüzün kahramanca davranışlardan uzak, böylesinc bayağı bir olayın izlerini silmek için, artık bir tarih olan bu eşarpı kullanamam. Basit bir nezle mendili yeter de artar bile.

Kıpkırmızı kesilen Peppone de eğilerek selâm verdi. Domatesi atan baldırıçıplak oğlan yaka paça meydandan uzaklaştırılırken, halk çılgın gibi alkışlıyordu konuşmacıyı.

Ufak tefek adam sakin sakin sürdürüyordu konuşmasını. Soğukkanlıydı, acı laflar etmiyordu. Sivri noktaları yumuşatıyor, kavgaya yol açacak tartışmalara girişmekten kaçmıyordu. Gerçi ne söylerse söylesin, kimsenin kendisine dokunmayacağını çok iyi biliyordu. Ama bu durumdan alçakça yararlanarak suçlu duruma düşmek istemiyordu. Konuşmasının sonunda, alkışlandı. Kürsüden inince, hemen yol açtılar kendisine.

Meydanın öbür ucuna vardığında kendisini belediye binasının sütunları altında buldu. Elinde valizi, nereye gideceğini, ne yapacağını bilemeden, kalakaldı ortalıkta. O anda yetişen Don Camillo, ufak tefek adamın arkasında duran Peppone’ye.

— Sen tanrıtanımaz rezil, bu papaz düşmanı liberalle kaşla göz arasında anlaşıverdin, değil mi? -diye sordu.

Peppone ufak tefek adama dönerek,

— Neeee? -dedi- Demek bir papaz düşmanısın sen ha ?

— Ama ben... -diye kekeledi adamcağız.

— Dilini tut! -diye sözünü kesti Don Camillo-. Demokratik bir yönetimde, serbest bir kilise istiyordunuz güya. Utan, utan şimdi!

Ufak tefek adam karşı koymaya çalıştıysa da daha ağzım açmaya kalmadan, Peppone araya girip kükredi:

— Bravo! Ver elini sıkayım! Bir adam papaz düşmanı olduktan sonra, gerici liberal bile olsa dostumdur benim!

— Yaşşa! -diye bağrıştılar Peppone’nin yardakçıları.

— Benim konuğumsunuz! -dedi Peppone ufak tefek adama.

— Öyle şey olmaz... -dedi Don Camillo- Bu bey benim konuğumdur. Rakiplerine domates fırlatan kaba insanlardan değilim ben.

Peppone tehdit edercesine Don Camillo'nun karşısına dikildi. Sert sert,

— Benim konuğum demiştim! -diye homurdandı.

— Ben de aynı şeyi söylemiştim... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Benimle dövüşmeye kalkışacaksan, o senin canavar Dinamolularınm hakettiği dersi, sana verebilirim!

Peppone yumruklarını sıktı.

— Yürü gidelim -dedi Brusco-, bir dakika sonra papazla yumruk yumruğa geleceksin, hem de köy meydanında!

Sonunda, tarafsız bir sahada karşılaşmaya karar vererek sorunu çözümlemiş oldular. Üçü birlikte, köyün dışına, tarafsız bir adam olan Gigiotto'yla öğle yemeği yemeye gittiler. Böylece demokrasi kavgası da bir sonuca varamadı.

IRMAĞIN KIYISINDA

Kenevirle kara buğday tarlalarının kapladığı bu bölgede, ağustos ayı öğleden sonrasının saat birle üç arasında, sıcak hem gözle görülen, hem de etle tutulan bir şeydir. Sanki insanın burnunun ucuna buharı tüten bir cam perde gerilmiş gibi olur. Bir köprüden geçerken, aşağıya kanala bakarsanız, suyun yatağı kupkuru, çatlak çatlaktır. Orada burada balık leşleri görülür. Irmak boyunca uzanan yoldan bir mezarlığa baksanız, kızgın güneşin altında kemiklerin çatırdadığını duyar gibi olursunuz.

Ana yol üzerinde arada sırada tepeleme kum yüklü bir arabayla karşılaşırsınız. Yükünün tepesine yüzükoyun yatmış horlayan arabacının midesi serindir serin olmasına ya, omurgası akkor haline gelmiştir sıcaktan. Yada arabanın okuna oturur arabacı, dizlerinin üstüne tas gibi koyduğu yarım bir karpuzdan birkaç lokma yemeğe çalışır. Sonra büyük sete ulaştığınızda, koca ırmak terk edilmiş, kımıltısız, sessiz, uzanır gider önünüzde. Bir ırmaktan çok, ölü suların yattığı bir mezarlığı andınr.

Don Camillo, şapkasıyle kafasının arasına büyük bir beyaz mendil yerleştirmiş, koca ırmağa doğru yürüyordu. Bir ağustos öğleden sonrasıydı,

saat bir buçuktu. Güneşin kavurucu ışınları altında, beyaz yolda bir başına yürüyüşünden daha kara, daha «Ben

papazım!» diye bas bas bağıran bir görünüş olamazdı.

— Şu anda, otuz kilometreden daha yakında, uyumamış olan bir Allahın kulu varsa, şapkamı yerim... -dedi Don Camillo kendi kendine.

Sete tırmanıp öbür yana indi, akasya ağaçlarının gölgesine oturdu. Yeşilliklerin arasından parıldayan sulara baktı. Elbiselerini çıkararak, her parçayı özenle katladı; hepsini birlikte sarıp bir çıkın yaptıktan sonra çalıların arasına sakladı. Üstünde yalnız donu kalmıştı. Gidip suya daldı.

Her yan tam bir sessizlik içindeydi. Öğle uykusu zamanıyle birlikte, kıyının en ıssız noktasını seçmişti çünkü. Gene de, ne olur ne olmaz diye, yarım saat yüzdükten sonra akasyaların bulunduğu yerde sudan çıktı. Elbiselerini sakladığı çalılığa ulaştı. Elbiseleri yoktu.

Don Camillo'nun sesi soluğu kesildi.

Hırsızlık söz konusu olamazdı: eski, soluk bir cüppeye kim tenezzül ederdi ki? İşin içinde bir domuzluk olduğu besbelliydi. Gerçekten, tam o anda, setin üstünden gittikçe yaklaşan sesler duyuldu. Don Camillo, bir genç kızlar, delikanlılar topluluğunu görüp, başlarındaki Smilzo'yu tamr tanımaz, çılgınca bir isteğe kapıldı: akasya ağaçlarından bir dal koparıp sırtlarında paralamak! Ama iyice farkındaydı, böyle yapmakla düşmanlarının ekmeğine yağ sürmüş olacaktı. Çünkü onların istediği Don Camillo'yu doncak görme zevkine ermekti zaten.

Ne yapsın, gene suya daldı. Suyun altında yüzerek ırmağın ortasındaki bir adacığa ulaştı. Kıyıda sürüne sürüne otların arasında kayboldu.

Düşmanlan onun karaya çıktığım görememekle

birlikte, kaçtığını farkettiklerinden setten aşağıya atlayıp gülüşüp söyleşerek onu beklemeye başladılar.

Don Camillo kapana sıkışmıştı.

Gülünç olduğunu hisseden güçlü bir adam ne kadar zayıftır! Don Camillo otların arasında yatıp bekledi. Bulunduğu yerde görünmüyordu ama onları görebiliyordu. Brusco, Bigio ve bütün kurmay heyetinin izlediği

Peppone’nin geldiğini gördü. Smilzo olup bitenleri el kol hareketleriyle anlatırken herkes gülmekten katılıyordu. Halk biriktikçe birikti. Don Camillo, kızılların gelmiş geçmiş bütün yaptıklarını burnundan fitil fitil getireceklerini anlamıştı. Bunun için de en iyi yolu bulmuşlardı. Çünkü insanın balyoz gibi yumrukları da olsa, Tannyı bile temsil etse, bir kez gülünç duruma düştükten sonra kimse korkmazdı artık ondan. Don Camillo o zamana dek şeytandan başka hiç kimseyi korkutmak istemediğinden büyük bir haksızlık oluyordu bu yaptıkları. Gel gelelim, politika gerçekleri öylesine çarpıtmayı başarmıştı ki, kızıllar papazı kendilerine düşman sayar olmuşlar, işler istedikleri gibi yürümeyince de bütün suçu papazlarda bulmuşlardı, işler yolunda gitmeyince, suçu üstüne yıkacak birini bulmak, bir çare aramaktan daha kolay gelir insana hep.

— Ey Hazreti Isa! -dedi Don Camillo-. Ayağımda bir tek donla size seslenmeye utanıyorum, ne varki işler gittikçe çatallaşıyor! Zavallı bir köy papazının sıcağa dayanamayıp yüzmeğe gitmesi büyük bir günah değilse, n’olur yardım edin bana. Kendi başıma bu belânın altından kalkamayacağım yoksa.

Gözcüler şişelerle şarap, paket paket yiyecek, bir de akordiyon getirmişlerdi. Irmak seti bir plaja dönmüştü; besbelli kuşatmayı kaldırmak akıllarının ucundan bile geçmiyordu. Gerçekten, bulundukları şenlikli yerden iki yüz metre öteye, yani kıyıları çalılıklarla kaplı ünlü sığlığın başlangıcına dek yayılmışlardı. O kıyılara bin dokuz yüz kırk beşten beri hiç kimse ayak basmamıştı zaten. Çünkü Almanlar geri çekilirken bütün köprüleri atmışlar, sığlığın iki kıyısına da mayın döşemişlerdi. Mayın temizleme birlikleri, birkaç tehlikeli denemeden sonra, o bölgeyi dikenli tellerle çevirip öylece bırakmıştı.

Orada Peppone’nin adamlarından hiç kimse yoktu. Gereksizdi bu. Çünkü ancak kaçığın biri mayın tarlasına yaklaşmayı düşünebilirdi. Böylece yapacak bir şey kalmıyordu Don Camillo’ya. Akıntı doğrultusunda gözcülerden uzaklaşıp kıyıya çıkmaya kalkışsa kendini köyün içinde bulacaktı. Akıntıya karşı gidip de kıyıya çıksa mayın tarlasına girecekti bu kez. Don paça kalmış bir papaz böyle eğlenceleri uygun bulmazdı kendisi için.

Don Camillo hiç kımıldamadı yerinden, ağzında biraz ot, çiğneyerek, ıslak yerde öylece yatıp düşüncelere daldı:

— Eee, saygıdeğer bir insan doncak da kalsa saygıdeğer bir insandır. Yeter ki, saygı uyandıracak bir hareket yapsın. O zaman giyimi önemini yitirir.

Gün batıyordu. Setteki gözcüler meşaleler, fenerler yaktılar. Çimenlerin yeşili siyaha dönüşünce, Don Camillo sulara bıraktı kendini. Ayağı sığlığa basıncaya dek, akıntıya karşı dikkatli dikkatli yüzdü. Sonra sete yöneldi. Yüzmeyip yürüdüğünden, yalnız soluk almak için arada sırada ağzını suyun yüzüne çıkardığından kendisini gören olmamıştı.

Kıyıya ulaşmıştı işte. Şimdi bütün güçlük, görünmeden sudan çıkmadaydı. Bir çalıların arasına atabil-seydi kendini, kolaylıkla sete varabilirdi. Sonra set boyunca seğirtip, asmaların altından, kara buğdayların arasından kapağı kendi bahçesine atardı.

Bir çalıyı kavradı, yavaş yavaş kendini yukanya çekmeye başladı. Tam amacına erişiyordu ki, çalı kökünden söküldü, Don Camillo gerisin geriye suya düştü. Suların şıpırtısı duyuldu, halk oraya doğru koşmaya başladı. Don Camillo göz açıp kapayıncaya kadar, kıyıya atlayıp çalıların arasında kayboldu.

Halk çığlık çığlığa o noktaya üşüşürken, doğmakta olan ay manzarayı aydınlatıyordu.

— Don Camillo! -diye haykırdı Peppone, ite kaka kalabalığın önüne geçerek-. Don Camillo!

Karşılık yoktu. Herkesi bir ölüm sessizliği kapladı. Gene bağırdı Peppone:

— Don Camillo! Kımıldama yerinden Allah aşkına! Maym tarlasının içindesin!

Uğursuz çalılığın ortasındaki bir çalının arkasından sakin sesi duyuldu Don Camillo’nun.

— Evet, biliyorum.

Smilzo elindeki bir çıkınla ileri yürüdü.

— Don Camillo -diye seslendi-, bir eşek şaka-sıydı bu yaptığımız. Sakın kımıldama, elbiselerin burada işte.

— Elbiselerim mi? Haaa, sağ ol Smilzo. Lütfedip de buraya getirir misin?

Epeyce uzaktaki bir çalının arkasından bir dalın sallandığı görüldü. Snıilzo’nun ağzı bir karış açık kalmıştı, çevresindekilere bakındı. Sessizlik içinde Don Caıııillo’nun alaycı kahkahası duyuldu.

Peppone çıkını Smilzo'nun elinden alarak, seslendi:

— Ben getiriyorum Don Camillo!

Yavaş yavaş tel örgülere yaklaşmaya başladı. Bir bacağını tel örgünün arkasına ancak atmıştı ki, Smilzo ileri fırlayıp arkasından çekti onu. Çıkını elinden alarak,

— Hayır şef -dedi-, camı kıran öder.

Sonra çevrili alana girdi. Halk geriledi. Yüzlerini ter basmış, elleriyle ağızlarını kapamışlardı. Derin bir sessizlik içinde, adımlarını dikkatle atarak çevrili alanın or asına yaklaşıyordu Smilzo. Don Camillo'nun çalısına rişince titrek bir sesle,

— Buyur elbiselerini... -dedi.

— Aferin! -dedi Don Camillo- Dolanıvcr çalının arkasına. Don Camillo'yu don paça görme hakkını kazandın artık!

Smilzo çalının arkasına geçti.

— Ece? -diye sordu Don Camillo-. Don paça bir köy papazı neye benziyormuş?

— Bilmiyorum... -diye kekeledi Smilzo- Ufak tefek, önemsiz şeyler çaldım ben. Arada sırada birini dövdüğüm oldu. Ama kimseye gerçek bir kötülüğüm dokunmadı.

— *Ego te absolvo* ... rdiyc karşılık verdi Don Camillo, Smilzo’nun alnına haç işareti yaparak.

Birlikte sete doğru yürüdüler. Halk soluğunu tutmuş, patlamayı bekliyordu.

Dikenli teli aşıp yola ulaştılar. Don Camillo önden yürüyor, artık ne yaptığının farkında bile olmayan Smilzo, hâlâ mayın tarlasındalarmış gibi, ayaklarının ucuna basarak onu izliyordu. Sonra birden yere yığıldı. Kalabalığın önünde yürüyen Peppone yirmi adım kadar arkalanndaydı. Smilzo'yu yakasından kavradı, gözlerini Don Camillo'nun sırtından ayırmaksızm, bir bohça gibi yerde sürükleyerek, yürümesini sürdürdü. Kilisenin kapısında, Don Camillo bir an için arkasına döndü, kibarca eğilerek cemaatini selâmladıktan sonra içeriye girdi.

Kalabalık sessizce dağıldı. Peppone, gözleri, kapalı kapıya dikili, kilisenin önünde kalakaldı bir başına. Bir türlü kendine gelemeyen Smilzo'nun yakasını sımsıkı tutuyordu. Biraz sonra başını salladı, yükünü sürükleyerek dönüp gitti.

— Efendimiz -dedi Don Camillo, çarmıha gerili İsa'ya-, insan, don paça kalmış bir köy papazının itibarını koruyarak da kiliseye hizmet edebilir.

Karşılık yoktu.

— Efendimiz -diye tedirgin bir sesle fısıldadı Don Camillo-, yüzmeye gitmekle büyük bir günah mı işledim?

— Hayır -diye karşılık verdi Hazreti İsa-, ama Smilzo'yu elbiselerini getirmeye kışkırtmakla gerçekten büyük bir günah işledin.

— Bu işi yapacağı aklımdan bile geçmiyordu. Düşüncesizlik ettim, doğru, ama bilerek günah işlemedim.

Irmak yönünden bir patlama duyuldu. Don Camillo neredeyse duyulamayacak bir sesle,

— Arada sırada mayın tarlasında bir tavşan koşuyor da... -dedi-. Anlaşılıyor ki siz bize...

Hazreti İsa gülümseyerek sözünü kesti:

— Anlaşılan bir şey yok Don Camillo. Ateşin öyle yükselmiş ki senin, yapacağın yorumların bir değeri olamaz şimdi.

Bu sırada, Peppone Smilzo'nun evinin kapısına ulaşmıştı. Kapıyı çaldı. Kapıyı açan yaşlı adam sorup eylemeden Peppone'den yükü teslim aldı. Patlamayı tam o anda duydu Peppone. Başını salladı, neler neler geidi

aklına. Smilzo’yu geri aldı yaşlı adamın elinden. Saçları diken diken olana dek veryansın etti yumruğu kulaklarına.

Yaşlı adam Smilzo’yu bir kez daha teslim alınca, çok uzaklardan geliyormuşa benzeyen bir sesle mırıldandı Smilzo:

— İleri!

HAMMADDE

Bir haftadan beri, bir telâş bir telâş, habire koşturup duran Don Camillo, komşu bir köyü ziyaretten dönüyordu bir akşam üstü. Tam kendi bölgesine girerken bisikletinden inmek zorunda kaldı. Çünkü o köyden ayrıldıktan sonra ortaya çıkmış olan birkaç adam, yolun ortasında bir hendek kazmaktaydı.

— Belediye başkanmın emriyle, yeni bir kanalizasyon çukuru açıyoruz... -dedi işçilerden biri.

Don Camillo doğruca belediye binasına gitti, Peppone’yi karşısında görünce tepesi attı:

— Aklı başında bir adam kalmadı mı burada yahu! Bugünün cuma olduğunu bilmiyor musunuz da, şu pis hendeği kazdırıyorsunuz?

Peppone şaşırmış göründü:

— Eee ? Cuma günleri hendek kazmak yasak mı ?

Don Camillo kükredi:

— Pazara iki günden az kaldığının farkında değil misin ?

Peppone kaygılı kaygılı baktı. Zile basarak Bi-gio’yu çağırdı.

— Beni dinle Bigio... -dedi-. Papaz efendi, bugün cuma olduğuna göre, pazara iki günden az kaldığını söylüyor. Sen ne dersin bu işe?

Bigio derin düşüncelere daldı. Bir kalem çıkarıp kâğıt üzerinde hesaplar yaptı.

— Hımm, öğleden sonra şimdi saat dört... -dedi- Buna göre gece yansına sekiz saat kalmış. Demek ki, otuz iki saat sonra pazar günü başlıyor.

Bütün bu numaraları seyreden Don Camillo öfkesinden patlamak üzereydi:

— Anlıyorum! -diye bağırdı-. Piskoposun ziyaretini baltalamak için bu işi uydurdunuz.

—Papaz efendi -dedi Peppone-, köyün lağım-larıyle piskoposun ziyaretinin ne ilgisi var? Hem sen Allah aşkına hangi piskopostan söz ediyorsun, niçin geliyormuş buraya?

— Şeytan götürsün senin o karanlık ruhunu! -diye bağırdı Don Camillo-. O hendek hemen doldurulmalı, yoksa pazar günü piskopos geçemez!

Peppone hiç bir şey anlamamış gibi baktı.

— Geçemez mi? Peki ya, sen nasıl geçtin? Yanılmıyorsam, hendeğin üstüne iki kalas uzatılmıştı.

— Piskopos otomobille geliyor. Bir piskoposa arabasından inip de yürümesini söyleyemeyiz ki!

— Benim kusuruma bakmamaksın. Piskoposların yürüyemedikierini bilmiyordum... -diye karşılık verdi Peppone-. Durum böyleyse, iş değişir. Brusco, şehre acele telefon et, hemen bir vinç göndersinler buraya. Onu çukurun yanına yerleştiriniz. Piskopos’un otomobili gelir gelmez, kendisini indirmeden, vincin çengellerini takar, hendeğin üstünden aşırırız. Anlaşıldı mı?

— İyice anladım şef. Ne renk olsun vinç?

— Krom yada nikel kaplı olsun. Daha güzel görünür.

Böyle bir durumda, Don Camillo gibi demir yumrukları olmayan biri bile kavgaya tutuşurdu kolayca.

Ama tam tersine. Don Camillo bu gibi durumlarda soğukkanlılığını korurdu. Kendi kendine düşündü: «Bu herif açıkça, bile isteye beni kışkırtarak, tepemin atmasını isliyor demek. Bunun için, çenesine bir tane indirirsem şimdi, onun oyununa gelmiş olurum. Hem de Peppone’ye değil, görevi başındaki bir belediye başkanına vurmuş olacağımdan, bunun sonu

çok kötü olur. Yalnız benim için değil, piskopos için de düşmanca bir hava eser ortalıkta.»

— Aldırmayın... -dedi sakin sakin-. Piskoposlar da yürüyebilirler.

Don Camillo o gece kilisede konuşurken, cemaatine sakin olmalarını, ancak belediye başkanının kafasını aydınlatması için gece gündüz Tanrıya yakarmalarını rica etti. Böylece alayı bozup, inanç sahiplerini iki güvensiz kalasın üstünden geçmeye zorlayarak, yaklaşan töreni mahvetmekten vazgeçerdi belki. Ayrıca, bu uydurma köprünün geçenlerin ağırlığına dayanamayıp çökerek, bu sevinçli günü, bir yas gününe çevirmemesi için de dua etmelerini istedi.

Don Camillo'nun önceden hesapladığı gibi, bu şeytanca konuşma, cemaatin kadınlarını çok etkilemişti. Kiliseden çıkınca, Peppone'nin evinin önünde toplanarak öylesine bağırıp çağırdılar ki; sonunda Peppone pencereye gelip bağırdı:

— Cehennemin dibine gidini Hendeği doldurtacağım.

Böylece işler yoluna girdi. Ancak pazar sabahı bütün köyün duvarlarını iri harflerle basılmış ilânlar kaplamıştı.

Yoldaşlar!

Kamu hizmetlerine girişmemizin bir saldırı olduğu bahanesini ileri süren gericiler, uygunsuz olaylar çıkararak demokrasi duygularımızı incitmiş bulunmaktadırlar. Pazar günü kasabamız yabancı bir devletin temsilcisi tarafından ziyaret edilecek. Bu temsilci, doğrudan doğruya olmasa bile, yukarıda sözü geçen uygunsuz olayların çıkmasının da nedenidir, içerlediğinizi, öfkelendiğinizi bildiğimizden, pazar günü yabancılarla ilişkilerimizi bozabilecek gösterilerden kaçınılmasını istiyoruz. Bu yüzden, bu yabancı temsilciyi «ağırbaşlı bir aldırmazlık» sınırları içinde kalarak karşılamanızı kesinlikle salık veririz.

Yaşasın Demokratik Cumhuriyet! Yaşasın Proletarya! Yaşasın Rusya!

Bu afiş sergisi büyük bir kızıl kalabalığıyle canlanmıştı iyice. Besbelli özel bir emirle seferber olan kızıl eşarplı yada kravatlı kızıllar, sokakları «*ağırbaşlı bir aldırmazlıkla* doldurmuşlardı.

Bembeyaz kesilen Don Camillo, bir ara kiliseye girdi. Hemen sonra, hızla dışarıya çıkarken Hazreti İsa’nın seslendiğini duydu:

— Acelen ne. Don Camillo?

— Gidip yolda karşılamam gerek piskoposu. Epeyce uzak. Oralarda öyle çok kırmızı eşarplı dolanıyor ki, piskopos beni hemen göremezse, Stalingrad’a geldiğini sanacak.

— O kırmızı eşarplılar yabancı mı, başka bir dinden mi ? -diye sordu Hazreti İsa.

— Hayır, zaman zaman burada, bu kilisede karşınıza çıkan bildiğiniz sefiller.

— Öyleyse, cüppenin içine bir kayışla astığın o nesneyi çıkarıp dolaba koysan, daha iyi olacak.

Don Camillo makineli tüfeği çıkardı, yerine koymak için kilise deposunun yolunu tuttu. Hazreti İsa seslendi arkasından:

— Ben alabilirsin deyinceye dek orada bırakacaksın onu.

Don Camillo omuzlarını silkti.

— Bir makineli tüfek kullanmak için sizin «haydi» demenizi bekleyecek olursam, halimiz haraptır! Hiç bir zaman böyle bir emir vereceğinizi sanmam, itiraf etmeliyim ki Incil’de birçok kez...

Hazreti îsa gülümsedi.

— Gerici! -dedi- Sen burada gevezelik ederek zamanını boşa geçirirken, zavallı, savunmasız, yaşlı piskopos yırtıcı Rus kızıllarının avı oluyor!

Gerçekten de öyleydi: zavallı, yaşlı, savunmasız piskopos kızıl kışkırtıcıların eline düşmüştü. Ta sabahın yedisinde, inanç sahipleri ana yolun iki yanma sıralanarak; etkileyici, uzun iki ilgi duvan kurmuşlardı. Gel gelelim, piskoposun arabası oraya varmadan birkaç dakika önce, ileri karakolunun düşmanın geçtiğini bildiren işaret fişeği üzerine, Peppone'nin emriyle «yıldırım harekâtı»na girişen kızıllar altı yedi yüz metre ilerlemişlerdi. Böylece piskopos bütün yolu kızıl eşarplı adamlar kalabalığının kapladığını görmüştü. Halk bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, bir araya gelip fısıldaşıyor; piskoposun şoförünün çektiği sıkıntının hiç mi hiç

farkında değilmiş gibi davranıyorlardı. Şöför bir adım yol alabilmek için, uzun uzun korna çalmak zorunda kalıyordu.

İşte kurmay heyetinin öngördüğü *«ağırbaşlı aldırmazlık»* buydu. Kalabalığın arasına karışan Peppone'yle yardakçıları keyifli keyifli gülüşüyorlardı.

Piskopos (bu ünlü, çok yaşlı, beyaz saçlı, iki büklüm; konuştuğu zaman sesi dudaklarından değil de başka bir yüzyıldan geliyormuşa benzeyen adam) hemen anladı *«ağırbaşlı aldırmazlığı»*. Şöföre arabayı durdurmasını söyledi. Üstü açık bir otomobildi bu. Gücü yetmiyormuş gibi, kapıyı boşuna açmaya çalıştığını herkes gördü. Yakında duran Brusco bu tuzağa düşüp kapıyı açtı. Peppone'nin incik kemiğine indirdiği tekmeyle hata işlediğini anladı anlamasına, ama biraz geç kalmıştı.

— Sağ ol, oğlum... -dedi Piskopos-. Köye kadar yürüsem daha iyi olacak sanırım.

— Biraz uzaktır ama... -diyen Bigio da, incik kemiğine tekmeyi yedi hemen.

— Zarar yok... -diye karşılık verdi piskopos, gülümseyerek- Politik toplantınızı bozmak istemem.

— Politik bir toplantı değil... -dedi Peppone asık suratla-. İşçiler sakin sakin, kendi sorunlarım tartışıyorlar. Arabanıza dönseniz daha iyi edersiniz.

Ne varki, piskopos yolun ortasına gelmişti artık. Ayakta durmakta güçlük çektiğini görerek koluna giren Brusco, Peppone'den bir tekme daha yedi.

— Sağ ol, çok çok sağ ol oğlum... -dedi piskopos, yürümeğe başlarken. Yalnız başına gitmek istediğinden, sekreterine birlikte gelmemesini işaret etti.

Böylece bütün kızıl sürüsünün başında yürüyerek Don Camillo'nun birliklerinin kapladığı bölgeye ulaştı. Peppone, genelkurmay heyeti, en ileri gelen adamları piskoposun yanındaydılar. Çünkü Peppone'nin pek akıllıca açıkladığı gibi, bu yabancı temsilciye öfkeli bir aptalın yapacağı en küçük bir hareket, gericilere bulunmaz bir fırsat yaratacaktı.

— Bu düzen böyle gidecek, değişmeyecek... -dedi Peppone-. *Ağırbaşlı bir aldırmazlık.*

Don Camillo piskoposu görür görmez koşup geldi. Büyük bir telâşla,

— Efendimiz -dedi-, bağışlayın beni, suç bende değil. Bütün inanç sahipleriyle birlikte sizi beklemekteydik, ama son anda...

Piskopos gülümsedi:

— Üzülme sen -dedi-, bütün suç bende. Arabadan inip yürümeyi taktım aklıma. Bütün piskoposlar yaşlandıkça, az biraz delirirler!

Dindarlar alkışlıyor, bandolar çalıyordu. Piskopos çevresine baktı.

— Ne sevimli bir köy! -dedi yürümesini sürdürürken-. Gerçekten çok sevimli. Hem de bakımlı, temiz. Köy yöneticileriniz pek iyi olmalı.

— Halkın yararına elimizden geleni yapıyoruz... -diye karşılık veren Brusco, üçüncü tekmeyi de yedi Peppone'den.

Alana ulaşan piskopos, birden çeşmeyi görüp durdu.

— Bu kurak köyde bir çeşme ha! Suyunuz var anlaşılan!

Bu iş için en çok çalışmış olan Bigio karşılık verdi:

— Buraya getirme meseleydi efendimiz. Üç yüz metre boru döşedik. Tanrının yardımıyle suya kavuştuk!

Bigio da payını aldı tekmeden. Çeşme halkevinin tam karşısında bulunduğundan, piskopos bu yeni, büyük yapıyı fark etti:

— Bu güzel yapı da nedir? -diye sordu.

Peppone gururla karşılık verdi:

— Halkevi.

— Gerçekten çok muhteşem... -dedi piskopos.

— Gezmek istemez misiniz? -diye sordu Peppone hiç düşünmeden, aynı anda da incik kemiğine yediği tekmeyle yerinden sıçradı. Bu kez tekmeyi vuran Don Camillo'ydu.

Zayıf, gözlükleri iri burnunun üstüne tutturulmuş genç bir adam olan piskoposun sekreteri, programdaki bu değişikliğin uygun olmadığım söylemeye koştuysa da yetişemedi. Piskopos içeriye girmişti bile. Her şeyi gösterdiler ona: spor salonu, okuma odası, yazma odası, kitaplık. Piskopos kitaplığın raflarını gözden geçirdi, kitapların adlarına baktı. «Politika» bölümünü dolduran propaganda kitaplarını, broşürleri görünce bir şey söylemeyip içini çekti. Çok yakınında olan Peppone bu iç çekişi fark etmişti.

— Bunları hiç kimsenin okuduğu yok efendimiz... -diye fısıldadı.

Ziyaretçiyi ofisleri gezdirip yormak istemediyse de, özellikle gurur duyduğu çay salonuyle gösteriş yapmak hevesini yenemedi. Bunun sonucu olarak, piskopos salondan çıkarken, koca bıyıklı, küçük gözlü bir adamın büyük bir tablosuyle karşı karşıya geldi.

— Politikayı bilirsiniz efendimiz...-dedi Peppone, yavaş sesle- Hem inanın bana, o kadar da kötü bir adam değil o.

— Tanrı onun da kafasını aydınlatsın... -diye karşılık verdi piskopos sakin sakin.

Bütün bu işler olup biterken, çok tuhaf duygular içindeydi Don Camillo. Bir yandan, piskoposun iyi yürekliliğini kötüye kullanarak, ona, cehennemlik bir kuruluş olan Halkevini gezdirmelerine kızıp köpürüyor; öbür yandan da, piskopos ne kadar ileri, ne kadar modem bir köyü ziyaret ettiğini anlayacak diye gurur duyuyordu. Piskoposun mahallî solcu kuruluşun gücünü göreceğine dc üzülmüyordu hem. Çünkü bu durum, piskoposun gözünde kendi rekreasyon merkezinin değerini yükseltecekti.

Ziyaret sona erince. Don Camillo piskoposa sokuldu, Peppone’nin de duyabileceği yüksek bir sesle,

— Çok yazık ki -dedi-, belediye başkammız silâh deposunu göstermedi size. Bütün bu çevrede onun gibisi yokmuş.

Peppone karşılık vermeye kalkıştı, ama piskopos önledi onu.

— Herhalde seninki kadar dolu değildir! -dedi Don Camillo’ya gülerek.

— Çok doğru! -dedi Bigio.

— Bir S.S. havan topu bile saklamış tir yere... -diye ekledi Brusco.

Piskopos Peppone'nin adamlarına döndü:

— Kendiniz üstelediniz onu geri göndermem için... -dedi-. Buyurun, sizin olsun işte. Ben uyarmamış mıydım sizi, bu adam tehlikelidir diye?

Peppone sırıtarak,

— Bizi korkutamaz o! -dedi.

— Onu gözden uzak tutmasanız daha iyi olur gene de... -diye salık verdi piskopos.

Don Camillo başım salladı:

— Benimle hep şaka edersiniz efendimiz... -dedi-. Gel gelelim, bu adamların ne mal olduğunu bilemezsiniz.

Dışarıya çıkarken ilân tahtasının önünden geçen piskopos, afişi görünce durup okudu.

— Yaa -dedi-, demek bir yabancı temsilcinin ziyaretini bekliyorsunuz? Kimdir bu. Don Camillo?

— Politikadan pek anlamam... -diye karşılık verdi Don Camillo-. îlâm koyan beye sormamız gerek. Bay başkan, efendimiz bildirinizde sözü geçen yabancı temsilcinin kim olduğunu öğrenmek istiyorlar.

Peppone bir an durakladıktan sonra,

— Haa -dedi-, her zamanki Amerikalı.

— Anladım... -dedi piskopos- Bu bölgede petrol arayan Amerikalılardan biri. Bildim mi?

— Evet -dedi Peppone-, rezaletin daniskası! Eğer burada petrol varsa, bizimdir o!

— Sizinle aynı fikirdeyim... -dedi piskopos ciddî vede kesin bir tavırla-. Halkın tepkisini ağırbaşlı bir aldırmazlık sının içinde göstermesini söylemeniz çok akıllıca olmuş sanvnm. Amerika'yla çatışmamız için aptal olmamız gerekir bence. Aynı fikirde değil misiniz?

Peppone kollarını iki yana açtı.

— Bu işleri bilirsiniz... -dedi-. însan dişini sıkar, dayanabildiğince dayanır. Yeter ki, bıçak kemiğe dayanmasın.

Piskopos kilisenin önüne vardığında, rekreasyon merkezinin bütün çocukları düzenle sıralanmış, bir hoşgeldın şarkısı söylüyordu. Sıradan büyük bir çiçek demetinin ayrıldığı görüldü. Demet piskoposun önünde durunca, çiçekler yukarı kalktı, minicik bir çocuk çıktı ortaya, öyle sevimliydi ki çocuk, öyle de güzel bukleleri, giysileri vardı ki; alanı dolduran ka-dtnlar bayıldı. Çocuk, piskoposun şerefine, kaynak suları gibi duru, saf bir sesle, noktasız virgülsüz, bir an bile duraklamadan bir şiir okurken, alanı büyük bir sessizlik kaplamıştı. Sonunda herkes çılgınca alkışlayıp, çocuğa hayran olduklarını söylediler.

Don Camillo'nun yanına sokulan Peppone.

— Alçak! -dedi kulağına, yılan gibi tıslayan bir sesle-. Beni herkese gülünç etmek için küçük bir çocuğun masumluğundan yararlandın! Kemiklerini kıracağım senin! O yumurcağa da gününü göstereceğim. Lekeledin onu sen. tulup ırmağa atıvereceğim!

— Kolay gelsin! -dedi Don Camillo-. Çocuk senin değil mi. ne istersen yaparsın.

Bundan sonra olanlar gerçekten pek şaşırtıcıydı. Çocuğu bir bohça gibi dürüp büküp ırmak kıyısına götüren Peppone, korkunç tehditlerle, piskopos şerefine okuduğu şiiri üç kez daha okumaya zorladı... Hani o «*Yabancı bir devletin* (Vatikan’ın) *temsilcisi*» olup, hazırlanan plana göre *«ağırbaşlı bir aldırmazlık*»-la karşılanan zavallı, yaşh, zayıf ve açık yürekli piskoposun şerefine okunan şiiri...

ÇAN

Don Camillo bütün bir hafta, günde en az üç kez, Bigio’yu. nerede gördüyse, verip veriştirdi. Bütün badanacı milletinin eşkıya olup, soygunculukla geçindiğini bağıra bağıra o kadar çok söyledi ki, sonunda papaz evinin dış duvarlarının badanası için bir fiyat üzerinde uyuştular. Zaman zaman kilise meydanındaki bir sıraya kurulup oturdu mu; pırıl pırıl beyaz duvarları, yeni boyanmış pancurları, kapının çevresine sarılmış yasemini zevkle seyredip, keyifleniyordu.

Gel gelelim, içini mutlulukla dolduran bu anlar. Don Camillo’nun başını çan kulesine çevirip. Geltrude’yi düşünerek içini çekmesiyle son buluyordu hep. Geltrude’yi Almanlar alıp götürdüklerinden, hemen hemen üç yıldır içi sızlıyordu papazın. Geltrude kilise çanlarının en büyüğü olduğu için, onun ölçüsünde kocaman bir çan alacak parayı olsa olsa Tanrı sağlayabilirdi kendisine.

Bir gün mihraptaki Hazreti İsa,

— Bırak arpacı kumrusu gibi düşünmeyi Don Camillo -dedi-. Kulenin çanlarından biri eksik olsa bile, Kilisenin işleri yolunda gidebilir. Bu gibi konularda, gürültü her şey demek değildir. Tanrının öyle keskin kulakları vardır ki, fındık kadar bir çanın sesini bile rahatça duyabilir.

— Elbette duyabilir... -dedi Don Camillo, içini çekip-. Ne varki, insanlar ağır işitirler biraz, çanlar asıl onlara duyurmak için gerekli. Kimin sesi daha gür çıkarsa, onu dinler insan kütleleri.

— Ee, Don Camillo, dayan başarırsın öyleyse.

— Her yolu denedim ama, efendimiz. Yardım etmek isteyenlerin parası yok. Gırtlaklarına bıçağı dayamadıkça, paralılar da, ellerini ceplerine atmaya yanaşmıyor. Birkaç kez spor-totodan kazanmaya kıl payı yaklaştım... Yazık oldu! Ah birisi küçücük bir ipucu verseydi bana; bir ad bile yeterdi. Bir değil, on iki çan alabilirdim o zaman!

Hazreti İsa gülümsedi:

— Dikkatsizliğimi bağışla Don Camillo. Gelecek yıl futbol şampiyonluğuylc ilgilenmemi istiyorsun, değil mi? Ee, piyangodan ne haber?

Don Camillo kıpkırmızı oldu.

— Beni yanlış anladınız efendimiz. «Birisi» derken hiç de sizi aklımdan geçirmemiştim. Genel konuşuyordum.

— Memnun oldum bak buna... -diye karşılık verdi Hazreti İsa ciddi ciddi-. Bu gibi sorunları tartışırken, en akıllıca iş genel konuşmaktır zaten.

Birkaç gün sonra, Boscaccio'nun zengin kadınlarından Carolina Hanımefendinin konağına çağrıldı Don Camillo. Geri döndüğünde,

sevincinden yerinde duramıyordu. Soluk soluğa mihrabın önünde durup,

— Efendimiz -dedi-, yarın önünüzde on kiloluk bir mumun yandığını göreceksiniz. Şimdi şehre gidiyorum onu satın almaya. Hazır bulamazsam bile, ısmarlayıp yaptıracağım.

— Parayı nereden bulacaksın Don Camillo?

— Orasını düşünmeyin Efendimiz. Yatağımın çarşafını satma pahasına da olsa, mumunuzu alacağım! Sizin bana bu yaptığınızdan sonra!

Don Camillo'nun heyecanı biraz yatışmıştı.

— Carolina Hanımefendi, yeni birGeltrude'nin dökümü için gerekli bütün parayı bağışlıyor kiliseye!

— Nereden aklına gelmiş bu?

— Bir adak adamış. Tanrının yardımıyle belli bir işi iyi bir sonuca bağlanırsa kiliseye bir çan yaptıracağını söylemiş. Sizin sayenizde, iş başarıyle sonuçlanmış. Bir av içinde yeniden Geltrude'nin sesi gökyüzüne yükselecek! Şimdi ben de mumu ısmarlamak için gidiyorum!

Hazreti İsa, tam gazla uzaklaşmaya başlayan Don Camillo'yu durdurdu.

-—Mum falan istemez ... -dedi sertçe-. Mum istemez.

— Peki ama, neden? -diye sordu Don Camillo şaşkınlıkla.

— Mumu hakedecek bir şey yapmadım çünkü, Carolina Hanımefendinin herhangi bir işine yardımım dokunmadı. Rekabetle, ticaretle ilgim yok benim. Eğer bu işlere karışsaydım; kazanan dua ederken bana, kaybeden de küfrederdi. Yerde bir çanta dolusu para bulursan, onu sana bulduran ben değilimdir; tıpkı komşuna o çantayı kaybettiren ben olmadığım gibi. Carolina Hanımefendiye dokuz milyon kâr sağlayan aracı kişinin önünde yaksan mumu, daha iyi edersin. O aracı ben değilim.

Hazreti İsa'nın sesi alışılmadık sertlikteydi. Don Camillo'nun içi utançla doldu.

— Bağışlayın beni efendimiz -dedi kekeleyerek-, ben zavallı,' kalın kafalı, cahil bir köy papazıyım. Beynim bulanmış, alıklaşmışım.

Hazreti İsa gülümsedi.

— Don Camillo'ya haksızlık etme. Don Camillo'nun her zaman beni anlaması da kesinlikle gösteriyor ki, hiç de beyni bulanmamış. Hiç kuşkusuz, beyni bulandıran çok şey bilmektir genellikle. Günah işleyen sen değilsin şimdi. Sana mutluluk veren en küçük bir olayı bile Tanrının bir lütfü kabul etmeye hazırsm-dır çünkü. Senin bu iyilik bilme duygun beni etkiliyor. Senin sevinçlerin içtendir, saftır hep. İşte, çanına yeniden kavuşacağın düşüncesi, seni ona kavuşturduğum için bana teşekkür etme isteğin gibi. Gel gelelim, Caro-lina hanımefendiye, içtendir, saftır diyemeyiz hiç. Karanlık malî işlerinde Tanrının yardımını sağlayarak, para kazanmaya kalkıştı çünkü.

Don Camillo başı önünde, sessizce dinliyordu. Sonunda yukarıya kaldırdı bakışlarını.

— Teşekkür ederim size efendimiz... -dedi-Şimdi doğru o tefeci hatuna gidip, «Senin olsun paran;)» diyeceğim! Çanlarımın hepsi dürüst yoldan gelmiş olmalı! Yoksa. Geltrude'nin sesini ölünceye dek duymamayı yeğ tutarım!

Gururlu, kararlı bir tavırla arkasına döndü. Hazreti İsa gülümseyerek onun yürüyüp uzaklaşmasını seyrediyordu. Don Camillo kapıya ulaşınca, Hazreti İsa seslendi:

— Don Camillo, her an kafanın içindekileri okuyabildiğimden, bu çanın senin için ne demek olduğunu çok iyi biliyorum. Ondan feragat etmen, öyle ince, öyle soylu bir davranış ki, bir din düşmanının bronz heykelini bile imana getirebilir. *Vade retro. Satana!* Hemen çık git buradan; yoksa yalnız çanı değil, khn-bilir daha neler neler bağışlayacağım sana!

Don Camillo dondu kaldı.

— Çana sahip olabilirim demek mi bu? -diye sordu.

— Evet. Hak ettin onu.

Bu öyle beklenmedik bir durumdu ki, aklı başından uçup gitti Don Camillo'nun. Mihrabın önünde eğilip, topuklarının üstünde ters yüzü döndü. Salonun yarı yoluna dek bir koşu tutturdu. Oradan da kapıya dek ayaklarının üstünde kayarak gitti. Böyle anlarda soytarılıkların bile Tanrıya

dua etmek yerine geçebileceğini düşünen Hazreti İsa mutluluk içinde arkasından bakıyordu.

Birkaç gün sonra tatsız bir olay oldu. Don Ca-millo, elindeki bir kömür parçasıyle, papaz evinin yeni badana edilmiş duvarını karalamaya dalmış olan bir afacanı suçüstü yakaladı. İyice tepesi atmıştı. Oğlan bir kertenkele gibi sıvıştı, Don Camillo da kovalamaya başladı.

— Ciğerlerim parçalansa bile tutacağım seni! -diye haykırdı koşarken.

Oğlanı, tarlalar boyunca kudurmuş gibi kovalıyor, her attığı adımda daha da artıyordu öfkesi. Birdenbire kalın bir çitle yolu kesilen çocuk durdu. Konuşamayacak kadar soluk soluğaydı, başını korumak için ellerini kaldırıp kımıldamadan bekledi.

Don Camillo bir tank gibi saldırdı; sol eliyle çocuğun kolunu kavrayıp, sağ elini de dehşetli bir ceza vermek niyetiyle havaya kaldırdı. Ne varki, parmaklarının arasında tuttuğu kol öyle ince, öyle kuruydu ki, hemen bıraktı. Kolları iki yanına düştü. Sonra daha dikkatle baktt çocuğa. Bembeyaz kesilmiş yüzü, korkuya kapılmış gözleriyle, Straziami’nin oğlu duruyordu karşısında.

Straziami, Peppone’nin sadık adamlarının en yoksuluydu. Tembelliği değildi bunun nedeni, aslında sürekli olarak iş arardı. Gel gelelim, bir iş bulduğunda birinci günü sakin sakin çalışırdı; ama hemen ertesi gün patronuyle hır çıkarırdı. Bu yüzden, genellikle ayda beş günden fazla çalıştığı pek görülmezdi.

— Don Camillo -diye yalvardı çocuk-, bir daha yapmam!

— Çek arabam! -dedi Don Camillo sertçe.

Straziami’yi çağırttı sonra. Straziami, elleri cebinde, başında arkaya yatık şapkasıyle. meydan okurcasına girdi papaz evine.

—‘-Allahın papazı ne ister ki benden? -diye sordu küstahça.

— Önce başından şapkanı çıkar, yoksa ben çıkarmasını bilirim! O kabadayılığı da bırak bir yana, sabrımı taşıracaksın!

Straziami de oğlu gibi zayıf, soluk yüzlüydü. Don Camillo’nun bir yumruğu, onu yere sermeye yeter de artardı bile. Canı sıkılmış insanların

tavrıyla şapkasını bir iskemlenin üstüne attı.

— Yanılmıyorsam, oğlumun başpiskoposun sarayını kirlettiğini söylemek istiyorsun bana... -dedi-. Zaten biliyordum, başka birinden de duymuştum.

Zatı Şahaneleri hiç üzülmesinler, hemen bu akşam ağzının payını veririm ben onun!

— Çocuğa parmağının ucunu bile dokundurmaya kalkarsan, kemiklerini kırarım senin!-diye bağırdı Don Camillo-. Yiyecek bir şeyler veriyorsundur ona sanırım! Bir deri bir kemik kalmış piç kurusu, farkında değil misin?

Alaylı alaylı karşılık verdi Straziami:

— Allah Babanın sevgili kulu değiliz hepimiz...

Don Camillo sözünü kesti:

— Bir iş bulduğun zaman, ihtilâl çıkartmaya kalkışıp kendini kovduracağına, dört elle sanlsana!

— Kendi pis işlerine bak sen! -diye karşılık verdi Straziami öfkeyle.

Sertçe arkasına dönüp uzaklaşmak istediyse de, Don Camillo kolundan yakaladı. Ama yakaladığı kol çocuğvnki gibi ipince olduğundan hemen bırakıverdi.

Mihraptaki Hazreti İsa'yla görüşmeye gitti sonra.

— Efendimiz -dedi-, her tuttuğum kol böyle iskelet mi olacak?

— Bunca savaşın, düşmanlığın yerle bir ettiği bir ülkede her şey olabilir... -dedi Hazreti İsa, derin derin içini çekti-. Kimseye el uzatmamayı denedin mi hiç ?

Oradan da Peppone'nin işliğine yollandı Don Camillo. Peppone mengenenin başında çalışıyordu.

— Belediye başkanı olarak, Straziami'nin talihsiz çocuğu için bir şeyler yapmak görevindir... -dedi Don Camillo.

— Belediyenin kasasındaki parayla yapabileceğim tek şey şu: duvardaki takvimle yelpazeleyebilirim çocuğu ancak.

— Öyleyse sizin o canavar partinizin başkanı olarak bu şeyler yap. Yanılmıyorsam, Straziami en önde gelen alçaklardan biri aranızda, değil mi?

— Parti başkanı olarak da, masamdaki kurutma kâğıdıyle yelpazeleyebilirim onu ancak.

— Allah Allah! Rusya'dan gönderilen onca paraya ne oldu?

Peppone elindeki eğeyle çalışmasını sürdürürken karşılık verdi:

— Kızıl çann postası gecikti. Amerika'dan aldığın paranın birazını borç versene bana.

Don Camillo omuzlarım silkti.

— Belediye başkanı yada parti lideri olarak durumu anlamıyorsan, (kimbilir anası kim olan) bir çocuğun babası olarak, gelip papaz evinin duvarını karalayan o piç kurusunun yardıma ihtiyacı bulunduğunu anlayabilirsin sanırım. Bu arada, Bigio'ya söyle de, gelsin duvarı temizlesin bedava tarafından. Yoksa Hıristiyan Demokratların ilân tahtasında partinize çatarım!

Peppone bir süre önündeki demiri eğeledikten sonra karşılık verdi:

— Deniz kıyısına yada yaylaya gönderilmesi gereken tek çocuk Straziami'nin oğlu değil ki... Para bulmuş olsaydım, böyleleri için çoktan bir kamp açardım.

— Para aramaya çıksana 1 -dedi Don Camillo-. işlikten çıkmadan bir sürgüyü eğeleyip durduğun sürece, belediye başkanı olarak yada olmayarak, beş para geçmez eline! Köylülerin hepsi para babası.

— Bir kuruş bile vermezler papaz efendi. Buzağılarını besiye çekmek için bir kamp kurmaya kalksay-dik, oluk oluk akardı para! Sen niçin papaya yada Truman'a baş vurmuyorsun?

İki saat böyle tartışıp durdular, belki otuz kez yumruk yumruğa gelmelerine kıl payı kaldı. Don Camillo papaz evine döndüğünde vakit iyice geç olmuştu.

— Ne oldu? -diye sordu Hazreti tsa-. Üzgün görünüyorsun.

— Elbette üzgünüm... -dedi Don Camillo-. Mutsuz bir papaz, komünist bir belediye başkamna, deniz kıyısında kurulacak bir kampın çok gerekli olduğunu anlatmak için iki saat tartışır; iki saat da bu kampa gerekli parayı vermesi için kapitalist bir hatuna dil dökerse, cam burnuna gelmez dc ne olur?

— Anlıyorum seni... -diye karşılık verdi Hazreti İsa.

Don Camillo biraz duraklayıp konuştu;,

— Efendimiz, sizi bile para işine karıştırdığı için bağışlamalısınız bu kulunuzu.

— Beni de mi karıştırdın?

— Evet efendimiz. O tefeci hatundan parayı koparabilmek için, sizi dün gece düşümde gördüğümü, parasını bir çana harcamaktansa, öyle yoksullara yardım işine vermesini tercih ettiğinizi söyledim.

— Don Camillo! Bunu yaptıktan sonra nasıl gelip de bakabiliyorsun yüzüme?

Soğukkanlılıkla karşılık verdi Don Camillo;

— Amaç aracı bağışlatır.

— Machiavelli'nin kitabı, davranışlarını dayandıracağın kutsal kitaplardan biri sayılmaz bence.

— Efendimiz -diye karşılık verdi Don Camillo-, bunu söylemekle belki günaha girmiş oluyorum ama, Machiavelli’nin sözleri bile bazen işe yaramıyor değil-

— Haklısın... -dedi Hazreti İsa.

On gün sonra, küçük çocuklardan kurulu bir grup şarkı söyleyerek kampa giderken kilisenin önünden geçti. Don Camillo onlara güle güle deyip kutsal resimler armağan etmek için dışarıya fırladı. Sıra grubun en sonunda bulunan Straziami’nin oğluna gelince. Don Camillo kaşlarını çatarak gözdağı verdi:

— Hele bir şişmanla, güçlen de. kozumuzu o zaman paylaşırız! -Sonra biraz geriden oğlunu izleyen Straziami’yi görünce, iğrenmiş gibi bir tavırla

söylendi—: Ne aile yahu, hepsi birbirinden beter!

Arkasına dönüp, kiliseye girdi.

O gece düşüne giren Hazreti İsa, Carolina hanımefendinin parasını, çan için değil yoksullara yardım için harcanmasını yeğ tuttuğunu söyledi.

— O iş çoktan oldu bitti... -diye mırıldandı Don Camillo, uykusunun arasında.

KORKU

Peppone öğleden sonraki postayla gelen gazeteyi okuyup bitirdikten sonra; işliğin bir köşesinde tünediği yüksekçe bir iskemlede emirlerini beklemekte olan Smilzo'ya döndü:

— Koş arabaya atla, bir saat içinde bizim takımla birlikte burada ol!

— Önemli bir şey mi var?

— Haydi, durma! -diye bağırdı Peppone.

Smilzo kamyonu çalıştırıp uzaklaştı; üç çeyrek saat sonra da yirmi beş kişilik takımla birlikte geri döndü. Peppone de arabaya atladı. Çok geçmeden Halkevine varmışlardı.

— Sen kal da kamyonu bekle burada! -diye emretti Peppone Smilzo'ya-. Bir yaramazlık olursa seslen.

Toplantı salonuna girdiklerinde. Peppone iri yumruğunu, kocaman harflerle başlıklar taşıyan yeni «luzeteye vurarak konuşlu:

— Şuna bakın! Bıçak kemiğe dayandı artık hapı yutmak üzereyiz! Gericiler gemi azıya aldılar iyice. Yoldaşlarımız kurşunlanmakta, parti merkezlerimize bombalar atılmakta!

Milano Sera adlı bir akşam gazetesinden, yüksek sesle parçalar okudu.

Dikkatinizi çekmek isterim -dedi sonra-.bunları yazan bizim parti gazetelerimizden biri değil! Gerçeği söyleyen bağımsız bir gazete bu. Her şeyi açık açık okuyabilirsiniz başlığın altında!

— Düşünün bir! -diye kükredi Brusco-. Her zaman sağcıları haince tutup, bize karşı çıkan bağımsız gazetelerden biri bunları yazmak zorunda

kaldığına göre; gerçek ne kadar daha kötüdür kimbilir! Yarınki *Unita'yı* okumak için sabırsızlanıyorum!

Bigio omuzlarını silkti:

— Belki de bu gazeteden daha yumuşak yazarlar... -dedi-. *Unita* etkin, ama hepsi felsefe okumuş aydın yoldaşlar tarafından yönetiliyor. Halkı heyecana düşürmekten kaçınmak için, bu gibi olayları hep küçük göstermeye çalışırlar.

— Evet, kurallara uymaya dikkat eden, kanunsuz hiç bir şey yapmayan aydın kişilerdir onlar... -diye ekledi Pellerosa.

— Onlar her şeyden çok ozanlara benzer! -dedi Peppone-. Gene de haklarını yemeyelim, kalemi ellerine bir almaya görsünler; döktürdükleri yaztlarla Tanrı babayı bile yere sererler!

Milano gazetesindeki başlıca yazılan yeniden okuyarak tartıştılar, okudukları üzerinde yorumlar yaptılar:

— Faşist ihtilâlinin başladığı besbelli -dedi Peppone-. Burada durup, her an. uçan birliklerin kooperatifleri, halkın evlerini yakmasını, insanları dövüp hintyağı içirmesini bekleyebiliriz. Bu gazete, açık açık «faşist hücreleri»nden, «kara gömlekliler»den söz ediyor. Eğer orta sınıf, kapitalizm, kıratlık gibi bir sorunla ilgili olsaydı; «gericiler»den, «eskiye özlem çckenler»den falan dem vururdu. Gel gelelim, tanı bir açıklıkla, kesinlikle «faşizm» diyorlar, «kara gömlekliler» diyorlar. Bunları diyenin de, bağımsız bir gazete olduğunu unutmayın. Her ihtimale karşı hazır bulunmalıyız.

Lungo, onlardan önce davranıp eyleme geçmeleri gerektiğini ileri sürdii. Çevredeki bütün gericileri tek tek tanıyorlardı.

— Sırayla dolaşıp, evlerinden çekip alalım. Bir temiz kötek atalım. Daha fazla konuşmak gereksiz artık.

Brusco karşı çıktı:

— Bana öyle görünüyor ki, daha işin başında hatalı duruma düşeriz o zaman. Bu gazete bile, onların kışkırtmalarına karşılık vermemizi; ancak,

işi bizim başlatmamamızı söylüyor. Çünkü biz onlan kışkırtırsak, öç almak hakları olur.

Peppone doğruladı:

— Birilerini dövmemiz gerekse bile, bunu adalet ve demokrasi çerçevesi içinde yapmalıyız.

Sakin sakin bir saat daha konuştular. Birdenbire camlan zangırdatan bir patlama duyulunca dışarıya koşuştular. Smilzo yüzü gözü kana bulanmış, ölü gibi yatıyordu kamyonun arkasında. Baygın Smilzo'yu karısının bakımına bırakıp, kamyona doldular. Lungo direksiyona sarılırken Peppone haykırdı:

— İleri!

Kamyon son hızla fırladı. Ancak birkaç kilometre sonra, Lungo Peppone'ye dönüp sordu:

— Nereye gidiyoruz?

— Sahi be! -diye homurdandı Peppone- Nereye gidiyoruz biz?

Kamyonu durdurdular, kendilerini toparlamışlardı. Gerisin geri köye dönüp, Hıristiyan Demokratların parti merkezine yollandılar, içeride bulabildikleri bir masa, iki iskemle, bir de Papanın resmini pencereden dışarıya attılar. Sonra gene kamyona dolup doğruca Ortaglia yolunu tuttular.

— Smilzo'yu öldüren bombayı o alçak Pizzi'den başkası atmış olamaz...-dedi Pellerosa- İşçi grevindeki kavgamızda, öç alacağına and içerek, «Görüşürüz sizinle!» demişti.

Issız bir yerde bulunan evi sardılar, Peppone içeriye girdi. Pizzi mutfakta *polenta*'yı karıştırırken, küçük oğlu ateşe odun atıyor, karısı da sofrayı kuruyordu.

Başını kaldırıp Peppone'yi karşısında görünce, Pizzi bir mesele olduğunu hemen anladı. Ayaklarının dibinde oynamakta olan oğluna bakıp başını kaldırdı.

— Ne istiyorsun ? -diye sordu.

— Bizim merkezin önüne bir bomba atıp Smilzo’yu öldürdüler! -diye bağırdı Peppone.

— Benimle ne ilişiği var bunun? -dedi Pizzi.

Kansı çocuğu alıp bir köşeye çekildi.

— İşçilerin grevinde sana karşı çıktığımız zaman, bunun bize pahalıya mal olacağını söylemiştin... -dedi Peppone ve tehdit edercesine adamm üstüne yürüyerek ekledi-: Hem, gerici domuzun birisin sen!

Bir adım geriye sıçrayan Pizzi, ocak rafındaki revolveri kapıp Peppone’ye doğrulttu.

— Eller yukarı Peppone! Vururum seni yoksa!

O anda, dışarıda gizlenenlerden biri, pencereyi paldır küldür açıp bir el ateş etti. Pizzi yere yığılmıştı. Yere düşerken patlayan tabancasından çıkan kurşun ocağın külleri arasında kayboldu. Kocasına bakan kadın, elleriyle ağzını kapadı. Çocuk babasmm üstüne atlamış, çığlık çığlığa bağırıyordu.

Peppone’yle adamları çarçabuk kamyona doluşup, sessizce uzaklaştılar. Köye girmeden önce kamyon durdu. Aşağıya inip, ayn ayn yönlerde dağıldılar.

Halkevinin önü kalabalıktı. Peppone kalabalığın arasından çıkan Don Camillo’yla karşılaştı.

— Öldü mü? -diye sordu.

— Onun gibi bir herifi öldürmek o kadar kolay mı? -diye karşılık verdi Don Camillo. kıkır kıkır gülerek- Hıristiyan Demokratların merkezindeki masayı kırıp dökmekle iyice gülünç duruma düşürdün kendini. Herkes gülmekten katılıyor bu işe!

Peppone sert sert baktı.

— Bombaların atılmaya başlanmasında, o kadar gülünccek ne varmış ki?

Don Camillo ilgiyle süzdü onu.

— Peppone -dedi-, ya alçak herifin birisin sen, ya da alık!

Gerçekte, bunların ikisi de değildi Peppone. Patlamaya bir bombanın sebep olmadığını, kamyonun yamanmış lastiklerinden birinin patlayarak, kopan bir lastik parçasının zavallı Smilzo’nun yüzüne çarptığını bilmiyordu yalnız; hepsi o kadar!

Gidip kamyonun altına bakınca, patlak lastiği gördü. Mutfakta serilmiş yatan Pizzi’yi, çığlıklarını boğmak için elleriyle ağzını kapamış olan kadını, çığlık çığlığa bağıran çocuğu düşündü.

Halk gülüp duruyordu. Ne varki, bir saat sonra Pizzi'nin yaralandığı ağızdan ağıza yayılınca, gülmeler kesildi.

Pizzi ertesi sabah öldü. Kendisini sorguya çekmeye giden polislere, korkudan anlamını yitirmiş gözlerle bakıyordu karısı.

— Kimseyi gördün mü?

— Ben öbür odadaydım. Silâh sesini işitince içeriye koştum. Kocam yerde yatıyordu. Başka hiç bir şey görmedim.

— Oğlan neredeydi ?

— Yatağına yatmıştı daha önce.

— Şimdi nerede?

— Ninesine gönderdim.

Başka bir bilgi edinemediler. Revolverin bir mermisi eksikti. Pizzi'yi öldüren kurşun şakağına saplanmıştı ve kendi revolverininkiyle aynı çaptaydı. Yetkililer hemen adamın kendini öldürdüğüne karar verdiler.

Don Camillo bu raporu, ayrıca çeşitli kişilerin verdikleri ifadeleri okudu. Bu ifadelere göre, Pizzi bir süredir önemli bir tohum işindeki başarısızlığına üzülüyor, sık sık, bu üzüntülerden kurtulmak istediğini söylüyormuş. Don Camillo durumu Hazreti İsa’yla görüşmeğe gitti.

— Efendimiz -dedi mutsuzca-, ilk kez, kilise bölgemde ölen birisine Hıristiyan gömme töreni yapamayacağım. Biliyorum, doğrusu da bu. Çünkü kendisini öldüren, Tanrının kullarından birisini öldürerek ruhunu yitirmiş olur. Hatta biraz sert davransak, kutsal toprağa bile gömmememiz gerekir onu.

— Evet, öyle Don Camillo.

— Ona mezarlıktan bir yer bağışlamaya karar versek bile; insanlığını inkâr edip kendisini hayvanların düzeyine düşürdüğünden, bir köpek gibi yapayalnız gitmeli oraya.

— Üzücü bir durum Don Camillo, ama haklısın.

— Hayata geri döndüreceğimi bilsem bile, kendini öldürmüş birisinin cesedine yaklaşamam! -diye bitirdi sözlerini Don Camillo.

Pizzi’nin cenazesi ay m gün öğleden sonra kaldırıldı. Tabut üçüncü sınıf bir cenaze arabasına konuldu, sallana sallana yola çıktı. Ölünün karısı, çocuğu» iki erkek kardeşi iki tekerlekli iki ayrı arabaya binerek cenazeyi izlediler. Arabalar köye girince, halk kepenkleri kapayıp, aralıklardan gözetlemeye başladı.

Birdenbire öyle bir şey oldu ki, herkesin dili tutuldu. Hiç beklenmedik bir anda, iki yardımcısı ve haçıyle birlikte ortaya çıkan Don Camillo, cenaze arabasının önünde yerini almış, her zamanki İlâhilerini söyleyerek yürümeye başlamıştı.

Kilise meydanına varınca, işaretle Pizzi’nin kardeşlerini çağırdı Don Camillo. Adamlar tabutu cenaze arabasından alıp, kilisenin içine taşıdılar. Orada ölüye son. duasını okuyan Don Camillo, cesedi takdis etli Sonra gene cenaze arabasının önüne geldi, ilahiler okuyarak köyün içinden geçti. Ortalıkta tek kişi görünmüyordu.

Mezarlıkta, tabut çukura indirilir indirilmez, Don Camillo derin bir soluk alıp, davudî bir sesle bağırdı:

— Tanrı, sadık hizmetkârı Antonio Pizzi’nin ruhunu cennetine kabul etsin.

Bir avuç toprak attıktan sonra, mezarı takdis elti. Mezarlıktan çıkarak, korkunun bomboş bıraktığı köye doğru yavaş yavaş yürüdü.

Kiliseye varan Don Camillo Hazreti İsa'ya sordu:

— Efendimiz, yanlışjjir şçy yaptım mı dersiniz?

— Evet, Don Cantfîllo. Zavallı bir adamın ölüsünü mezarlığa götürürken, tabancayı cebine koymamalıydın.

— Anlıyorum efendimiz... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Daha çabuk çekebilmek için cüppemin kolu içinde taşımalıydım demek istiyorsunuz, değil mi?

— Hayır, Don Camillo. İnsan kendini öldüren birinin tabutunu mezarlığa götürürken bile... tabancasını evde bırakmalıdır.

Uzun bir sessizlikten sonra, konuştu Don Camillo:

— Efendimiz, iddiaya girer misiniz benimle: şimdi en candan destekleyicilerimden oluşan bir kurul, piskoposa öfkeli bir mektup yazmaktadır. Kendini öldüren birinin cesedini mezarhğa götürdüğüm için büyük bir günah işlediğimi söyleyeceklerdir.

— Hayır, iddiaya girmem Don Camillo. Çünkü şu anda sözünü ettiğin mektubu yazmaktalar.

— Ayrıca, bu işi yapmakla herkesin düşmanlığım üstüme çekmiş oldum: Pizzi’yi öldürenlerin; herkes gibi Pizzi’nin öldürüldüğünü bildikleri halde, onun kendini öldürdüğü kuşkusunu uyandırmayı daha uygun bulanların; hatta Pizzi'nin kendini öldürdüğüne kesinlikle inanılsa daha memnun olacaklarım bildiğim yakm akrabalarının bile düşmanlığını kazandım. Kardeşlerinden biri bana sordu: «Kendini öldürmüş birinin cesedini kiliseye sokmak yasak değil midir?» diye. Pizzi’nin karısı bile benden nefret ediyor. Kendi için olmasa bile, oğlu için korkuyor çünkü. Onun hayatın' korumak uğruna yalan söylüyor.

Kilisenin yan kapısı gıcırdayarak açıldı. Don Camillo çevresine bakınırken, Pizzi’nin küçük oğlu içeriye girdi. Çocuk ilerledi, gelip Don Camillo'nun karşısında durdu. Büyük adamların ciddî sert sesiyle:

— Babam için teşekkür ederim size... -dedikten sonra, bir gölge gibi sessizce çıkıp gitti.

— İşte -dedi Hazreti İsa-, senden nefret etmeyen biri gidiyor Don Camillo.

— Ama onun da yüreği, babasını öldürenlere, karşı kinle dolu. Kimsenin kırmayı başaramadığı o uğursuz zincirin yeni bir halkası daha işte. O uğursuz köpeklerin sizi çarmıha germelerine izin vermişken, bu zinciri siz bile kıramasınız.

Hazreti İsa soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Dünyanın sonu gelmedi daha. Yeni başlıyoruz Don Camillo. Yukarıda milyonlarca yüzyılla ölçülür zaman, imanını yitirınemelisin. Çok, çok uzun bir süre var önümüzde hâlâ.

KORKU SÜRÜP GİDİYOR

Kilise dergisi yayımlandıktan sonra, Don Camillo kendini yapayalnız kalmış buldu.

— Sanki bir çölün ortasındaymışım gibi geliyor bana... -diye içini döktü Hazreti İsa’ya-. Çevremde yüzlerce kişi bulunsa bile, biç fark etmiyor. Hem oracıkta, yarım metre ötemde durduklan halde, aramızda kalın bir cam duvar var sanki. Seslerini duyuyorum duymasına ama, başka bir dünyadan gelen sesleri andırıyor hep.

— Korku yüzünden... -diye karşılık verdi Hazreti İsa-. Korkuyorlar senden.

— Benden mi!

— Evet, senden korkmaktalar Don Camillo. Üstelik nefret de ediyorlar senden. Sıcacık, rahatça yaşıyorlardı yüreksizliklerinin kozasına kapanmış. Gerçeği bütünüyle bildikleri için bunu kabul etmeye kimse zorlayamıyordu onları. Toplum içinde kimse, açık açık konuşamıyordu çünkü. Sen öyle şeyler yaptın, öyle şeyler söyledin ki, gerçekle karşılaşmak zorundalar şimdi. İşte bu yüzdendir nefret ve korkulan. Bir zalime koyun gibi baş eğmiş, yaşayan kardeşlerini görünce bağırdın sen: «Uyanın bu derin uykunuzdan, özgür insanlara bakın! Özgürlüğün tadını çıkaranlarla karşılaştırın kendi yaşamınızı!» Elbette minnet duymayacaklar, nefret edecek-ierdir senden. Ellerinden gelse öldüreceklerdir seni. Bilip de, sakin bir hayatı sevdikleri için bilmiyormuş gibi davrandıkları bir gerçekle yüz yüze gelmeye zorladın onları çünkü. Gözleri var, ama görmeyecekler; kulakları var, ama işitmeyecekler. Bir haksızlığı açığa vurarak, ciddî bir çıkmaza soktun o insanları: dilinizi tutarsanız, bir yalanı, bir haksızlığı bağışlamış olursunuz; bağışlamıyorsanız, konuşmanız gerek öyleyse. Her şeyi bilmezlikten gelmek çok daha kolay olurdu onlar için. Seni şaşırttı mı bütün bunlar Don Camillo?

Don Camillo kollarım iki yana açtı:

— Hayır... -dedi- Gerçeği söylediğiniz için halkın sizi çarmıha gerdiğini bilmemiş olsam, şaşırırdım ama. Bu yüzden, yalnız canımı sıkmakla kaldı.

O sırada, piskoposun gönderdiği bir haberci geldi.

— Don Camillo -dedi-, sayın piskoposumuz kilise dergisini okudu. Onun bölgenizde uyandırdığı tepkilerin de farkında. Bu sayıyı beğendi, ancak gelecek sayıda sizin ölüm ilânınız çıkarsa diye kaygılanıyor. Dikkatli olmalısınız.

— O noktaya dergiyi yayınlayanlar karışamaz... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Bu yüzden bu gibi istekler bana değil. Tanrıya yöneltilmeli.

— Sayın piskopos da öyle yapıyor zaten -dedi haberci-, bunu bilmenizi istedi.

Jandarma çavuşu olayların içinde pişmiş bir adamdı. Don Camillo'yla sokakta karşılaşınca,

— Derginizi okudum... -dedi- Pizzi'nin avlusundaki araba lastiği izleri hakkında ilginç sözler etmişsiniz.

— Bunları aklınızda tutarsınız, değil mi?

— Hayır, aklımda tutmam gerekmez... -diye karşılık verdi çavuş-. Çünkü oraya gidip gördüm izleri, kalıbını çıkarttım. Bunları köydeki çeşitli arabaların lastikleriyle karşılaştırırken, sırf bir rastlantıyle, izlerin belediye başkanının kamyonuna ait olduğunu keşfettim. Üstelik Pizzi tabancasını sağ elinde tuttuğu halde, sol şakağından vurulmuş. Bunu da öğrendim. Pizzi yere düşerken tabancasından çıkan kurşunu ocağın külleri arasında buldum. Adamı öldüren kurşun pencereden atılmış.

Don Camillo sert sert baktı.

— Niçin bildirmedin bunlan?

— Yetkililere bildirdim, papaz efendi. Böyle bir zamanda, belediye başkanı tutuklanırsa, olayın hemen politik bir önem kazanacağım söylediler bana. Bu gibi işlerin içine politika girerse, karışıklıklar çıkar. Bir fırsat beklemek gerekirdi Don Camillo. Bu fırsatı siz yaratmış oldunuz şimdi. Sorumluluklarımı başka omuzlara yüklemeye niyetim yok. Ancak bu olayı

politik bir mesele yapmak isteyenler olduğundan, bütün işin çıkmaza girme tehlikesini önlemek istiyorum.

Don Camillo çavuşa en doğrusunu yaptığım söyledi.

— Ama sizi korumak için iki jandarma veremiyorum Don Camillo... -dedi çavuş.

— Göze görünmeden, alçakça saldıracaklar bana!

— Biliyorum. Gene de, elimde olsaydı bir taburla çevirirdim etrafınızı... -diye mırıldandı çavuş.

— Gereği yok, çavuş. Yüce Tanrı koruyup gözetir beni.

— İnşallah. Pizzi'yi koruduğundan daha dikkatli korur... -diye karşılık verdi çavuş.

Ertesi gün soruşturma başladı. Birçok toprak sahibi, çiftlik kiracısı sorguya çekildi. Sorguya çekilenlerden Verola öfkeyle karşı çıkınca, Çavuş soğukkanlılığını yitirmeden,

— Sevgili dostum... -dedi-. Pizzi'nin politik görüşleri yoktu. Hiç bir şeyi de çalınmamış. Elde ettiğimiz yeni bazı ipuçları, intihar değil cinayet karşısında bulunduğumuzu gösteriyor. Bütün bu gerçekleri göz önünde tutacak olursak, bu cinayet, politika, yada hırsızlık yüzünden işlenmemiş. Bu nedenle soruşturmamızı Pizzi'yle iş yada arkadaşlık ilişkisi olanlara yöneltiyoruz. Kimbilir, belki bunların arasında ona kin besleyen birisi vardır.

Durum günlerce böyle sürdü, sorguya çekilenler kızıp köpürüyorlardı.

Brusco da öfkelenmişti, ama dilini tutuyordu.

— Peppone -dedi sonunda-, o şeytan herif çocukla oynar gibi oynuyor bizimle. Göreceksin, köy ebesi dahil herkesi sorgudan geçirdikten sonra, en geç birkaç hafta içinde, gülümseyerek sana gelip bizimkilerden bazılarım sorguya çekmesine bir itirazın olup olmadığını soracaktır. Sen de «hayır» diyemeyeceğin için, soruşturmaya başlayacak, her şey ortaya çıkacak.

— Gülünç olma! -diye bağırdı Peppone-. Tırnaklarımı bile sökseler ağzımdan laf alamazlar!

— Seni, beni, yada aklımıza gelen öbür kişileri sorguya çekmeyecekler ki! Doğruca itiraf ettirecekleri kişiye gideceklerdir. Ateş eden adamı yakalayacaklar yani.

Peppone sırıttı.

— Saçmalamasana! Bu işi kimin yaptığını biz bile bilmiyoruz!

Gerçekten öyleydi. Birliğin yirmi beş adamı da görmemişlerdi ateş edeni. Pizzi yere yığılır yığılmaz kamyona doluşmuşlar, sonra da tek laf etmeden dağılmışlardı. O zamandan beri, olaydan kimse söz açmamıştı.

Peppone bakışlarını Brusco'nun gözlerine dikip sordu:

— Kim yaptı bu işi?

— Kim bilir? Sen kendin yapmış olabilirsin.

— Ben mi? -diye bağırdı Peppone- Üstümde silâh yokken, nasıl öldürebilirim adamı?

— Pizzi'nin evine yalnız başına girdin; orada ne yaptığını hiç kimse görmedi ki.

— Dışarıdan ateş edildi ama, pencereden ateş edildi. O pencerenin önünde kimin bulunduğunu bir bilen olmalı.

— Karanlıkta bütün kediler karadır! Bizimkilerden bir gören olmuşsa bile, şimdiye dek unutmuştur. Ne varki, ateş eden adamın yüzünü başka biri gördü: Pizzi’nin oğlu. Yoksa anası çocuğun yatağında yattığını söylemezdi. Çocuk katili bildiğine göre. Don Camillo da biliyor demektir. Bilmeseydi ne bu yaptıklarını yapardı, ne de söylediklerini söylerdi.

— Onu buraya getirenler, cehennemde kavrulsun! -diye kükredi Peppone.

Bu arada çember daraldıkça daralıyordu. Çavuş, görevi gereği, her akşam belediye başkanma soruşturmanın gidişi hakkında bilgi veriyordu.

— Şu anda size fazla bir şey söyleyemem bay başkan -dedi bir akşam çavuş-, ama sonunda çözüme yaklaştık. Bu işte bir kadın parmağı var gibi görünüyor.

— Öyle mi? -diye karşılık verdi Peppone yalnız; oysa seve seve gırtlaklamaya hazırdı herifi.

Akşamın geç saatlarıydı. Bomboş kilisede kendine işler yaratıyordu Don Camillo. Çarmıha gerili İsa'nın bir kolunda tahtanın çatladığını keşfettiğinden, mihrabın son basamağına bir merdiven koymuş, çatlağı alçıyla doldurmuştu. Çatlakta beliren alçının beyazlığım bir parça kahverengi boyayla kapatıyordu şimdi.

Bir ara içini çektiğini duyan Hazreti İsa alçak sesle sordu:

— Hayrola Don Camillo? Son günlerde pek kendinde değilsin. Kendini iyi hissetmiyor musun? Grip mi oldun yoksa?

Don Camillo başı önünde itiraf etti:

— Hayır, efendimiz. Korkuyorum.

— Korkuyor musun? Neden korkuyorsun Allah aşkına?

— Bilmiyorum. Neden korktuğumu bilseydim, korkuya kapılmazdım... -diye karşılık verdi Don Camillo. Bir şeyler yolunda gitmiyor, kötü bir şeyler var havada. Buna karşı kendimi koruyamam. Silâhlı yirmi adam üstüme saldırsa, korkmazdım gene. Onlar yirmi kişi, bense yalnız başıma ve silâhsız olduğum için öfkelenirdim yalnız. Kendimi denizde bulsaydım. üstelik yüzme de bilmeseydim, «Buyur bakalım! Birkaç dakika içinde bir kedi yavrusu gibi boğulacaksın!» diye düşünürdüm; çok canım sıkılırdı, ama gene dc korkmazdım. İnsan tehlikenin ne olduğunu anlarsa.

korkmaz. Hissedilen, ama ne olduğa bilinmeyen tehlikedir insanı korkutan. Gözleri bağlı, bilinmeyen bir yolda yürümek gibi, korkunç bir duygudur.

— Tanrıya imanını mı yitirdin Don Camillo?

— *Da mihi attimam, caetera tolle.* Ruh Tanrının, ama beden toprağındır. İman büyük bir şey, benim korkumsa maddî bir korku yalnızca. Sonsuz bir imanım olsa bile, on gün bir şey içmeyeyim, susanın. İman, bu susuzluğa «Tanrı beni sınıyor.» diye düşünerek, soğukkanlılıkla katlanmama yardım eder ancak. Size olan sevgim uğruna, bunun gibi binlerce korku çekmeye hazırım efendimiz. Ama neyleyeyim ki, korkuyorum işte.

Hazreti İsa gülümsedi.

— Gözünüzde küçüldüm mü efendimiz?

— Hayır, Don Camillo. Korkmasaydın, cesaretinin ne değeri kalırdı ki?

Don Camillo özenerek çarmıha gerili İsa'yı boyamayı sürdürdü. Fırçası tahtanın üstünde gidip gelirken, gözlerini Hazreti İsa'nın çivilenmiş eline dikmişti. Bir an el canlanmış gibi geldi kendisine, aym anda da patlayan bir silâhm sesi yankılandı kilisenin içinde.

Yandaki küçük kiliseciğin penceresinden ateş etmişti birisi.

Bir köpek havladı, onu bir başkası izledi. Uzaklardan bir makineli tüfeğin kısa süren kükreyişi duyuldu. Yeniden bir sessizlik çöktü. Don Camillo korkulu gözlerini Hazreti Isa'nın yüzüne dikti.

— Efendimiz -dedi-, elinizi ainımda hissettim.

— Düş görmüşsün Don Camillo.

Don Camillo başını eğip, gözlerini Hazreti îsa' ıın çivilenmiş eline çevirdi gene. Birden soluğu kesilip, fırçasıyle küçük boya kabını elinden düşürdü.

Hazreti İsa'nın bileğini sıyırıp geçmişti kurşun.

— Efendimiz -dedi soluk soluğa-, başımı geriye ittiniz, bana atılan kurşun kolunuza değdi!

— Don Camillo!

— Kurşun haçın tahtasına saplanmamış!-diye bağırdı Don Camillo-. Nereye gittiğine bakın!

Kiliseciğin karşısına gelen, sağ yukarıda bir yerde, içinde gümüş bir yürek bulunan bir çerçeve asılıydı. Camı delen kurşun yüreğin tam ortasına gömülmüştü.

Don Camillo kilise deposuna koşup, uzun bir merdiven getirdi. Kurşunun penccre camından açtığı delikle, yürekteki delik arasında bir ip gerdi, tp, Hazreti İsa'nın elindeki çivinin otuz santim kadar uzağından geçmişti.

— Başım tam oradaydı... -dedi Don Camillo-. Başımı geriye ittiğiniz için kurşun kolunuza çarptı. İşte ispatı!

— Bu kadar heyecanlanma Don Camillo!

Gel gelelim bir türlü sakinleşemiyordu Don Camillo. Ateşi korkunç bir şekilde yükselmese. Tanrı bilir neler yapardı. Tanrı çok iyi biliyordu ki neler yapacağını, kendisi göndermişti ateşi: yarı boğulmuş bir kedi yavrusu gibi bitkin, yatağına serilmişti Don Camillo.

Adamın tabancayla ateş ettiği pencere, kilisenin küçücük bir avlusuna bakıyordu. Jandarma çavuşuyla Don Camillo orada durmuş, kilisenin duvarını inceliyorlardı.

Çavuş pencere eşiğinin tam altında, soluk boya üzerinde apaçık görünen dört deliği göstererek:

— İşte ispatı... -dedi.

Cebinden bir çakı çıkarıp deliklerden birinin içini kurcaladı, bir nesne çıkardı oradan.

— Bence mesele çok basit... -dedi.-. Uzak bir yerde duran adam, makineli tüfeğiyle ışıklı pencereye ateş etmiş. Dört kurşun duvara saplanmış, beşincisi camı delip içeriye girmiş.

Don Camillo başını salladı.

— Söylemiştim size: bir tabancayla, yakından ateş edildi. Tabancayla makineli tüfeği ayırdedemeyecek kadar bunamadım daha! İşte bu durduğumuz yerden, önce tabancayla ateş edildi. Sonra da uzaklardan makinali tüfeğin cayırtısı duyuldu.

— Öyleyse buralarda boş kovanı bulmamız gerekil... -diye karşılık verdi çavuş-. Görünürlerde yok uma!

Don Camillo omuz silkti.

— Otomatik tabancayla mı. yoksa revolverle mi ateş edildiğini sırf sesinden anlayabilmek için, La Scala’dan bir müzik eleştirmecisi getirtmek gerekir! Herif revolverle ateş ettiyse, boş kovan tabancanın içinde kalmıştır.

Çavuş çevreyi araştırmaya koyuldu. Çok geçmeden de aradığını, kilisenin beş altı adım yakınına dikilmiş bir sıra kiraz ağacından birinin gövdesinde buldu.

— Kurşunlardan biri ağacın kabuğunu sıyırmış... -dedi.

Besbelli doğruydu bu söylediği. Düşünceli düşünceli başını kaşıdı.

— Bari bilimsel hafiyelik yapalım bira! -dedi.

Bir sırık getirip, kilise duvarındaki kurşun Çeliklerinin hemen önüne, yere sapladı. Gözlerini kurşunun sıyırdığı kiraz ağacına dikip, sağa sola kayarak bir aşağı bir yukarı yürüdü. Sınkla ağaç gövdesi, kurşun delikleriyle düz bir çizgi üzerine gelince karşıya baktı. Orada bir çit, çitin arkasında da bir hendekle dar bir geçit vardı.

Don Camillo çavuşun yanına gitti; hendeğin birer yakasını özenle.araştırdılar. Araştırmaya başladıktan beş dakika sonra Don Camillo,

— İşte burada... -dedi.

Bir makineli tüfek mermi kovanı gösteriyordu. Aynı yerde üç kovan daha buldular.

— Benim haklı olduğumu-doğrulamakta bu... -dedi çavuş-. Herif buradan pencereye ateş etmiş.

Don Camillo başını salladı.

— Ben hiç makineli tüfek kullanmadım... -dedi-. Ne varki, başka silâhların mermilerinin havada bir eğri' çizmediklerini biliyorum. Kendin de incele gör.

Tam o sırada birjandarma gelip, çavuşa, köyde herkesin sakin olduğunu bildirdi.

— Çok sağol! -dedi Don Camillo-. Hiç birine ateş eden olmamıştı! Bana ateş edilmişti zaten!

Çavuş jandarmanın tüfeğini aldı. Yere yatarak kılisecik penceresinin üst bölümündeki camlara nişan aldı. Don Camillo'ya atılan kurşunun oradan içeriye girdiğini hatırlıyordu.

— Şimdi ateş edersen, kurşun nereye gider? -diye sordu papaz.

Bunu hesaplamak çocuk oyuncağıydı: bulundukları yerden atılıp kilisecik penceresinden kiliseye giren bir kurşun, kilise kapısının üç metre kadar yakınında,sağdan birinci günah çıkarma hücresinin kapısına çarpardı hiç kuşkusuz.

— Bu eğitilmiş bir kurşun değilse, ikiye bölünmedikçe mihrabın yakınından geçemez! -dedi çavuş-. Bu da gösteriyor ki. sizin karıştığınız her iş, saçını başını yoldurur insana! Bir saldırgan yetmiyor beyimize! Neymiş efendim, ille de iki kişi ateş etmeli! Biri pencerenin önünden, öbürü de yüzelli adım ötedeki bir çitin arkasından...

— Böyleyimdir ben... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Ne de olsa hovardalık var serde!

O gece Peppone bütün adamlanyle. mahallî parti teşkilâtı yetkililerini merkeze çağırttı.

Suratı asıktı Peppone’nin,

— Yoldaşlar -dedi-, durumu karıştıracak yeni bir olay var. Dün gece bilinmeyen birisi, o sözümona köy papazına ateş etmiş. Gericiler bu olaydan yararlanarak seslerini yükseltiyor, partimize çamur atıyorlar. Her zamanki ödleklikleri yüzünden açık açık konuşamayan gericiler, köşebaşlarında fısıldaşarak. bu saldırının sorumluluğunu bizim sırtımıza yüklemeye çalışıyorlar.

Lungo elini kaldırdı. Peppone konuşmasını işaret etti.

— Her şeyden önce -dedi Lungo-, gericilerin delil göstermelerini isteyelim. Acaba gerçekten birisi papazı öldürmeye kalkıştı mı? Ortada bir şahit yok! Ya o pek sayın papaz efendi, o pis dergisinde bize çatma fırsatı yaratmak için, kendisi revolverle ateş etmişse? Delil gerek her şeyden önce!

— Doğrudur -diye bağrıştı dinleyenler-. Lungo sözlerinde haklı!

Peppone araya girdi.

— Bir dakika! Lungo haklı olmasına haklı, ama duyduklarımızın gerçek olması ihtimalini de bir yana atmayalım. Hepimiz Don Camillo’nun karakterini biliyoruz. Onun böyle kalleşçe yollara sapacağını söylemek kolay değil...

Bu kez de, Milanetto'daki hücrenin başkanı Spocchia, Peppone’nin sözünü kesti.

— Peppone yoldaş, unutma ki papaz her zaman papazdır! Duygularına kapılıyorsun. Beni dinlemiş olsaydın, o pis dergi yayınlanamazdı bile. Partimiz Pizzi’nin intiharıyle ilgili o iğrenç dedikodulara katlanmak zorunda kalmazdı bugün! Halkın düşmanlarına acımak olmaz! Halkın düşmanlarına acıyan, halka ihanet etmiş demektir!

Peppone yumruğunu masaya indirerek kükredi:

— Senden vaiz isteyen olmadı şimdi!

Spocchia etkilenmiş görünmüyordu.

— Dahası da var! -diye bağırdı-. Zamanında bize karşı koyacağına, eyleme geçmemize izin vermiş olsaydın; bu lânıt gericiler sürüsü bizi engelleyemezdi! Ben...

Spocchia yirmi beş yaşında, zayıf bir delikanlıydı. Gür saçları vardı. Bunları geriye doğru fırçalayarak, yanlarını sımsıkı başına yapıştırmış, üstteki saçlarsa bir ibik gibi dikilmişti. Tıpkı kuze\li kabadayılar, yada Trastevereli yol yordam bilmez köylülerin havasına bürünmüştü böylece. Küçücük gözleri, incecik dudaktan vardı.

Peppone saldıracakmış gibi yürüdü adamın üstüne, yiyecekmiş gibi bakarak konuştu:

— Yarım akıllının birisin sen!

Spocchia’nın rengi attı, ama karşılık vermedi.

Peppone masaya dönüp konuşmasını sürdürdü:

— Gericiler, bir papazın sözlerinden başka dayanağı olmayan bir olaydan yararlanarak, halkın itibariyle küstahça oynuyorlar. Yoldaşların her zamankinden daha kararlı olmalan gerekiyor. Soysuzca laf...

Ansızın bir şeyler oldu Peppone’ye. Böylesi hiç başına gelmemişti. *Kendi sözlerini dinlemeye* başladı Peppone. Sanki dinleyicilerin arasına karışmış da, Peppone’yi dinliyormuş gibi geldi Peppone’ye:

— *Ve o satılmış oğlu satılmışlar, proletaryanın düşmanlarının beslemesi kilise, açlıktan kırılan işçiler...*

Peppone dinledi, dinledi. Sanki başka bir adam konuşuyordu karşısında.

— *... Savoy çetesi... yalancı kilise... gerici hükümet... Amerika... plutokrasi...*

Peppone düşünüyordu. «Şu plutokrasi de ne demek oluyor acaba ? Şu herif, anlamını bile bilmediği laflan ne diye haykınp duruyor?» Çevresine bakındı güçlükle tanıyabildi gördüğü yüzleri. Kötü kötü bakıyorlardı hepsi, en kötüleri de o genç Spocchia’ydı. Akima sadık adamı Brusco geldi, onu araştırdı. Odanın ta öbür ucunda, kollannı kavuşturmuş, başını önüne eğmiş duruyordu Brusco.

— *Düşmanlarımız iyi bilsinler ki, «mukavemet» hareketi zayıf düşmemiştir... Özgürlüğümüzü savunmak için elimize aldığımız bu silâhlar...*

Kendisinin çılgın gibi bağırdığını duyuyordu Peppone. Sonunda alkış sesleriyle uyandı. Merdivenlerden inip giderken, Spocchia,

— Korkunç güzel! -diye fısıldadı kulağına-. Biliyor musun Peppone, eyleme geçmemiz bir tek ıslığa bakar. Benim oğlanlar bir saat içinde hazır olurlar.

— Çok iyi! Çok güzel! -diye karşılık verdi Peppone. adamın omzunu okşayarak.

Oysa, kendisinin de bilemediği bir duyguyla herifi yere devirmek isliyordu.

Brusco'yla yalnız kaldığında karşılıklı bir süre sustular.

— Eee?-dedi Peppone sonunda-. Dilini mi yuttun? Daha, iyi konuşup konuşmadığımı bile söylemedin!

— Çok güzeldi, olağanüstüydü konuşman. Bence en güzel konuşmanı yaptın.

Sessizlik yeniden kapladı ikisini de.

Peppone bir defterde birtakım hesaplar yapıyordu. Birden kağıtlar uçmasın diye üstlerine koyduğu kristal parçasını yakalayıp, hırsla yere çaldı. Uzun, karmakarışık, şiddetli bir küfür savurdu böğürür gibi. Brusco bakakalmıştı.

— Mürekkep damladı... -dedi Peppone, defteri kapayarak.

— O dolandırıcı Barchini'nin sattığı dolmakalemler hep böyledir işte! -diye karşılık verdi Brusco.

Peppone'nin kurşunkalemle yazdığım, mürekkep damlama hikâyesinin pek de yenir yutulur bir dolma olmadığını söylemekten dikkatle kaçındı.

Dışanya çıkınca karanlığın içinde yol ayrımına dek yürüdüler. Orada, Peppone sanki Brusco'ya bir şey söyleyecekmiş gibi durakladı. Ancak kısacık bir cümle döküldü ağzından:

— Eh, yarın görüşürüz.

— Görüşürüz şef. İyi geceler.

— İyi geceler Brusco.

İYİ NİYETLİ İNSANLAR

Noel yaklaşmaktaydı. Hazreti İsa'nın doğuşunu gösteren küçük heykelcikleri dolaptan çıkarıp temizleme. elden geçirme, lekelerini silme zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Gece epeyce ilerlemiş olduğu halde, Don Camillo kilise deposunda hâlâ çalışıyordu. Pencereye vuruldu bir ara. Gelenin Peppone olduğunu görünce kalkıp kapıyı açtı.

Don Camillo çalışmasını sürdürürken, Peppone bir köşeye ilişti. Oldukça uzun bir süre konuşmadılar. Birdenbire öfkeyle bağırdı Peppone:

— Allah kahretsin! Cehennemin dibine!

— Küfretmek için benim depomdan başka yer bulamadın mı? -diye sordu Don Camillo sakince-. Sizin parti merkezinde küfretscn olmaz mıydı?

Peppone homurdandı:

— İnsan artık doya doya küfür bile edemez oldu orada! Sövüp saymaya bir başlamaya gör, hemen nedenini niçinini sorarlar adamdan.

Don Camillo St. Joseph'in sakalına biraz üstübeç sürdü. Kısa bir sessizlikten sonra Peppone gene konuştu:

— Dürüst insanlar bu iğrenç dünyada yaşayamaz!

— Sana ne bundan yahu? -diye sordu Don Camillo-. Ne zamandan beri dürüst bir insan oldun?

— Doğduğumdan beri dürüst bir insanım ben.

— Bak hele! Aklımın ucundan bile geçirmezdim bunu, -dedi Don Camillo.

St. Joseph'in sakalını düzeltmeyi sürdürdü. Sonra azizin elbisesine çekidüzen vermeye girişti. Kızgın kızgın sordu Peppone:

— Daha çok sürer mi bu iş?

— Bana yardım etseydin, çabucak biterdi.

Peppone'nin işi motor onarmaktı. Kürek kadar

elleri, beceriksizmiş gibi görünen koca koca parmaklan vardı. Vardı ama, kimin saati bozulsa, onartmak için Peppone'ye götürürdü. Böyle iriyan adamların en ince işleri yapmaya yatkın olduklan bir gerçektir çünkü. Peppone bir arabanın kaportasını yada tekerlek millerini usta bir ressam gibi boyayabilirdi.

— Deli misin nesin? -dedi-. Hiç azizlere elimi sürer miyim ben? Kayyum mu sandın beni?

Don Camillo, açık dolabı kanştırdı. Pembeli beyazlı çıkardığı serçe kadar şey, bebek İsa’nın ta ken-disiydi.

Peppone onu nasıl eline aldığım bile farketmeden, küçük bir fırça kullanarak, üzerinde özenle çalışmaya koyuldu. Don Camillo'yla bir masaya, karşı karşıya oturmuşlardı. Ama lamba aralarında olduğu için birbirlerinin yüzünü göremiyoriardı.

— Korkunç bir dünya bu... -dedi Peppone-. Kimseye güvenip de bir şey söylemeye cesaret edemiyor insan. İnanır mısın, kendime bile güvenemiyorum.

Don Camillo kendini işine vermiş görünüyordu. Meryem Ana’nın bütün yüzünün boyanması gerekliydi.

— Bana güveniyor musun ? -diye sordu kayıtsızca.

— Bilmem ki.

— Bana bir şeyler söylemeyi denesene. O zaman anlarsın güvenip gûvenemeyeceğini.

Peppone, işin en güç yanı olan bebeğin gözlerini boyamayı bitirmişti. Sonra küçük dudaklara biraz kırmızı boya dokundurdu.

— Her şeyi bırakıp çekileyim istiyorum, gelgelelim yapamıyorum... -dedi.

— Kim engel oluyor ki sana?

— Bana engel olmak mı? Elime bir demir çubuk aldım mı, bir alayı önüme katarım!

— Korkuyor musun?

— Hayatımda hiç korktuğum olmadı!

— Benim oldu Peppone. Arada sırada korkarım

ben!

Peppone fırçayı boyaya batırdı. Neredeyse duyulamayacak bir sesle,

— Ben de korkarım arada sırada... -dedi.

Don Camillo içini çekti:

— Kurşun alnımın on santim yakımndan geçti.

O anda başımı geriye çekmemiş olsaydım, hesabım görülmüştü. Bir mucizeydi kurtulmam.

Peppone yüzünü tamamladığı bebeğin, bedenini boyamaya girişmişti şimdi de.

—İsabet ettiremediğime üzgünüm... -diye mırıldandı-, Çok uzaktaydım, arada kiraz ağaçları vardı üstelik.

Don Camillo’nun tüyleri diken diken oldu. Konuşmasını sürdürdü Peppone:

— Brusco çocuğu korumak için üç gecedir Pizzi’nin evinin çevresinde nöbet tutuyor. Çocuk pencereden babasına ateş edeni görmüş olmalı, ateş eden de biliyor bunu. Bu arada ben de evini bekledim. Katil, Pizzi’yi kimin öldürdüğünü senin de bildiğini biliyordur elbette.

— Katil mi? Kim ki o?

— Bilmiyorum -diye karşılık verdi Peppone-. Kilisecik penceresine tırmanırken uzaktan gördüm de, ondan önce davranıp ateş edemedim. O ateş eder etmez, ben de ateş açtım ona. Ama vuramadım.

— Tanrıya şükür! -dedi Don Camillo-. Senin ne yaman atıcı olduğunu bilirim. Demek, bir değil, iki mucize karşısındayız.

— Katil kim olabilir acaba? Bunu yalnız çocukla sen biliyorsun.

Peppone yavaş yavaş karşılık verdi:

— Evet Peppone, biliyorum. Ama günah çıkarmanın gizliliğini hiç bir şey bozduramaz bana.

Peppone içini çekip boyamayı sürdürdü.

— Bir mesele daha var... -dedi birden-. Artık hepsi değişik gözlerle bakıyorlar bana. Hepsi, hatta Brusco bile.

— Brusco da, senin yada bütün ötekilerin düşündüğünü düşünüyor çünkü... -diye karşılık verdi Don Camillo-. Herkes birbirinden korkuyor.

Her ağzını açan, kendini savunma gereğini duyuyor.

— Peki ama, niçin?

— Politikayı bir yana bırakalım mı?

Gene içini çekti Peppone. Kederli kederli karşılık verdi:

— Sanki bir zindana kapatılmışım gibi geliyor bana.

— Bu dünyada her zindanın bir çıkı; yolu vardır...-dedi Don Camillo . Ancak beden kapatılabilir zindana. Oysa ne önemi var ki bedenin?

Bebek tamamlanmıştı. Temi?, parlak renkleri, Peppone'nin iri, esmer ellerini aydınlatıyor gibivdi. Peppone gözlerini ona dikince, yaşayan bir bedenin sıcaklığını avcunda duyar gibi oldu. Zindana kapatılmış olduğunu ossaat unutuverdi.

Bebeği özenle masaya yerleştirdi. Don Camillo da Meryem Ana’yı yanma koydu.

— Oğlum, Noel için bir şiir ezberliyor... -dedi Peppone gururla- Her akşam yatmadan önce, annesinin onu çalıştırdığını duyuyorum. Harika bir oğlan.

— Biliyorum... -dedi Don Camillo-. Piskoposa okuduğu şiiri ne güzel okumuştu.

Peppone diklendi.

— Yaptığın en alçakça işlerden biriydi o! -diye bağırdı-. Ama yanına bırakmayacağım bunu! Ödeşeceğiz.

— ödeşmek yada ölmek için bol bol zaman var... -diye karşılık verdi Don Camillo.

Sonra küçük eşek heykelciğini alıp, çocuğuna doğru eğilmiş Meryem Ananın yanına koydu.

— Bu Peppone’nin çocuğu, bu Peppone’nin karısı, bu da Peppone... -dedi sonunda eşek heykelciğini göstererek.

Peppone öküz heykelciğini alıp gruba ekleyerek:

— Bu da Don Camillo! -dedi.

— Oh, ne iyi! -dedi Don Camillo-. Hayvanlar her zaman birbirini anlar!

Peppone bir şey söylememekle birlikte, gülpem-besi bebeğin sıcaklığını hâlâ avcunda hissettiğinden çok mutluydu. İki adam, bir süre daha loş ışıkta oturup küçük heykelcikleri seyrederlerken, Don Ca-millo'nun küçük dünyasını kaplayan sessizliği dinlediler. Bu, artık uğursuzlukla değil, huzur ve esenlikle dolu bir yüce sessizlikti.

SON

- **Don Camillo ve Şeytan**
- **Don Camillo Çıkmazda**
- **Don Camillo'nun Küçük Dunyası**
- **Don Camillo Moskova'da**
- **Don Camillo ve Hayırsız Oğul**

"ALTIN PALMİYE ÖDÜLÜ" kazanmış olan Glovanni Guareschl, günümüzün en ünlü İtalyan mizah yazarıdır. Bu büyük ününü de "DON CAMİLLO"nun yaratıcısı olmasına borçludur. Don Camillo, Po ovasının küçük bir kasabasında papazdır. Aynı kasabanın belediye başkanı komünist Peppone ile Don Camillo arasında bitip tükenmez bir mücadele siiriip gider. Yazar, onların kişiliklerinde evrensel sağ-sol çekişmesini tadına doyulmaz bir güldürüye dönüştürmüştür. Don Camillo dizisi, yarattığı dünya ve kişilerle, mizah edebiyatının doruklarından bin sayılmaktadır. Ünlü Fransız komedyeni Fernandel'in oynadığı Don Camillo filmleri de, yıllardır dünya sinemalarında olağanüstü bir ilgiyle seyredilmektedir.